

Verloskundige waarnemingen, van zwaare, zeldzaame, en opmerkingwaardige gevallen ... / [A. Soek].

Contributors

Soek, A.

Publication/Creation

Leyden : Herdingh & Du Mortier, 1792.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/q468n4z8>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Ms. 977

48901/B

J. xxviii. e

18

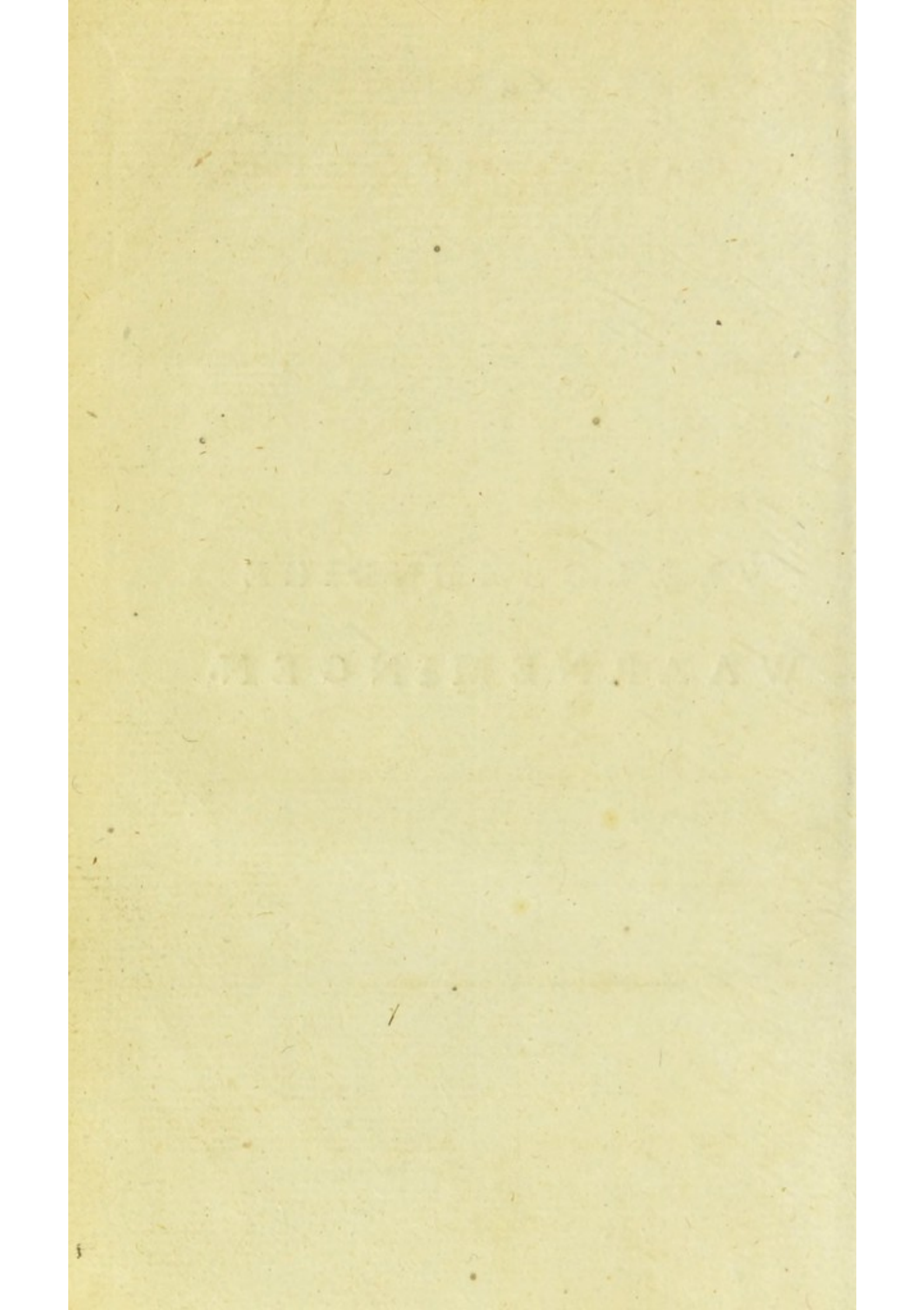
Prof. Hector Freub
Leiden.

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b28760396>

VERLOSKUNDIGE
WAARNEMINGEN.

49416
VERLOSKUNDIGE
WAARNEMINGEN,

VAN ZWAARE, ZELDZAAME, EN OP-
MERKINGWAERDIGE GEVALLEN,

D O O R

A. S O E K,

CHIRURGIJN-OPERATEUR; BUITENGEWOON
STADS - VROEDMEESTER, EN PRÆLEC-
TOR IN DE VERLOSKUNDE, TE LEYDEN;
LID VAN HET ZEEUWSCH GENOOT-
SCHAP DER WEETENSCHAPPEN,
TE VLISSINGEN; VAN HET GE-
NOOTSCHAP TER BEVORDE-
RING VAN DE HEELKUNDE,
TE AMSTELDAM; ENZ.

TWEEDE, VERMEERDERDE, UITGAVE.
MET PLAATEN.

Te L E T D E N, *Bij*
HERDINGH EN DU MORTIER;

M D C C X C I I.

AAN DEN
WEL-EDELEN, HOOG-GELEERDEN,
EN ALOM-BEROEMDEN HEERE
EDUARD SANDIFORT,

MED. DOCT.

HOOGLEERAAR IN DE GENEES-HEEL- EN ONT-
LEED-KUNDE AAN 'S LANDS HOOGHE SCHOOLE TE
LEYDEN; VOORZITTEND LID VAN HET COLLE-
GIUM PHARMACEUTICUM; OUD-PRÆSES VAN HET
COLLEGIUM CHIRURGICUM & OBSTETRICIUM; LID
VAN DE KEIZERLIJKE ACADEMIE DER NATUUR-
ONDERZOEKERS; VAN DE KONINGLIJKE ACADE-
MIEN EN SOCIETEITEN TE PARIJS, LONDEN,
EDINBURGH, STOCKHOLM, UPSAL, BAZEL, GÖT-
TINGEN, HAARLEM, ROTTERDAM, VLISSINGEN,
ENZ. ENZ. ENZ.;

WIEN DE GEHEELE WERELD DANKBAARHEID
EN EERBIED MOET BEWIJZEN, VOOR DEN ON-
VERMOEIDEN IJVER WAARMEDE HIJ STEEDS
WERKZAAM IS, OM, TOT HEIL VAN HET MENSCH-
DOM, DE GENEES-HEEL- EN ONTLEED-KUNDE
LUISTER BIJ TE ZETTEN, EN MEER EN MEER TE
VOLMAAKEN;

DEN VLIJTIGEN VOORSTANDER VAN NUTTIGE
KUNSTEN EN WEETENSCHAPPEN; DEN GETROU-
WEN RAADSMAN VAN ALLEN DIEN HIJ EEN-
MAAL ZIJNEN BIJSTAND HEEFT TOEGEZEGD,

WOR-

WORDEN DEZĒ

WAARNEMINGEN,

UIT EERBIED VOOR ZIJNE WAARE VERDIENSTEN,
EN UIT SCHULDIGE ERKENTENIS VOOR BIJZON-
DER GENOTENE GUNSTEN, EN BLIJKEN VAN
HARTELIJKE TOEGENEGENHEID, MET DE ZUI-
VERSTE BEDE, DAT GODS DIERBAARSTE ZEGE-
NINGEN, OP DESZELFS ARBEID, PERSOON, ECHT-
GENOOTE, KINDEREN, ALS MEDE OP ALLEN
WELKEN HEM LIEF EN WAERDIG ZIJN, IN EE-
NE RUIME MAATE, EN TOT IN EENEN HOOGEN
OUDERDOM, MOOGE NEDERDAALEN,

DANKBAAR TOEGEWĪJD,

EN

NEDERIG OPGEDRAGEN,

DOOR DEN

SCHRIJVER.

* *

*

IN,

WAERDE LAND • EN KUNST-GENOOTEN!

Gij ziet mijne Vroedkundige waarnemingen, ter gelegenheid van drie zwaare verlosfingen, aan de Huisvrouw van PHILIPPUS BOUCHÉE: waarvan de laatste verlosfing door de KEIZERLIJKE SNEDE is verrigt, onder eenen vernieuwden tijtel, andermaal, in het licht verschijnen; dan, geenzins met oogmerk om U tweemaal een en hetzelfde werk in de hand te stoppen, maar om U dezelve, met eenige gevallen, welken ik, fints de eerste uitgave, hebbe waargenomen, en niet minder belangrijk dan de voorgaanden zijn, vermeerderd, aan te bieden.

*De Bockhandelaars HERDINGH en DU
MORTIER, alhier, eigenaars van het recht
der copij van de drie eerste waarnemingen ge-
worden zijnde, deelden mij hun oogmerk mede,
van dezelyen, tot een vervolgwerk te maaken:
naamlijk, om, zoo dikwijls ik eene, door mij ge-
maakte, waarneming, in de Verloskunde, oordeel-
de der wereld niet te mogen onthouden, dezel-
ve, onmiddelijk, te drukken, en wel zoo, dat
zij, door de bezitters der voorigen, telkens af-
zonderlijk zoude te bekomen zijn, en, de eene
na de andere, in één boekdeel, ingevoegd zou-
de kunnen worden; tot welk einde de gemelde Bock-
handelaars mijne toestemming en medewerking
verzogten.*

*Dit ontwerp zeer naar mijn genoegen, en bij
uitstek geschikt zijnde, om gewigtige waarnemin-
gen, welken ik, sints de eerste verspreiding van de-
zen bundel, verzameld hadde, en, zo ik tijd van le-*

ven hebbe, in het vervolg, waarschijnlijk, nog
maaken zal, der wereld spoedig mede te deelen,
zonder dat zij in zwaare boekdeelen, welke al-
lerleie stoffen, onder elkander, in zich bevatten,
als verloren raaken, aarselde ik geen oogen-
blik, van in het aan mij gedaan verzoek toe
te stemmen, en het eerste vervolg op mijne
waarnemingen daadlijk tot den druk gereed te
maaken.

Mischien zal de een of ander onder Ulieden
mij van langwijligheid in de beschrijving mijner
waarnemingen beschuldigen; dan, mijn oogmerk
in het uitgeven derzelven is, te berigten en te
onderwijzen; of, zo ik in deze of gene stellingen
dwaale, door anderen onderwezen te worden: zul-
lende bescheiden aanmerkingen mij altijd ten ui-
terste aangenaam zijn.

*Des Hemels zegen, gezondheid, voorspoed, en
vergenoegen, zij U door mij bestendig toege-
wenscht!*

Leyden, den 20sten van

Slachtmaand, 1792.

Plaat 1. te plaatsen tegen over bladz. 80.

Plaat 2. ————— 82.

I N L E I D I N G.

Tot de waarnemingen, de gevallen van vrouwe BOUCHÉE betreffende.

Niet zonder billijke reden wordt de wel-
daadige Natuur, ondergeschikt aan de alles-
verzorgende Voorzienigheid, als eene, in
den algemeenen nood, voorziende Moeder
aangemerkt, en, in alle derzelver werken,
eene bewonderenswaardige Majesteit toege-
kend! Maar, wie bewondert haar niet voor-
naamlijk in het werk der voortteeling van
alles wat tot het dierenrijk behoord! Wie

bespeurt niet in haar, boven alles, den almachtigen vinger van derzelve wijzen Schepper in de voortteeling, en in de geboorte van den Mensch! Gewis, wanneer men de Natuur, gedurende den loop der zwangerheid van eene vrouwe, in haare werking gadeslaat, en wanneer men deze werking aandachtig in opmerking neemt bij de geboorte van een kind, wie zal dan niet in verwondering en verrukking zijn opgetoogen, over de wijze schikkingen, volgens welken zij, *meest altijd*, haaren loop volbrengt! Ik zegge, meest altijd, om dat zij zich somtijds zoodanig van haaren meest gewoonen loop verwijdert, dat de kunst ter haarer hulpe toe moet treden: immers, de Verloskunde wordt dikwijls volstrekt noodzakelijk om de natuur te helpen, wanneer deze in krachten te kort schiet, om eene baarende vrouwe van haare vrugt te verlossen!

Indien de natuur in veele omftandigheden niet toereikende is, om de verlosfing, langs den gewoonen weg, te bevorderen, maar, in derzelver werking eenige hulp moet bijgebracht worden, zoo is de kunst alleen als eene medewerkende oorzaak te befchouwen; dan, in fommige gevallen is deze, anders zoo wijze, en veelvermoogende moeder, geheel aan het vermoogen der kunst onderworpen. Ongelukkige vrouwen! aan de eene zijde, wanneer gij, in den altijd fmartlijken baarensnood, ter uwer verlosfing, den heilzaamen invloed der natuur te vergeefs geniet! Maar, gelukkige voorwerpen, aan den anderen kant, daar 'er, door het beftel der waakende Voorzienigheid, in deze verlichtte Eeuw, middelen zijn uitgedagt, welken het gemis van hetgene de natuur anders aanwend, zo al niet geheel, ten minfte, voor een aanmerklijk deel, vergoeden! Gewis zal dit alle zwangere vrouwen troost verfchaffen, en de al te groote vreeze ver-

bannen, met welke zeer veelen den aannaderenden baarensnood beschouwen: met Reden en Godsdienst raadpleegende, zullen zij veeleer juichen om haar geluk, daar zij de machtige hand van den Vader des menschdoms, in haaren hoogsten nood, ter haarer bescherming, zoo vaak ondervinden: en, door te beseffen, dat, zo 'er al eene onder de toevallen, welken somtijds op de verlossing volgen, bezwijken moet, duizenden daartegen uit het grootste gevaar gered worden!

Er zijn bijzondere gevallen waarin de kunst alleen de redding moet aanbrengen, zo 'er redding mogelijk is: het zij door de baarende vrouw langs den natuurlijken, of tegennatuurlijken weg van haar kind te verlossen.

Mijn oogmerk is om hiervan drie gewigtige voorbeelden bekend te maaken, welken

ken ik allen bij eene en dezelfde vrouwe hebbe waargenomen : de twee eersten van dezelveu behoorden tot die foort van verlosfingen, welken, zonder de minfte medewerking der natuur, langs den natuurlijken; en het laafte tot die, welken langs den tegennatuurlijken weg gefchieden.

Om in de drie volgende waarnemingen, welken, gelijk ik reeds gezegt hebbe, tot een en hetzelfde voorwerp behooren, alle herhaalingen te vermijden, zal ik vooraf hier eene befchrijving geven van de gefalte der vrouwe, welke het onderwerp van dezelveu zal uitmaaken.

* * *

ABIGAEL TASSERON werd in haare vroegfte kindsheid zeer hevig door de En-

gelsche ziekte aangetast, welke voornaamlijk haar schadelijken invloed op het bekken had: deze ziekte nam nog in de eerste jaaren der jeugd in hevigheid toe, zoo, dat dit kind, zes jaaren oud zijnde, zich nauwlijks over-einde begeven konde, en het was niet eerder dan in het zevende jaar van haaren ouderdom dat zij, en dat nog zeer gebrekkig, alleen konde loopen. Ik keure niet noodig om hier over de gevolgen der Engelsche ziekte, in zoo verre dezelve tot de Verloskunde betrekking heeft, breed uit te weiden; veele Schrijvers hebben hier over hunne gedagten bekend gemaakt, waarom ik alleen zal aanwijzen welke verdere gevolgen die ziekte in ons voorwerp veroorzaakt heeft.

Men weet, dat het gewigt van den romp op het bekken, en de tegendrukking der onderste ledemaaten, op dit deel, te zwaar is, om, in geval van Engelsche ziekte, geen na-
deel

deel aan het bekken toe te brengen , wiens beenderen , in de kindsheid zacht en buigzaam , als mede nog door zulk eene vaste vereeniging niet saamverbonden zijnde , gelijk in latere jaaren geschied , als dan zoodanig tot malkander worden ingedrukt , dat de holligheid van het bekken , daardoor , tot eenen zeer aanmerklijken graad , hetzij in de eene , hetzij in de andere middenlijn , of wel in alle derzelver afmetingen , word vernaauwd ; men weet , dat door de genoemde drukking zelve , welke toch altijd aan het bekken eenen meerderen of minderen tegenstand ontmoet , de ruggraat en de onderste ledematen , dikwijls , nu naar de eene , dan naar de andere zijde worden gebogen ; en dat inzonderheid de lendenwervelen , door het gewigt van het boven-lighaam , in dien toestand , meest altijd voorwaards worden ingedrukt , waardoor het uitstek , dat door het grondstuk der lendenzuil met dat van het heiligbeen gevormd word , tot de schaambeenderen na-

dert, en dierhalven de middenlijn der bovenste engte van de voor- naar de agter-zijde verkort; men voege nog hierbij, dat, door de kracht, welke de onderste ledemaaten op de dijebeensche geledingsholten, of azijnmaaten, bij het staan en gaan der zieke, verrigten, niet alleen de azijnmaaten, maar ook de geheele voorzijde van het bekken inwaards worden gedrukt: mismaaktheden, welken allen, bij eene vrouwe plaats hebbende, van den schadelijksten en gevaarlijksten invloed op de verlossing zijn: om alle welke ongevallen, zoo veel mogelijk is, voor te komen, het te wenschen ware, dat men kinderen, die door de Engelsche ziekte zijn aangestast, niet, dan schaars, op de armen droeg, en zeldzaam deed zitten, veel minder vergde om te staan, of te gaan; maar dezelve in eene liggende gestalte hield, of, daartoe in staat zijnde, langs den grond deed kruipen.

Ik zoude, na deze algemeene gevolgen der Engelsche ziekte, in zoo verre dezelve tot de Verloskunde betrekking kunnen hebben, te hebben opgenoemd, voldoen kunnen, met alleen te zeggen, dat het onderwerp mijner waarnemingen, bijnaar in alle deelen, op dezelfde wijze misvormd is; indien ik niet noodig oordeelde, om, tot verstand der waarnemingen zelve, zoo nabij mij mogelijk is, de juiste gestalte van het genoemde voorwerp op te geven, zoo als ik dezelve, bij herhaaling, hebbe waargenomen, en aangetekend.

De vrouw, waarvan ik spreek, thans drie en dertig jaaren oud zijnde, is zeer kort van gestalte, zijnde niet langer dan vier voeten, drie en een halven duim: zij heeft een bult aan de regter zijde, op de hoogte van den schouder, doordien derzelver ruggraat, reeds van deszelfs begin, met een bogt opwaards, en naar de genoemde zijde loopt, zoo dat die bogt bijnaar den agtersten rand

van het regter fchouderblad aanraakt. De bult vermindert allengs in de rigting van den ruggraat naar beneden, in welken loop dezelve eenigzins eene natuurlijke rigting aanneemt, tot op de hoogte van de lendenzuil: aldaar buigen de lendenwervelen zich aanmerkelijk naar binnen, zoo dat de lendenen een vrij diepen kuil vertoonen, en waardoor het uitstek van den laatften lendenwervel, met het grondstuk van het heiligbeen, zeer nabij het bovenfte gedeelte van de fchaambeenderen nadert, welk uitstek nog daarteboven, min of meer, naar de linker zijde is gedrukt: uit dit laatfte blijkt reeds dat de kleene middenlijn der bovenfte engte van het bekken aanmerkelijk is ingetrokken, gelijk ik ook dezelve, na een naauwkeurig onderzoek, en volgens de zekerfte maat welke ik 'er van genomen hebbe, niet uitgestrekter hebbe kunnen fchatten dan van twee duimen, drie à vier, of, ten meeste, vijf lijnen. De zijdelijke en dwarsfche middenlijnen

nen

nen van de bovenste engte hebben eene vrij natuurlijke uitgestrektheid; maar de tusschenwijdte van het kleene bekken heeft, van de voor- naar de agter-zijde, eene overmaat van wijdte, dewijl het lighaam van het heiligbeen naar binnen een diepen kuil vertoont. De onderste engte van het bekken zoude, door te groote misvorming, geen aanmerkelijken hinder aan de verlosfing kunnen bieden, naardien de takken der fchaambeenderen slechts weinig naar binnen zijn ingedrukt.

Ik merk hier aan, dat deze waarneming omtrent den ftaat van dit bekken weder een bewijs kan opleveren, dat de meeste misvormingen van dit deel, in de bovenste engte, en vooral in derzelver kleene middenlijn bestaan, en dat de onderste engte niet alleen eene natuurlijke uitgestrektheid hebben kan, maar dat dezelve veeltijds een' goeden vorm heeft, wanneer de bovenste wanfchapen, of ingetrokken is; terwijl men dikwijls gewaar word,

word, dat de tusfchenwijdte van het kleene bekken, in dit geval, een overmaat van omtrek heeft, hetwelk, op zichzelf, tot groot nadeel voor de verlosfing wezen kan.

- De onderfte ledemaaten van ons voorwerp zijn mede misvormd, voornaamlijk de dijebeenderen, en het linker fcheenbeen: maakende de eerften een vrij groote bogt naar buiten; en het laafte een aanmerklijke bult naar de voorzijde van het been.

Men zal zich gemaklijk kunnen voorftellen, dat deze vrouw, wier geftalte ik zoo naauwkeurig als mij mooglijk was, befchreven hebbe, nimmer langs den natuurlijken weg, van een voldragen levend kind verlosfen kan, en dat haare verlosfing, langs dien weg gefchiedende, in geval men bewust is van den dood des kinds, voor de onderneeming der kunstbewerking, niet dan allermoeilijkst, of, zonder aan de grootfte ge-
vaa-

vaaren onderworpen te zijn, volbragt kan worden, waarvan de twee eerstvolgende waarnemingen blijken zullen geven; en dat, ter haarer verlossing, geen ander middel dan de Keizerlijke snede kan gebeezigd worden, wanneer men van het leven des kinds eenige zekerheid meent te hebben, welk middel ik dan ook, in dit geval, onlangs aan haar hebbe in het werk gesteld: zullende dit laatste geval mijne derde waarneming behelzen.

Om tot de waarnemingen zelven over te gaan, voege ik hierbij dat het voorwerp van dezelve, in het jaar 1785, zich in den echt begaf met **PHILIPPUS BOUCHÉE**, zijnde een werkman, woonende in de *kleiweg- of galg-sstraat* alhier, en dat zij, nog in datzelfde jaar, van haar eerste kind zwanger werd.

Ik fluite deze inleiding, welke reeds verder is uitgelopen dan ik mij had voorgesteld, met den wensch, dat mijne waarnemingen iets
zul-

zullen helpen toebrengeu tot den luister van
de schoone Verloskunde, op dat deze, meer
en meer in volmaaktheid toenemende, hoe
langs hoe meer tot bescherming van een groot
deel des menschdoms verstreкке!

WAARNEMINGEN.

EERSTE WAARNEMING.

Op den 8 Maart, 1786, des avonds ten tien uuren, werd ik bij de reeds gemelde vrouwe, ter haarer bijstand, en verlossing van haar eerste kind, geroepen. Haar man, welke mij haalde, gaf mij tot berigt, dat de
baa-

baarensnood reeds twee dagen te vooren, zijnde den 6 Maart, des avonds ten negen uuren, begonnen was, en zelfs op zulk eene hevige wijze, dat men haast maakte om de vroedvrouw, welke de vrouw tot derzelver hulp gekoozen had, bij haar te roepen, zijnde reeds, vóór zij nog arbeid gevoelde, het lamvliesvogt van het kind afgevloeit; dat de gemelde vroedvrouw, bij de lijderesse gekoomen zijnde, dezelve vleide met eene spoedige verlossing, ja zelfs verzekerde, nog vóór den middennacht verlost te zullen wezen; dat deze hoop geheel verijldeld werd, doordien de vrouw, niet alleen ten twaalf uuren nog niet verlost was, in weerwil van eenen zwaaren arbeid, maar integendeel in eene soort van krachtloosheid verviel: zoodanig dat de baarenspijnen geduurende een' langen tijd niet weer ten voorschijn kwamen; dat de lijderesse, bij het aankoomen van den morgen, weder arbeid had begonnen te voelen; dat zij, geduurende dien volgenden dag,

dag, zijnde den 7 Maart, hevige smarten had geleden, en weder tegen den avond in de vorige krachtloosheid vervallen was, waarin zij zich, gedurende den geheelen nacht, bevonden had; dat de pijnen zich des morgens, den 8sten, weder geopenbaard hadden, welken tot den middag zeer hevig waren; dat dezelve in den namiddag weer bedaarden, maar in den avond op nieuw waren verscheenen; doch, dat alles geen vrugt aan de verlosfing deed, waarom de vroedvrouw eindelijk betuigd had, het werk niet te kunnen verrigten. Volgens dit bericht konde ik duidelijk opmaaken dat de verlosfing niet van de gemaklijksten wezen zoude, en vreesde reeds voor het behoud des kinds, welke vrees niet zonder grond bleek te zijn, gelijk ik zoo aanstonds zal aantoonen.

Bij de lijderesse gekoomen zijnde, vond ik dezelve op een zoo genaamd kort bedde liggen: zij kwam mij aanstonds voor, zeer klein

van gestalte, en zeer afgemat te zijn. Ik onderzocht de pols, welke sterk was aangedaan, terwijl de huid der vrouwe over het geheel lighaam met een koud zweet was overdekt.

De lijderesse uitterlijk onderzocht, en, zoo oppervlakkig, mismaakt bevonden hebbende, vroeg ik aan de vroedvrouw, aan welke oorzaak zij de vertraaging der verlossing meende te moeten toeschrijven, en in hoe verre de arbeid reeds gevorderd was? Zij gaf mij daarop het volgende berigt: dat het water zonder arbeid was afgeloopen; dat het begin van den baarensnood hevig was; dat zij, door de ondertasting, het hoofd van het kind in eene goede ligging, en den mond der baarmoeder reeds wijd geopend had bevonden; dat de meeste pijnen valsche vlaagen waren geweest, en dat de waare arbeid zich eerst binnen kort had geopenbaard, waardoor het hoofd des kinds laag in het bekken was neergedaald, maar hetwelk zich thans

in

in klem bevond , of , dat 'er iets inwendig plaats moest hebben , hetgene de verlossing tegen hield.

Ik plaatste mij vervolgens om zelf onderzoek te doen naar den staat der deelen van de vrouwe , en van de ligging des kinds : vooraf vroeg ik aan de lijderesse of zij haar kind nog voelde leven , waarop zij mij tot antwoord gaf , zulks in geen 24 uren bespeurd te hebben.

De voorste vinger van mijne regter hand , zoo hoog mij mogelijk was , in de schede gebragt , en met denzelven , daar ik aan de onderste engte van het bekken niets van belang bespeurd had , de bovenste engte onderzoekende , bevond ik dezelve , bij gisfing , tot dien graad vernauwd , zoo als ik vooraf reeds hebbe aangemerkt. Deze mismaktheid maakte mij nog meer oplettend : waarom ik voorts alles wat tot het maakfel der

vrouwe betrekking had, zoo nabij mij mooglijk was, gade floeg; dan, daar ik de wangeftalte der lijderesfe reeds befchreven hebbe, ga ik daadlijk over om aan te wijzen wat ik omtrent de verlosfing zelve hebbe waargenomen.

Ik vond den mond der baarmoeder tot eenen volkoomen omtrek verwijderd, welke mond naar de linker zijde was gerigt, zoo dat de bodem der baarmoeder zich aan de regter zijde bevond, terwijl het lighaam van dit ingewand aanmerklijk voorwaards uitkwam, waardoor de buik der lijderesfe als over de fchaambeenderen hing (*). Aan den ingang
der

(*) De baarmoeder bevond zich dierhalven in eenen twee-ledige fchuinsche ligging, naamlijk in de regter zijdelijke en in de voor-overwaardsche, en bijgevolg in de twee gewoonfte fchuinsche liggingen van dit ingewand op eenen tijd.

der baarmoeder ontdekte ik een zacht, doch gespannen gezwel, hetwelk eenigzins buiten de baarmoeder uitpilde, en hetgene ik welhaast ontdekte een der billen van het kind te wezen. Ik gaf de vroedvrouw derzelver dwaaling te kennen, met haar te zeggen, dat zij een bil voor het hoofd gehouden had, hebbende zij daar teboven nog gezegd, dat het hoofd laag in het bekken was neergedaald. Bij nader onderzoek bevond ik dat het de linker bil van het kind was, welke zich aan den ingang der baarmoeder vertoonde, en dat de regter bil, nevens de dije derzelfde zijde, over de schaambeenderen was gebogen: terwijl de rug aan de regter- en de buik aan de linker-zijde der moeder beantwoordde.

Dit onderzoek gedaan hebbende, bleef mij nog over te beoordeelen of het kind leefde, dan of hetzelfde reeds gestorven was: dewijl ik daadlijk besloot, dat, in deze omstandigheid, volgens hetgene ik in mijne inleiding hebbe ge-

meld, de Keizerlijke snede volstrekt moest worden aangewend, zo er eenig teken van het leven des kinds was te ontdekken; dan, ik behoefde mij niet lang te beraaden: de omstandigheden van den arbeid in acht nemende, gepaard met de uitspraak der lijderesse, van in geen 24 uren haar kind zich te hebben voelen beweegen, deed mij reeds den wisfen dood der vrugt vermoeden, schoon dit geen reden genoeg was om 'er mij van verzekerd te houden: mijn eigen gevoel moest mij daarvan overtuigen, waarom ik mijn onderzoek vervolgde. Ik konde met mijnen vinger den aars des kinds gemakkelijk bereiken, welke ik geheel geopend, en verflapt bevond: ik trok mijn hand terug, om mijn arm te ontblooten, ten einde mijn regter hand, als in dit geval tepas koomende, geheel in de schede, en vervolgens in de baarmoeder te voeren, met voornemen, om, wanneer ik geen teken van leven bespeurde, te gelijktijdig de verlosfing aan te vangen. Mijn hand naar bui-

ten

ten gebragt hebbende, was dezelve vol drekstoffen, van eenen dunnen, stinkenden aart, en zwarte gedaante, welken het kind ontliepen, hetgene door de ligging en drukking, waarin de billen van het kind zich bevonden, konde zijn veroorzaakt geworden, maar, gevoegt bij den staat van den aars, welke geheel buiten faamentrekking was, om deze reden nogthans zeer wel als een voornaam teken van den dood der vrugt kon worden aangemerkt.

Ik voerde dan mijn regter hand, welke ik met olij bestreken had, in de schede: aan de bil, welke zich vertoonde, genaderd zijnde, drukte ik dezelve, zoo veel mij mogelijk was, naar boven, om in de baarmoeder zelve te koomen; den tegenstand welke ik daartoe, vooreerst, aan de bovenste engte, en, ten tweede, door de sterk faamgetrokken baarmoeder zelve op het kind, gewaar wierd, was, gelijk men begriipen kan, zeer aanmerklijk: mijn hand, die engte, met veel

moeite, door gevoerd zijnde, werd zoo hevig, door de, zich nog meer faamentrekende, baarmoeder, gedrukt, dat de aderen van mijnen arm tot eene buitengewoone dikte opzwollen, zoo, dat ik genoodzaakt wierd de verdere inbrenging van mijne hand, voor een wjl, te ſtaaken. Na eene kortſtondige verpoozing ondernam ik weder om verder in de baarmoeder te koomen, maar ik konde ſlechts naauwlijks den navel van het kind bereiken, in welken ik geene de minſte klopping konde ontdekken; gaarne had ik nog verdere tekenen van den zekeren dood des kinds willen ontdekken, dan, het was mij onmooglijk dezelve te verkrijgen; ik drukte nog, eindelijk, met mijne linker hand, vrij ſterk op den buik der vrouwe, of ſomtjids het kind, op de tegendrukking van mijne regter hand, welke zich in de baarmoeder zelve bevond, zich bewegen mogt: maar te vergeefs, waarom ik mij gerust hield van in mijn vermoeden niet te dwaalen, en ik voldoende reden meende te hebben

ben

ben om te stellen dat de Keizerlijke snede, in dit geval, volgens het algemeen gevoelen der Verloskundigen, niet tepasfe kwam. Ik besloot dierhalven daadlijk de verlosfing te onderneemen, wier bewerking ik nu ga befchrijven.

Ik ving de verlosfing aan met vooraf de linker bil, zoo hoog mij mogelijk was, in de baarmoeder terug te drukken, met oogmerk om daardoor de regter bil, nevens de dije dier zelfde zijde, welke deelen, gelijk ik reeds gezegt hebbe, over de fchaambeenderen waren gebogen, mede naar de hoogte te voeren, en om daardoor beter gelegenheid te vinden om, in dit geval, eerst het regter been, hetwelk aan de voorzijde der moeder beantwoordde, te bevrijden, in plaats van eerst die voet in de fchede te brengen, welke zich aan de agterzijde bevond, hetwelk in de meeste gevallen waarin het kind met de voeten moet worden afgehaald, te verkiezen, en in de bewerking anders het meest

voordeelig is. Ik verkoos dit, om dat ik gewis te vreezen had, dat, wanneer ik de linker voet eerst naar buiten bragt, hetwelk, in fchijn, gemakkelijk gedaan kon worden, de regter bil, en dije dier zijde, als dan, haast een onoverkoomlijken tegenftand aan derzelver bevrijding zouden geboden hebben, daar ik thans, dewijl ik mijn oogmerk, fchoon niet gemakkelijk bereikte, de regter voet eerst in de fchede gevoerd, en daarna de linker met denzelven vereenigd hebbende, geen aanmerklijken tegenftand, in het naar buiten brengen der beide beenen, ondervond.

De heupen van het kind, aan den ingang der bovenfte engte van het bekken der vrouwe genaderd zijnde, vonden daar eenen zeer aanmerklijken tegenftand om 'er door te daalen: geen wonder, daar de groote middenlijn van de heupen des kinds zich aan de kleine middenlijn der bovenfte engte van het bekken der moeder beantwoord vond, welke
laat-

laatste middenlijn tot op twee duimen en eenige lijnen was ingetrokken, zoo moest daaruit noodzaaklijk volgen, dat de eerstgenoemde middenlijn de laatste onmooglijk konde doortrekken, temeer daar de beenderen van het bekken der vrugt zich in zoo verre niet konden faamenbuigen, om daardoor de groote middenlijn der heupen zoodanig te verkleenen, om dezelve eenigzins met de kleene middenlijn der genoemde engte te doen overeenstemmen.

Ik vond mij dierhalven, na eene kleene verpoozing voor mijzelf, en voor de lijderesse, genoodzaakt, om de groote middenlijn van de heupen des kinds, in de groote middenlijn der bovenste engte van het bekken der vrouwe te voeren, waartoe ik reeds, in het naar buiten brengen der voeten, volgens de regelen der Verloskunde, poogingen had aangewend, maar welke poogingen des aangaande veeltijds vrugtloos zijn.

Om

Om dit oogmerk te bereiken, bragt ik mijn linker hand in de schede, dezelve langs de agterzijde van de dijen des kinds, naar deszelfs billen opvoerende: daaraan genaderd zijnde, poogde ik, door drukking op de rechter heup, het lighaam te doen voor-overwentelen, welk oogmerk ik door deze bewerking onmooglijk bereiken konde; ik beproefde des om de linker heup met mijne volle hand te omvatten, mijne vingers tusfchen de voorfte uitranding van het linker darmbeen aanleggende, en mijn duim in den wijd geöpenden aars brengende, waardoor ik in de mooglijkheid geraakte om eene wederkeeringe wending te kunnen bevorderen: dat is te zeggen, de linker heup, met mijne vingers, op te ligten, en de tegendrukking met mijnen duim uit te voeren; offchoon ik niet gemaklijk hierin slaagde, bevorderde ik echter, door deze bewerking, de voor-overwenteling van het kind, ten minfte in zoo verre dat de zijdelijke middenlijn der heupen,

ge-

genoegzaam in de dwarsfche middenlijn der bovenfte engte geraakte.

Thans konde ik, eenige krachten aanwendende, de dijën en heupen des kinds in deze rigting naar buiten leiden, fchoon de onderfte engte aan de heupen eenigen tegenftand bood, beantwoordende hier weder de groote middenlijn der heupen, aan de kleene der onderfte engte, dewijl de dwarsfche middenlijn dezer laafte, gelijk men weet, de kleinfte is. Ik bereikte echter, fchoon mij zulks in den doortogt van de heupen des kinds, door de onderfte engte, eenige hinder verwekte, mijn voornemen, om het kind, in die rigting, welke het thans verkregen had, te houden, dewijl ik anders, aan de fchouderen naderende, op nieuw, fterker tegenftand ontmoeten zoude.

Weder een wjl vertoefd hebbende, ging ik voort met het kind af te voeren: aan den

na-

navel genaderd zijnde, bragt ik een gedeelte van denzelven naar buiten, en, voort werkende, ondervond ik geen hinder van aanbelang, tot dat de schouderen de bovenste engte waren doorgetrokken, wier groote middenlijn, aan die van de schouderen thans beantwoordende, eene maatige tusschenwijdte ter wederzijde overliet, om de armen des kinds te kunnen bereiken, gelijk ik ook denzelven, eerst de regter, en daarna de linker arm, vrij gemakkelijk in de schede voerde, zonder, in deze rigting der schouderen, eene voorkeur te geven, om de regter, of de linker arm eerst af te leiden, als zijnde hier de beide armen zijdewaards gerigt.

Het hoofd des kinds moest nu nog gebooren worden: geen Verloskundige zal in twijffel trekken dat hetzelfde zeer veel moeite moest inhebben, hetgene ik ook daadlijk voorzag, temeer, daar ik, volgens de grootte van het lighaam der vrugt, beslui-

ten

ten kon dat het hoofd eene groote omtrek had.

De armen, gelijk ik zeide, in de fchede gebragt zijnde, bleef het hoofd op de bovenfte engte van het bekken bepaald, en wel in die rigting, gelijk noodzaaklijk moest volgen, dat deszelfs groote middenlijn aan de kleene van de meergenoemde engte, welke daarbij zeer klein was, gelijk ik voor het jaatst aanmerk, beantwoordde. De middenlijnen van het hoofd met die der engte, waar het moest doordaaen, te doen overeenstemmen, was het eerfte oogmerk dat ik moest poogen te bevorderen: hiertoe deed ik eenige beweegingen op den romp, even als of ik die weder inwaards wilde voeren, en ik trachtete denzelven zijdewaards over te buigen, in de hoop dat het hoofd zich daardoor mede zoude overwentelen, maar de baarmoeder had zich fterk op hetzelfde faamgetrokken, zoo dat deze poogingen geheel vrugt-

vrugtloos waren. Ik bragt dierhalven mijn hand daadlijk op het hoofd, hetwelk mij veel moeite baarde, en poogde hetzelfde op zijde te drukken, maar te vergeefs: de faamentrekking der baarmoeder, welke, door de prikkeling die zij ondergaan had, zich nog sterker op het hoofd faamentrok, stelde, ter bereiking van dit oogmerk, een onoverkoomlijke hinderpaal. Ik deed vervolgens mij mijn tang aanreiken, wier takken ik, een voor een, beproefde aan te leggen, met voornemen, daar ik van den dood des kinds verzekerd was, om het hoofd, zoo veel mij mogelijk was, faam te drukken, en daardoor deszelfs omtrek te verkleenen; maar slechts een dier takken was mij, en dat nog met zeer veel moeite, mogelijk, om op het hoofd aan te leggen, met welke ik nog beproefde om het zelve te doen overwenden; dan ik moest ook hieromtrent mijne pogingen vrugtloos staaken. Na mij een wijl bedagt te hebben wat ik verder ondernemen

zou.

zoude, besloot ik om nog te beproeven, of ik somtijds, door mijnen vinger in den mond des kinds te brengen, en daardoor deszelfs onderkaak neer te drukken, iets bevorderen mogt, maar dezelve werd zoo sterk door het uitstek des heiligbeens wederhouden, dat mijn vinger geen kracht genoeg had, om de kaak van dat uitstek te verwijderen, waarom ik een stompen haak op dit deel aanleide, met voornemen, om, daar 'er toch geen mogelijkheid was om het hoofd onbeschadigd te verlossen, de onderkaak te verbrijzelen, gelijk ik ook zulks in die hoop volbragt, of dit mischien voordeel teweeg zoude brengen; dit niet geschiedende voerde ik mijn haak in het linker oog, en verbrak het wangbeen dierzelfde zijde, waardoor ik eindelijk zoo gelukkig was om het hoofd op deszelfs linker zijde te wenden,

De middenlijnen van het hoofd en die der bovenste engte nu overeenstemmende, maar

nogthans de onmooglijkheid kennende dat het hoofd, in deszelfs kleene middenlijn, die der engte konde doortrekken, zoo verkoos ik den kortsten en zekersten weg, naamlijk om, met mijne schaar, een gat in het agterhoofd te booren, hetwelk zich thans ter regter zijde van het bekken, in de dwarsche middenlijn van de bovenste engte bevond, ten einde daardoor het hoofd van deszelfs hersenen te ontdoen, en dus, zoo veel mij mogelijk was, meer en 'meer te verkleenen, hetwelk ik echter maar in eene geringe maate konde bevorderen: ik bragt vervolgens, door het gat dat ik gemaakt hadde, een haak in het hoofd, zoekende met denzelven een steunpunt in deze holligheid, hetwelk ik eindelijk ontdekte, waarna ik het hoofd, in deszelfs lengte, langs de regter zijdelijke ruimte van het bekken, naar buiten voerde, en dus de verlossing volbragt; waarop de nageboorte, welke aan den bodem der baarmoeder was ingeplant, spoedig volgde.

Het

Het kind, zijnde van het vrouwelijk geslacht, was zeer groot, terwijl het hoofd in deszelfs dwarsche middenlijn, volgens de maat met de hand genomen, omtrent vier duimen uitgestrektheid had.

De lijderesse was, schoon zeer afgemat, in eenen vrij gematigden toestand, en zeer vergenoegd met eindelijk verlost te zijn. De vloed, welke op de verlossing volgde, was niet aanmerklijk. Ik bezorgde de vrouw naar behooren, en vertrok, zeer vermoeid, naardien ik met de bewerking ruim een half uur had doorgebracht, welke bewerking zich, indedaad, gemaklijker laat beschrijven, dan uitvoeren.

De vrouw was, geduurende de vier eerste dagen na derzelver verlossing zeer zwak, doch herstelde, door de zorg en kunde van derzelver Geneesheer COPPER, binnen drie weken.

Ik had haar reeds toegewenscht dat zij nimmer weer mogt zwanger worden; dan, daar het echter mogelijk was dat zij nog meer kinderen kon ter wereld brengen, zoo vond ik mij verplicht om haar te moeten waarfchouwen, dat zij nooit zonder hulp van de kunst kon verlosfen, met vermiyding nogthans van haar het akelige van haaren toefland breedvoerig bekend te maaken, en dat zij dierhalven, wanneer zij weder mogt zwanger worden, mij, of eenen anderen vroedmeester, vroegtijdig daarvan moest kennis geven, om des daadlijk in het begin van haaren baarensnood bij haar tegenwoordig te wezen. Deze raad was van dat gevolg, dat zij mij, in het laatst van 1787, bericht kwam geven, dat zij zich weder zwanger bevond, en rekende in Meij daaraan volgende te zullen bevallen, in welken tijd zij verzogt mijn' bijftand te genieten. Deze verlosfing zal het onderwerp mijner tweede waarneming uitmaaken.

TWEEDE WAARNEMING.

Op den 13 Meij, 1788, des morgens ten elf uuren, werd mij door den man dierzelfde vrouwe berigt, dat zij thans den arbeid tot de verlosfing aanvanglijk gevoelde, en dat het lamvliesvugt haar reeds, eer zij nog pijn ontdekt had, was afgevloeid, waarom hij mij verzogt haar te hulp te koomen, gelijk ik mij ook zonder verwijl naar het huis der lijderesse begaf.

Ik had alles wat mij tot het verrigten der Keizerlijke snede noodig was in gereedheid, voornemens zijnde, om, wanneer ik zekere tekenen van het leven des kinds bespeurde, deze Kunstbewerking voor te stellen, en, daartoe vrijheid verkrijgende, uit te voeren.

Misfchien zal men vraagen: waarom niet eenigen tijd te vooren die kunstbewerking voorgesteld, om, in geval het kind leefde, daartoe daadlijk over te gaan, en om de vrouw vooraf gelegenheid te verschaffen, daar toch de Keizerlijke snede eene gevaarlijke kunstbewerking is, zich, vóór dien tijd, kristelijk te bereiden, tot het ondergaan van eene zoo gewigtige zaak? Maar, ik vraage: waartoe zoo lang te vooren zoodanig een vreesverwekkend voorstel te doen? waartoe kon dit anders strekken, dan om de vrouw een schrik aan te jagen, die voor haar, en voor derzelver vrugt, van zeer kwaade gevolgen konde

wezen; die haar, lang voor het ondergaan der kunstbewerking zelve, tot eene droevige ongerustheid vervoeren konde, door welke zij in dien tusschentijd een ongelukkig leven geleid zoude hebben, zonder nog van smartelijke toevallen te gewaagen, welken haar, door zoodanige schrik en ongerustheid, veroorzaakt zouden hebben kunnen worden? En, wanneer, vraage ik met één woord, wanneer zal men tot iets gewigtigs beter toestemmen, en spoediger besluiten, *buiten*, of *in* den nood? Behalven dit, had ik onze lijdendesfe niet reeds genoeg gezegd, met haar te verzekeren, dat zij nooit dan door hulp der kunst verlossen konde; en had zij niet reeds ondervonden in welk gevaar haar derzelver eerste verlossing gesteld had, waardoor zij, zoo ik meene, genoeg gewaarfchouwd was, om haar aan den dood te doen gedenken? Laat ik 'er dit nog eindelijk bijvoegen, en vraagen: is de verlossing door de Keizerlijke snede aan meerdere gevaaren onderworpen, dan zulk

eene, in welke het kind, of eenig deel van hetzelve, in den fchoot der vrouwe, door fcherpe werktuigen, verdeeld moet worden?

Men verfchoone dezen uitftap, en elk beflisfe mijne vraagen voor zichzelven.

Bij de lijderesfe gekoomen zijnde, vond ik dezelve reeds op een kort bedde liggen, terwijl derzelve baarenspijnen, inmiddels haar man mij geroepen had, aanmerklijk in hevigheid hadden toegenomen. Ik onderzocht de pols, welke heftig was aangedaan, fchoon zij zich voorts in eenen gematigden toestand bevond. Mijn eerfte vraag was, of zij haar kind voelde leven; maar het antwoord was voor mij zeer onzeker, zoo, dat ik volgens hetzelve geen, ten minfte, geen voordeelig befluit konde opmaaken, waarom ik mijzelf tot het daadlijk onderzoek begaf.

Ik vond den mond der baarmoeder , den staat des bekkens , welke ik reeds beschreven hebbe , voorbij gaande te melden , reeds tot eenen genoegzaamen omtrek verwijderd om 'er het hoofd des kinds te laten doortrekken ; en de vliezen , gelijk hier boven blijkt , verbroken , schoon het water nog niet geheel was afgevlloed. De buik hing weder aanmerkelijk voorwaards over , terwijl de bodem der baarmoeder eene zijdelijke schuinsche ligging , naar de linker zijde , had aangenomen , en tegelijk voorwaards was gerigt , zoo dat dit ingewand , in dit geval , eene tegenovergestelde ligging had , aan die , in welke het zich , in het eerste geval , bevond ; uit welke liggingen der baarmoeder , bij deze vrouwe , natuurlijk blijkt , dat de zuil der lendenwervelen aanmerkelijk voorwaards in den buik is ingedrongen.

Dit eerste onderzoek gedaan hebbende , ging ik over om den staat van het kind te onder-

derzoeken, mij eerst tot deszelfs ligging bepaalende. Aan den ingang der baarmoeder bespeurde ik daadlijk een hard gezwel, hetwelk, na een naauwkeurig onderzoek, bleek het voorhoofd te wezen, wiens kroonnaad, ter regter zijde, zich in de diepte bevond: verder ontdekte ik, aan de linker zijde van het bekken der vrouwe, een groot gedeelte van het aangezicht des kinds, zoo dat zich de voorste oppervlakte van het hoofd der vrugt aan den ingang der bovenste engte van het bekken vertoonde. Ik poogde dit onderzoek nog te vervorderen, maar alles wat zich boven het tastbaar gedeelte van het hoofd, of boven dat gedeelte van hetzelfde bevond, hetwelk, om zoo te spreken, in de genoemde engte uitpuilde, was zoo sterk in die engte beklemd, dat het mij, op deze wijze, in welke ik het onderzoek deed, onmooglijk was om mijne hand verder in de baarmoeder op te voeren. De baarmoeder was, gelijk ik reeds hebbe aangemerkt, voorwaards, en

naar

naar de linker zijde gerigt; het aangezicht des kinds bevond zich aan de linker zijde van het bekken: hieruit bleek mij niet alleen dat de romp van het kind aan die zelfde zijde lag, maar tevens dat de borst van hetzelfde mede aan de linker zijde, en deszelfs rug aan de ruggraat der moeder beantwoordde, in welk besluit ik ook vervolgens bevestigd werd.

Mij stond, eer ik nog iets, ter uitvoering van de verlossing, besloot, over het leven, of over den dood van het kind te oordeelen; ik hebbe reeds gemeld dat de moeder mij geen beslissend antwoord, hieromtrent, geven konde: want zij had mij met weinige woorden gezegd, dat zij geduurende de geheele dragt weinig leven had gevoeld; dat de beweging van het kind, bij het einde der zwangerheid, daaglijks minder was geworden; en dat zij sedert eenige dagen genoegzaam geen leven van de vrugt had ontdekt. Om mij des eenige zekerheid hieromtrent te verschaffen,

zoo drukte ik, eerst met mijne beide handen, den omtrek van den buik, maar, geene beweging ontdekkende, zoo bragt ik twee vingers van mijne linker hand in de schede, en vervolgens op het hoofd des kinds, waarna ik met mijne regter hand de baarmoeder, van buiten, naar beneden drukte, of somtijds, door deze perssing, het kind zich bewegen mogt; doch waardoor ik even min als door mijne eerste pooging eenig licht verkreeg. Ik werd dierhalven genoodzaakt mijn onderzoek, inwendig, te vervorderen; dan, daar ik reeds gezegd hebbe, dat het tastbaar gedeelte des hoofds, zeer sterk aan den ingang der bovenste engte beklemd was, zoo was het mij onmogelijk om met mijne hand in de baarmoeder te geraaken, zonder het hoofd vooraf ter zijde te drukken.

De gedaante van het voorhoofd; de soort der beklemming waarin hetzelve zich bevond; met één woord, de geheele ligging des hoofds,
 fcheen

scheen mij tóe zeer vreemt te wezen: het hoofd beantwoordde, in deszelfs dwarsfche, of kleene middenlijn, aan de kleene middenlijn der bovenste engte van het bekken; in deze rigting was het voorhoofd beklemd; en het in klem zijnde gedeelte van het hoofd, vervulde dierhalven de gansche uitgestrektheid van de kleene middenlijn der genoemde engte: geen wonder, daar zij zoo weinig lengte had; maar hoe konde dezelve dan de breedte van het voorhoofdsbeen omvatten? De reden daarvan zal hierna duidelijk blijken.

Ik moest dan het hoofd ter zijde drukken, om mijn onderzoek omtrent het leven of den dood van het kind te vervorderen. Het is natuurlijk dat ik het hoofd naar de regter zijde van het bekken poogde te voeren, om dat aldaar de plaats ruimer was, dan aan de linker zijde, dewijl het aangezicht de geheele linker zijde der bovenste engte besloeg; maar
ook,

ook, aan den anderen kant, om dat zich het voorste gedeelte van het kind aan de linker zijde bevond, en, om in de gelegenheid te wezen, wanneer ik geene tekenen van leven bespeurde, van, als dan, daadlijk de verlossing te kunnen aanvangen, zonder van hand te moeten veranderen.

Ik had eene verbaazende moeite om het hoofd uit deszelfs beklemming los te maaken: terwijl ik 'er mede bezig was, bespeurde ik eenen tegennatuurlijken vorm aan hetzelve; het scheen, indien ik mij zoo eens mag uitdrukken, als of het hoofd met het uitstek des heiligbeens was vastgegroeid. Deze ontdekking maakte mij niet weinig oplettende, en, ik durve wel zeggen, eenigzins verlegen, aangaande het gevolg. Ik verdubbelde mijne krachten om mijn oogmerk te bereiken, waartoe ik, met toegeslootene vingers van mijne regter hand, mijnen arm dier zijde met mijne linker hand, buitenwaards,

ondersteunende , het voorhoofd , meer of min geweldig , eenigzins opwaards en naar de regter zijde drukte. Zoo spoedig ik hetzelfde een weinig van plaats had doen veranderen , ontdekte ik een aanmerklijken kuil aan de regter zijde van het hoofd , in welken het uitstek des heiligbeens zich als verborgen had , waaromtrent ik de bijzonderheden straks zal mededeelen.

Het hoofd zoo veel mij mooglijk was naar de regter zijde van het bekken gevoerd hebbende (†), bragt ik mijne hand , langs het aangezicht en de borst van het kind , tot op de

(†) Men verbeelde zich niet dat ik de beklemming geheel had weggenomen; ik had alleen in zoo verre het hoofd los gemaakt , dat het mij gelukte om eenige plaats ter linker zijde te verkrijgen , welke aan mijne hand nog eenen moeilijken doortogt vergunde om in de holligheid van de baarmoeder te geraaken.

de hoogte van deszelfs navel, in de baarmoeder, en ik bevond de ligging van den romp zoodanig te wezen, als ik hiervoor, volgens de reden, reeds hebbe voorgefteld. Ik befpeurde in de navelftreng geene de minfte klopping, ook waren de ledemaaten, in zoo verre ik dezelfen betasten kon, flap en zeer beweeglijk: in één woord, alles wat reden geeft om den dood des kinds vast te ftellen, ontdekte zich hier, waartoe de mismaaktheid van het hoofd ook geen gering vermoeden gaf.

Ik befloot dierhalven daadlijk tot de afhaaling van het kind, zijnde in de gunftige gelegenheid om terftond de beide voeten te kunnen omvatten, en tegelijkertijd in de fchede te brengen (†); ik bereikte nu, geduurende

de-

(†) De reden waarom ik de tang niet daadlijk op het hoofd poogde aan te wenden, om daardoor de

deze bewerking, mijn oogmerk om de **grootte** middenlijn der heupen, in die van de **bovenste** engte te leiden, waardoor ik, in dit opzigt, zoo veel tegenstand niet ontmoetede als in het eerste geval; dan, de bevrijding der armen gaf mij, integendeel, meerder moeite, als zijnde dit kind veel breeder van schou-

verlosing te bevorderen, zal ieder Verloskundigen, die slechts eenige ondervinding heeft, vanzelf beseffen, wanneer hij de inleiding, en de voorgaande waarneming oordeelkundig overwoogen heeft; en, volgens mijne gedagten, is het altijd, in moeilijke gevallen, te verkiezen om het kind met de voeten af te haalen, wanneer het hoofd de bovenste engte nog niet is doorgetrokken: hierbij komt nog, dat men, volgens mijne stelling, welke op die van beroemde Verloskundigen rust, en die de reden zelve wettigt, eenige weinige gevallen uitgezonderd, de hand alleen gebruiken moet, tot zoo lang de omstandigheden zulks vergunnen, en men verplicht is, niet eerder tot andere werktuigen toevlugt te nemen, dan wanneer dezelve volstrekt noodzaaklijk worden.

schouderen dan het eerste, en voornaamlijk, doordien de voorarmen, voor zoo verre ik meende te bespeuren, zich onder de kin, of over den hals overkruistten: dezelve, na het aanwenden van eenige moeite, en het regter opperarmsbeen geknakt te hebben, waardoor ik meerder ruimte verkreeg, in de schede gebragt hebbende, nam ik, voor de vrouw en voor mijzelf, eenige verpoozing, gaande vervolgens over om het hoofd af te haalen.

Het hoofd aan den ingang der bovenste engte genaderd zijnde, en zich, in deszelfs groote middenlijn, aan de kleene der genoemde engte overeenkomstig bevindende, werd aldaar, in deszelfs doortogt, wederhouden. Ik poogde hetzelfde, door beweegingen van buiten, te doen overwenden, maar te vergeefs; waarom ik een' hefboom aanleide om datzelfde oogmerk te bereiken, maar alle mijne poogingen, welke ik daartoe aanwendde,

wa-

waren vrugtloos; ik beproefde nog de tang aan te leggen, dan, dit was mij volstrekt onmogelijk, doordien de schouderen, welke zich nog in de tusfchenwijdte van het kleene bekken bevonden, geen doortogt aan de beide takken der tang vergunden: in één woord, ik bevond mij weder in de onaangenaame verplichting om het aangezicht van het kind te moeten fchenden, om welk oogmerk te bereiken ik een' fcherpen haak aanleide, verbrijfelende eerst den regter hoek van de onderkaak, en daarna het wangbeen aan dezelfde zijde, waardoor ik eindelijk het hoofd, met den hefboom, op deszelfs zijde deed overwenden, zoodanig dat zich het agterhoofd aan de linker zijde der vrouwe bevond, en het aangezicht aan mijne linker hand, welke in de fchede was, beantwoordde. Deze ligging zeer gunstig zijnde om twee vingeren van mijne linker hand in den mond, en vervolgens in de keel van het kind te brengen, nam ik dezelve waar, met oogmerk om het aangezicht te doen nederdui-

ken, en het agterhoofd op te heffen, ten einde het hoofd, in deszelfs lengte, langs het zijdelijk deel der bovenste engte, in de schede te leiden, op dezelfde wijze als ik in het eerste geval volbragt, met dit onderscheid nogthans, dat ik, in dit geval, het aangezicht poogde neder te voeren, daar, in het voorige, het agterhoofd eerst werd afgeleid. Dan, mijne vingeren konden geen kracht genoeg aanbrengen, om mij in dit voornemen te doen slaagen, waarom ik langs dezelve een' stompen haak invoerde, met welken ik het geheimelte doorstiet, en met wiens punt ik een zeker steunpunt vond, zoo dat ik eene voldoende vastigheid had op welke ik de verdere bewerking konde aanvangen.

Ik bragt toen mijne regter hand buiten op het agterhoofd, waardoor ik hetzelve naar boven drukte, terwijl het aangezicht, met den haak, welken ik, met mijnen duim, tegen het lighaam van het kind bevestigd hield, neder-
trok,

frok, en dus wederkeerig met mijne handeene drukking teweeg bragt, door welke bewerking ik, schoon met moeite, het hoofd eenigzins van het uitspek des heiligbeens aftrok, en vervolgens het aangezicht deed nederduiken, zoo dat ik het hoofd eindelijk in de tusschenruimte van het kleene bekken voerde, waarop ik hetzelfde terstond geheel afhaalde, en dus de verlossing volbragt.

Het kind, mede van het vrouwelijk geslacht zijnde, was over het geheel zoo groot niet als het voorgaande, schoon het meer dan middenmatig groot, en zwaarlijviger was dan het eerste.

De nageboorte, welke ter regter zijde, kort bij den hals der baarmoeder was ingeplant (*), liet zich niet zoo spoedig los als die

(*) Uit deze, en uit de vorige waarneming om-

die van het eerste kind; maar volgde echter, door de saamentrekking der baarmoeder, omtrent een half uur na de verlossing.

De

trent de vasthegting der nageboorte blijkt, dat de schuinsche ligging der baarmoeder niet altijd veroorzaakt word, doordien dit lighaam zich niet aan den bodem, of aan den hals der baarmoeder had ingeplant, zoo dat dezelve, als dan, dit ingewand naar die zijde overtrekt, aan welke zij zich heeft vastgehegt. In het eerste geval was de nageboorte aan den bodem der baarmoeder ingeplant, dierhalven had hier, volgens de stelling van den Heere LEVRET geen schuinsche ligging moeten plaats hebben, en nogthans bestond 'er eene twee-ledige, naamlijk voorwaards en ter zijde. In dit geval moest de schuinsche ligging naar de regter zijde bestaan hebben, naardien de nageboorte ter regter zijde was ingeplant, daar zij integendeel ter linker zijde, en mede voorwaards plaats vond. De schuinsche ligging der baarmoeder is bijgevolg, in deze gevallen, niet door den moederkoek teweeg gebracht, maar door de misvorming van de lendenzuil, wier groote bogt de baarmoeder naar de eene, of naar de andere zijde overwerpt, wanneer dit ingewand zich tot op die hoogte heeft uitgezet.

De vloed was nu in den beginne mede aanmerklijker, doch verminderde allengs, zonder ongevallen veroorzaakt te hebben, behalven dat de lijderesse zich eenigen tijd zwak bevond, en nu zoo spoedig niet herstelde, hoewel zij, weder onder de bezorging van haaren gewoonen Geneesheer, in vijf weeken haare voorige gezondheid verkreeg.

Ik hebbe de bewerking dezer verlossing zoo kort mij mogelijk was beschreven, dewijl 'er, tusfchen het werktuiglijke van deze, en van de voorgaande, veel overeenkomst was. Wegens de mismaaktheid van het hoofd, waarvan ik reeds met een woord gewag maakte, zal ik thans aanvangen eene beschrijving te geven, immers in zoo verre het mij mogelijk is, om den aart van het gebrek te ontvouwen: en, daar het niet mogelijk is om de beschrijving zoodanig in te rigten, dat men daardoor een klaar begrip van de misvorming verkrijgt, zoo hebbe ik de

afbeeldfels van het bekkeneel, tot mijn onderwerp behoorende, hierbij gevoegd, om de beschrijving met dezelve te kunnen vergelijken.

Ik had vrijheid verkregen om het mismaakte hoofd des kinds te moogen ontleden, en het bekkeneel, waarin het gebrek bestaat, voor mij te houden; te vreedde over deze vergunning, vervoegde ik mij aan het huis der ouderen, om het hoofd in den verschen staat te onderzoeken, bij welk onderzoek ik het volgende ontdekte.

De dwarsfche middenlijn van het hoofd, of die lijn, welke van de opperhoofdsbeensfche verhevenheid der eene, naar die der andere zijde loopt, had drie duimen, en drie lijnen uitgestrektheid, terwijl deszelfs langwerpige middenlijn vijf duimen lengte had,

De geheele oppervlakte van het bovenste gedeelte des hoofds had eene purpere kleur, zijnde de huid in den ganschen omtrek van de kruin opgezwollen, en in eenen staat van verkneuzing. Ter regter zijde van het opperhoofd vertoonde zich een zeer diepe kuil, welke zich van de kruin tot aan de slapen uitstreckte, hebbende in de zijdelijke breedte, tusfchen de wand- en voorhoofdsbeensche verhevenheden, twee duimen, en twee lijnen uitgestrektheid; rondsom dien kuil was de huid bovenal opgezwollen, en in de diepte van denzelven zeer gekneusd en ontstoken. Ter linker zijde was de kneuzing der huid mede zeer aanmerklijk, terwijl daar ter plaatse het hoofd eenigzins binnenwaards scheen in te duiken. De algemeene bekleedfels van het bekkeneel los maakende, ontdekke zich rondsom den kuil eene zekere hoeveelheid uitgestort bloed, hetwelk van eene slijmige zelfstandigheid was, maar in den kuil zelf waren de vezelen van het vetvlies

met die van het beenvlies zeer vast vereenigd, zoo dat in denzelven geen uitstorting plaats had, schoon het been zeer rood van zelfstandigheid was.

Het bekkeneel geheel ontbloot en voorzigtig afgezaagd hebbende, ontlastte zich daadlijk eene bloedige en slijmige stoffe, terwijl de hersenen zelven zich in de hevigste ontsteking, vooral omtrent het indrukfel dat door den kuil van het bekkeneel veroorzaakt was, bevonden. De geheele zelfstandigheid der hersenen navorschende, bespeurde ik niets bijzonders tusfchen dezelve, dan een volstrekten staat van verfterving, zoo dat de ontsteking reeds eenige dagen, in de diepte der hersenen, fcheen plaats gehad te hebben, door welkers gevolg het kind, zeer waarschijnlijk, gestorven is. Verders vond ik in den verschen staat niets meer waar te nemen, waarom ik hetgene in den droogen staat gevonden word thans ga beschrijven.

Het

Het bekkeneel, waarvan ik spreek, is voorwaar een der zeldzaamste stukken, welken in het maakfel van het menschelijk ligchaam immer zijn aangetroffen. De regter zijde van hetzelfde vertoont eene zeer merkwaardige misvorming (ziet de eerste plaat, het eerste afbeeldsel), welke temeer merkwaardig is, om dat zij de mismaaktheid der bovenste engte van het bekken der vrouwe, waartoe de linker zijde des hoofds eenigzins medewerkt, onbetwistbaar aanduid, hetgene ik straks bewijzen zal.

De kuil, waarin de misvorming bestaat, is door het voor- en door het opperhoofdsbeen saamgesteld. Beide deze beenderen zijn binnenwaards, maar op eene verschillende wijze ingedrukt: het opperhoofdsbeen krult zich als het ware naar binnen om, waardoor het voorste gedeelte van hetzelfde een voort van groef naar de voorzijde vertoont; deze groef neemt derzelve oorsprong in de gehe-

hee-

heele hoogte van het been, omtrent uit het
 midden, of liever, bijnaar in eene regte lijn
 naar beneden, overeenkomstig met de opper-
 hoofdsbeensche verhevenheid, schoon deze
 lijn, aan die verhevenheid genaderd zijnde,
 in derzelver loop naar beneden, zich voor-
 waards rigt, en zich op de hoogte van het
 slaapbeen verliest, zoo dat deze lijn een soort
 van krommen, en tegelijk stompen hoek ver-
 wekt. Aan de bovenzijde dezer groef word
 men twee scheuren gewaar, waarvan de eene
 agterwaards, en de tweede in het midden ge-
 zien word; beiden beginnen zij aan den bo-
 vensten rand van het opperhoofdsbeen zelf,
 en zijn, zeer waarschijnlijk, veroorzaakt
 door de indrukking welke dit been ondergaan
 heeft: de voorste is weder aangegroeid, zoo
 dat zij geen gemeenschap toelaat met het bin-
 nenste des hoofds, waarvan het tegengestel-
 de omtrent de agterste scheur plaats zoude
 hebben, indien dezelve niet door het been-
 vlies gesloten ware. De lengte dezer groef
 be-

bestaet in de geheele uitgestrektheid der hoogte van het been, terwijl de breedte van dezelfde, van de opperhoofdsbeensche verhevenheid, tot aan het midden van den voorsten rand dezès beens gerekend, een duim en drie lijnen diepte veroorzaakt.

Het voorhoofdsbeen kromt zich naar binnen om, waardoor hetzelve bijnaar de gedaante van eene mosfelschulp verkregen heeft. De bogt begint aan de voorhoofdsbeensche verhevenheid, en eindigt aan den agtersten rand van dit been, welke rand zich in de diepte met den voorsten rand van het wandbeen saamenvoegt, en aldaar de kroonnaad ter regter zijde verwekt, welke naad zeer gelijk en effen is, zoo dat dezelve slechts een oppervlakkige lijn schijnt te wezen.

De pijlnaad, tot aan den wortel van den neus zich uitstrekken- de, is zoo effen niet als de kroonnaad, dewijl dezelve omtrent het
mid-

midden van het wand- en aan de helft van het voorhoofds-been vaneen wijkt. De voorste-bovenste fontenel deelt mede in de misvorming, als zijnde ter regter zijde naar binnen ingetrokken; in derzelver midden ver- toont zij een dikken rand of zoom, terwijl zij over het geheel bijnaar de helft kleiner is dan naar gewoonte.

Door de vereeniging van het regter wand- en voorhoofds-been word de meergenoemde kuil gevormd, wiens gedaante onwederfprekelyk aanduid dat dezelve nergens anders door veroorzaakt is dan door het uitstek van het heiligbeen, waartegen dit gedeelte van het hoofd zich lang gedrukt bevonden heeft: de ligging van het hoofd, in den tijd der verlossing, bewijst zulks, zonder dat 'er aan kan getwijffeld worden; terwijl de beklem- ming zelve, waarin het voorhoofd zich be- vond, zulks nog meer bevestigt; zijnde het linker wand- en voorhoofds-been, aan de
be.

benedenzijde, naar binnen omgedrukt, zoo dat de onderste omtrek van het bekkeneel, aan die zijde, eene veel mindere uitgestrektheid, dan aan de zijde van de misvorming heeft. Deze bogt, welke in de laatste maanden der zwangerheid, door de drukking der schaambeenderen, is teweeg gebragt, is zeer gelijkvormig, waarschijnlijk om dat het hoofd aan die beenderen eene gelijker drukking, dan de andere zijde van hetzelfde aan het uitstek van het heiligbeen onderging.

De uitwendige oppervlakte van het bekkeneel, zoo naauwkeurig mij mogelijk was, beschreven hebbende, zal ik met weinige woorden aanhaalen, dat de bult, welke, als het gevolg van den kuil uitwendig, zich binnen in het bekkeneel vertoont (ziet de eerste plaat, het tweede afbeeldsel), zoo veel te merkwaardiger is, als dezelve de hersenen niet alleen hevig drukken moest, maar tevens de plaats benam, welke anders een derde

de.

de-deel der voorhersfenen beflaat, waarvoor het bewijs te duidelijker word wanneer ik hier nog bijvoege, dat de uitwendige dikte, of breedte van het hoofd, uit het midden van den kuil naar de andere zijde van het bekkeneel gemeeten, slechts twee duimen uitgestrektheid behield, waarover ik zoo aanstonds meer bepaald zal fpreken.

Wanneer men het bekkeneel eenigzins zijdewaards overwend, en als dan de zijde der misvorming, van de tegenzijde (in het *pro-fil*) befchouwd, ontdekt men een foort van driehoek, welke het gevolg is van den kuil, waarvan ik hier boven gefproken hebbe: terwijl men, op deze wijze, de twee genoemde fcheuren beter onderfcheiden zal, welken het beginfel der mismaktheid fchijnen te wezen (ziet de tweede plaat). Men kan in dit gezicht de volkoomene uitwerking van het gebrek befpeuren, om welke reden ik deze tweede plaat hebbe doen vervaardigen, in welke

ik

ik den omtrek der mismaaktheid alleen hebbe willen aantonen, van de linker zijde van het bekkeneel te zien. Op deze wijze zal men gewaar worden, hoe veel de wand- en voorhoofds-beenderen, door de misvorming, in omtrek verliezen, en vooral, hoe veel de dwarsfche middenlijn van het hoofd daardoor verlooren heeft. Het zij mij vergund hier omtrent eene aanmerking te maaken.

Ik hebbe in mijne inleiding gezegd, dat ik de kleene middenlijn der bovenste engte van het bekken der vrouwe, na een naauwkeurig onderzoek, en volgens de zekerste maat welke ik van dezelve genomen hebbe, niet uitgestrekter hebbe kunnen schatten, dan van twee duimen, drie à vier, of ten meeste vijf lijnen: wie zal deze maat in twijffel trekken, wanneer hij dit mismaakt bekkeneel in acht neemt? De meeste uitgestrektheid van deszelfs dwarsfche dikte, uit den kuil gerekend, is van twee duimen, en drie lijnen; de mid-

denfte van twee duimen; terwijl de kleinste afmetting slechts een duim, en zes lijnen lengte heeft (deze lengte is die, welke in de tweede plaat, tusfchen 3, 3, met ftippen is aangetoond): die dikte vervulde de geheele kleene middenlijn der bovenfte engte, zijnde daarin ten fterkfte beklemd; dierhalven konde deze middenlijn, in den verfchen ftaat niet meerder dan de genoemde uitgeftektheid hebben Hoe zeer verdient dit bekeeneel dan niet de opmerking van alle verloskundigen, als ftrekkende niet alleen ten bewijze dat het bekken der moeder van dit kind misvormd is, maar ook duidelyk aantoonende in welke plaats, en tot welke uitgeftektheid de misvorming beftaat.

Behalven dit kan ik hier ook aanmerken, dat dit gebrek onbetwiftbaar bewijft, dat het kind, zo niet van het eerfte oogenblik af na de bevrugting, ten minfte geduurende een groot gedeelte van den loop der zwangerheid, zich

zich met het hoofd op het uitstek des heiligs-
 beens moet bevonden hebben, en dierhalven
 niet tot aan het einde der zevende, of tot
 het begin van de agtste maand der dragt, met
 de billen naar beneden lag, in welken tijd,
 of daaromtrent (volgens het gevoelen van
 de meeste oude, en nog sommige hedendaag-
 sche schrijvers) het kind een buiteling moest
 ondergaan, om zich, in den tijd der verlos-
 sing, met het hoofd aan den ingang van het
 bekken te vertoonen. Ik bedoele hiermede
 geenzins dat het hoofd des kinds, schoon van
 het begin der dragt naar beneden liggende,
 in eene en dezelfde rigting blijft, zonder van
 plaats te veranderen, dat is te zeggen van de
 eene naar de andere zijde, maar niet van be-
 nedend naar boven, of van boven naar beneden,
 zulks zoude, immers in eenen gevorderden
 tijd der zwangerheid, tegen het maakfel en de
 overeenstemming der deelen strijden; in dit
 geval greep echter zulk eene bepaalde ligging
 plaats, om dat een gedeelte van het hoofd

vroegtijdig in klem geraakte, uit welke beklemming hetzelfde zich niet weder konde vrij maaken, maar, naar maate van deszelfs groei, hoe langs hoe meer als vast geklonken werd in de vernaauwde engte van het bekken der vrouwe, waaruit eene geringe beweging van de vrugt moest voortspuiten.

Of, zoude 'er nog aan getwijffeld kunnen worden, dat de kuil door het uitstek van het heiligbeen veroorzaakt is? Zoude men nog kunnen aarfelen om mij geloof te vergunnen, dat de ligging des hoofds, bij de verlosfing, zoodanig was als ik hebbe voorgesteld? Immers, vanwaar anders zoude dit gebrek deszelfs oorsprong verkregen hebben! Laaten wij de werking der natuur in dit geval eens, op eene bespiegelende wijze, ontvouwen.

De vrugt, behoorlijk ontwikkeld zijnde, had, volgens de meest gewoone wijze, zoodanig eene ligging in de baarmoeder aangenomen,

men, dat derzelver hoofd zich in het groote bekken bevond: hetzelfde, van tijd tot tijd grooter werdende, verkreeg allengs eene uitgestrektheid van twee duimen en eenige lijnen, in deszelfs kleene middenlijn; in deze rigting, en op dit tijdstip geraakt het hoofd in de kleene middenlijn der bovenste engte van het bekken in beklemming, want de plaats waarin het zich nu bevond, was in deze afmeting niet ruimer dan de genoemde maat; het moest nogthans meerder omtrek verkrijgen, dierhalven moesten de beenderen van het bekken der vrouwe, of die van het hoofd des kinds voor de uitgroeiing wijken. De laatstgenoemden, in dien tijd zacht en buigzaam zijnde, waren tot dat einde alleen geschikt: bijgevolg moesten die beenderen, welken den meesten tegenstand in derzelver ontwikkeling ondervonden, zich een' weg baanen om zich uit te breiden. Het blijkt dat het wand- en het voorhoofds-been van de regter zijde zich op het uitstek van het hei-

ligbeen bevonden; dat uitstek, een uitspringenden scherpen hoek in het bekken aangenomen hebbende, moest dierhalven die beenderen, in derzelver aanwas, eenen sterken tegenstand bieden. Het wand- en voorhoofds-been van de linker zijde waren tegen de schaambeenderen gerigt; maar de oppervlakte dezer laatste, gelijk en effen zijnde, konde zoo veel, of zulk eenen oneffen tegenstand niet bieden, als het eerstgenoemde deel. Het regter voorhoofdsbeen begon zich dierhalven naar de holle bogt, beneden het grondstuk van het heiligbeen, om te buigen, waardoor hetzelve eene bolle gedaante behield; het wandbeen dierzelfde zijde vond een grooter beletfel: de bolle bogt van de laatste lendenwervelen liet niet toe dat dit been deszelfs gewoonen vorm eenigzins konde behouden, gelijk het voorhoofdsbeen; het moest zich bijgevolg eerst naar binnen intrekken, en daarna weder naar buiten uitzetten, zoo, dat deszelfs voorste gedeelte

te een foort van groef verkrijgen moest. De linker zijde van het bekkeneel werd, door de tegendrukking der schaambeenderen, slechts eenigzins naar binnen omgebogen, maar behield nogthans eene gelijke gedaante, zoo, dat 'er niet veel bijzonders omtrent is aan te merken.

Ziet daar, op welk eene wijze ik stelde de misvorming veroorzaakt te zijn, en ik twijfele geenzins of elk, wie slechts een gezond oordeel, en de minste wetenschap van de Verloskunde bezit, zal, dit bekkeneel ziende, zonder iets van het geval zelf te weten, moeten oordeelen, dat de zaak zich overeenkomstig mijne voorstelling heeft toe gedragen.

Wanneer men nu de mismaaktheid van het bekkeneel, hetwelk ik beschreven hebbe, in overweeging neemt, zal men mij dan niet ge-reedlijk toestemmen, niet alleen dat de be-

klemming van het hoofd veel reden geeft van te moeten stellen, dat dezelve de oorzaak was, waarom de vrouw, geduurende haare zwangerheid, zoo weinig leven van haar kind gevoelde, als mede, dat de beweeging van het kind allengs minder werd; maar ook, dat de misvorming, welke uit die beklemming voortsproot, zeer waarschijnlijk, de oorzaak was van den dood des kinds: want, hoe grooter het gebrek wierd, door de uitzetting van het hoofd, hoe sterker de drukking op de hersenen worden moest, welke de bult, die inwendig uit de misvorming ontsproot, moest aanbrengen (†), waaruit dan ook de ont-

(†) Het aanweezen van het gebrek was toch niet voldoende om mij den dood van het kind te doen vaststellen, wanneer zich daarbij geen zekerer tekenen vereenigd hadden, om mij daarvan te overtuigen: want, eenigen tijd te vooren had ik eene vrouw verlost, van een kind dat bijnaar vier weeken na de verlossing heeft geleefd, niet tegenstaande hetzelfde eene mis-

ontsteking der hersenen , en de uitstorting van bloed tusfchen dezelveu, en tusfchen de algemeene bekleedfels van het hoofd is voortgefpooten, welke zaaken ik bij de ontleding van dit hoofd ontdekte.

UIT

misvorming had aan deszelfs hoofd, welke mede zeer aanmerklijk was.

Het kind gestorven zijnde, werd mij door deszelfs ouders het hoofden gefchonken: waarvan ik hier alleen zal melden, dat de misvorming bestond in eenen vrij diepen kuil, welke in de zelfftandigheid van het regter wandbeen, aan deszelfs agterfte gedeelte, plaats had. Deze beide hoofden hebbe ik aan den Hoogleeraar SANDIFORT, uit agting voor deszelfs kunstliefde, en uit erkentenis, welke ik zijn Ed: H: Gel: voor aan mij betoonde blijken van toegenegenheid, fchuldig ben, afgeftaan. Zijn H: Gel: bewaart deze beide ftukken in zijn beroemd Kabinet, en is voornemens van dezelveu, uit aanmerking van derzelver waerde, een algemeen, en nuttig gebruik te maaken.

UITLEGGING VAN DE EERSTE
PLAAT.

Deze plaat vertoont het misvormd bekkeneel, in deszelfs natuurlijke grootte.

E E R S T E A F B E E L D S E L.

Dit afbeeldfel vertoont het bekkeneel aan de regter zijde, zijnde die zijde waar zich de misvorming, in derzelver geheele uitgestrektheid van buiten vertoont.

A, Het regter wandbeen.

B, Het bovenste gedeelte van het linker wandbeen.

C,

- C, Het voorhoofdsbeen, ter regter zijde.
- D, Het bovenste gedeelte van het voorhoofdsbeen, ter linker zijde.
- E, Een gedeelte van het agterhoofdsbeen.
- F, Een klein gedeelte van het regter slaapbeen.
- G, Het uiteinde van den regter grooten vleugel van het wiggebeen, hetwelk zich met het voorhoofdsbeen vereenigt.
- H, Een gedeelte van den regter oogkuil.
- a, a, De voorste-bovenste fontenel.
- b, De rand, of zoom, welke, ter oorzaake van de misvorming, in de voorste-bovenste fontenel bestaat.

c, c, c, c, De pijlnaad, waarin zich verscheiden afwijkingen vertoonen.

d, d, De kroonnaad ter regter zijde, zich in de diepte van den kuil vertoonende, welke de misvorming veroorzaakt heeft: deze naad is zeer gelijk en effen, zoo dat dezelve slechts een lijn, of scheur schijnt te wezen.

e, e, De winkelnraad, ter regter zijde.

f, De agterste-bovenste fonteneel (ziet pl: II, lett: f).

J, J, J, De kuil, of de misvorming, zijnde een duim, en ruim twee lijnen diep, tusfchen lett: 5, en het midden der kroonnaad van deze zijde gemeeten, en ruim twee duimen breed, gerekend van de voorhoofds-

hoofds- en wand-beensche verhevenheden, tusfchen 4 en 5.

1, De voorfte fcheur, welke weder is aangegroeid.

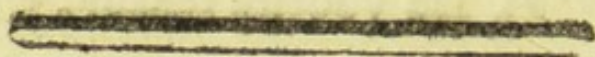
2, De agterfte fcheur, welke niet weder aangegroeid, maar door het beenvlies gefloten is.

(Deze twee fcheuren waren waarfchijnlijk de eerfte gevolgen der kwaade vorming).

3, 3, 3, De agterfte omtrek van den kuil, uit welken de groef in het wandbeen voortfpruit.

4, De voorhoofdsbeensche verhevenheid, vanwaar zich dit been heeft begonnen om te buigen.

5, De verhevenheid van het wandbeen, waaraan het gebrek zich bepaalt.

TWEEDE AFBEELDSEL.

Dit afbeeldfel vertoont het bekkeneel van binnen, van de linker zijde, en eenigzins over-zijde liggende te zien.

A, Het regter wandbeen, van binnen.

B, Een gedeelte van het linker wandbeen, van buiten, zijnde dat gedeelte, hetwelk, door de schaambeenderen der vrouwe, naar binnen is omgekromd.

C, Het voorhoofdsbeen van de regter zijde, van binnen.

D,

D, Een gedeelte van het voorhoofdsbeen van de linker zijde, van buiten.

E, E, Een gedeelte van het agterhoofdsbeen.

F, Een gedeelte van het regter slaapbeen.

G, Een gedeelte van den regter oogkuil.

a, a, a, De kroonnaad, vertoonende van binnen een zeer fcherpe lijn, kunnende de rug der bult genaamd worden, welke uit de misvorming ontstaat.

b, b, b, De winkelnaad.

H, H, H, De bult, welke, door den kuil uitwendig, binnen het bekkeneel gevormd is.

J, De kuil, welke het regter voorhoofds-been, vóór de bult, inwendig vertoont.

K,

K, De kuil, welke agter de bult,
in het regter wandbeen, in-
wendig word gezien.

UITLEGGING VAN DE TWEEDE
PLAAT.

In deze plaat ziet men den omtrek van het
bekkeneel, in deszelfs natuurlijke uitgestrekt-
heid, weder uitwendig, maar van de linker
zijde, en min of meer over-zijde liggende.
(In het *profil*).

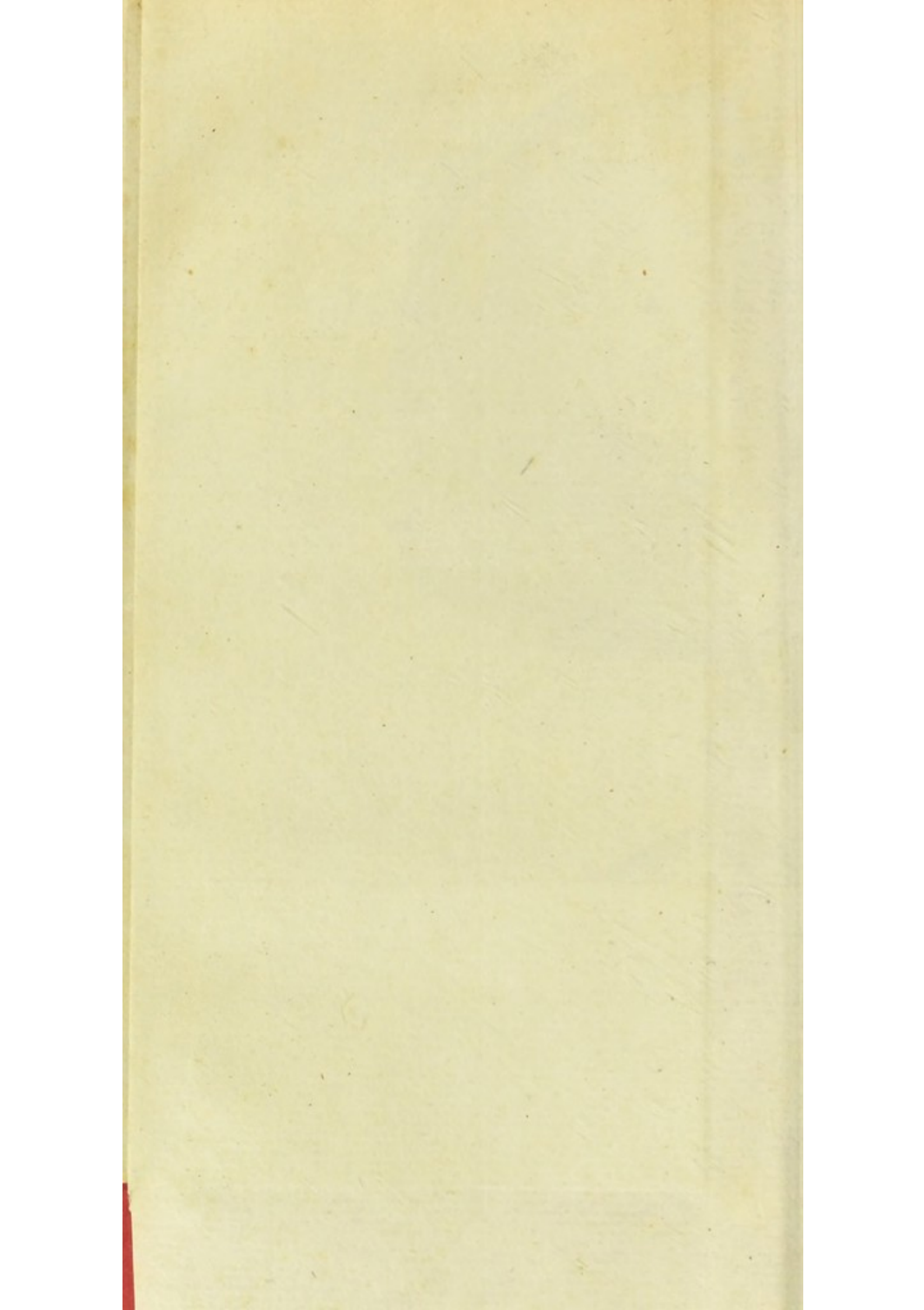
A, Het linker wandbeen.

B, Een gedeelte van het regter
wandbeen.

C, Het voorhoofdsbeen, ter lin-
ker zijde.

D,

Unable to display this page

D, Een gedeelte van het voorhoofdsbeen, ter regter zijde.

E, Een klein gedeelte van het agterhoofdsbeen.

a, De voorste-bovenste fontanel, ter linker zijde, welke door de misvorming aanmerkelijk is ingetrokken, waardoor de naad, of zoom

b, veroorzaakt is, die aan de bovenzijde eene lijn dikte heeft.

c, c, c, c, De pijlnaad, wier afwijkingen hier zichtbaarer zijn, dan in pl: 1, afb: 1, lett: c, c, c, c.

d, d, De kroonnaad, ter linker zijde.

e, e, De winkelnaad.

f, De agterste-bovenste fontanel, welke zeer klein is.

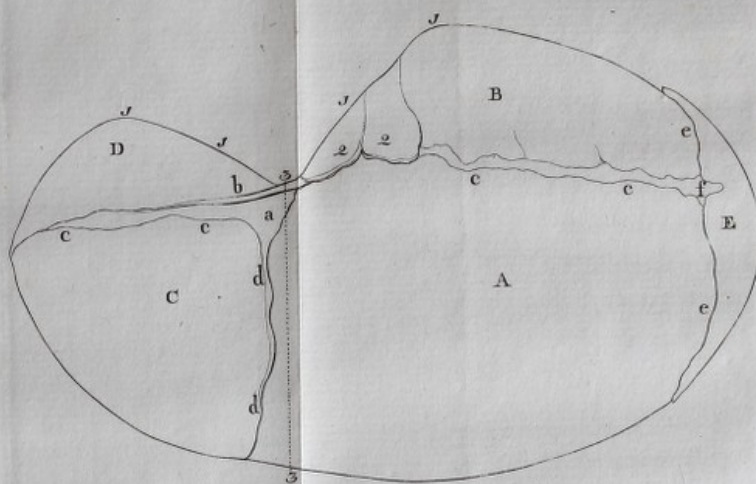
1, 1, 1, 1, De driehoek, welke uit de misvorming ontsprooten is: deszelfs uiteinden naar buiten, tusfchen 1, 1, zijn twee

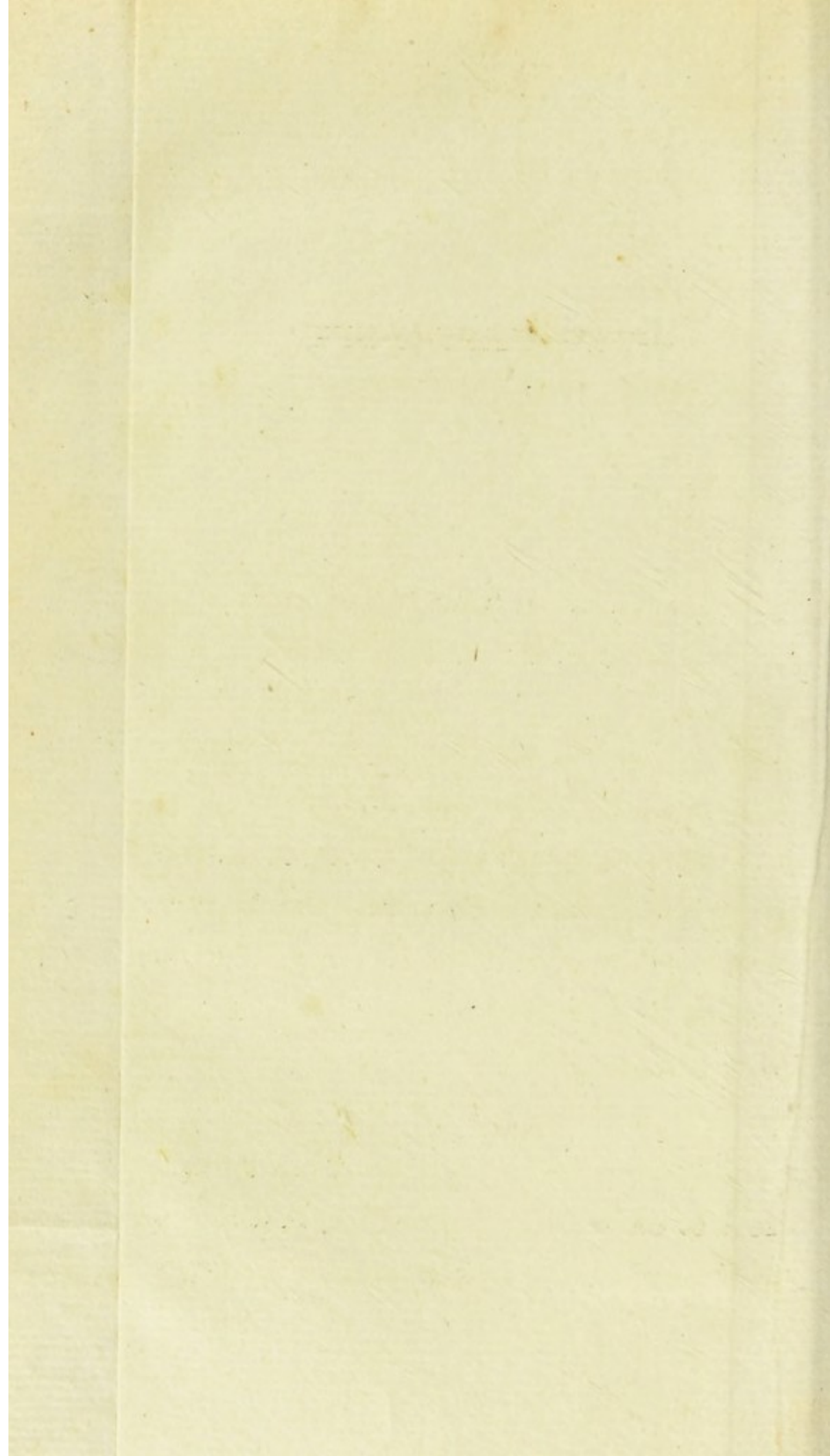
duimen van malkander verwijderd.

2, 2, Het gedeelte van het wandbeen, waaraan de misvorming twee fcheuren veroorzaakt heeft: de bovenste rand van dit gedeelte, welken in deszelfs midden is uitgerand, overdekt dat gedeelte van de pijlnaad, waaraan denzelven beantwoord.

3, 3, De dikte van het bekkeneel, uit de bovenzijde van den kuil, hebbende een duim en zes lijnen uitgestrektheid.

Pl. II.

DERDE WAARNEMING.

Op den 13 Julij, 1789, des avonds ten half negen uren, kwam mij de man van hetzelfde voorwerp mijner twee voorgaande waarnemingen verzoeken om met hem te gaan, ten einde zijne vrouw van haar derde kind te verlossen, waarvan zij zich in baarrensnoed bevond.

Ik was zeer verwonderd zoodanig een verzoek te ontvangen; niet om dat ik geen be-

wustheid had , dat de vrouw zich weder zwanger bevond , als hebbende zulks toevallig verstaan , maar om dat ik in de vaste verbeelding was , dat zij zich deze keer eens van eenen anderen Vroedmeester zoude bedienen , in de hoope , of die misfchien gelukkiger , dan ik , in de verlosfing , zoude slaagen : zoodanig eene keuze had ik nimmer ten kwaade kunnen duiden , als weetende dat men , vrij algemeen , de daaden van den mensch beoordeeld , zonder de omftandigheden , waarin dezelve gepleegd zijn , in acht te nemen ; maar nimmer had ik durven denken dat zij weder eene Vroedvrouw tot haaren bijftand in derzelver verlosfing had aangenomen : naardien ik haar zoo ftellig verzekerd had , dat zij nimmer door de werking der natuur konde verlosfen , hetwelk zij reeds tweemaal ondervond , en ik haar nadruklijk had aangeraaden , mij , of eenen anderen Vroedmeester , zoo dikwijls zij mogt zwanger worden , vroegtijdig daarvan kennis te geven ,

ten

ten einde alle zoodanige voorzorgen in acht te nemen, welken in haare omftandigheden noodzaaklijk waren.

Ik vroeg den man, waarom hij juist nu, terwijl zijne vrouw reeds in baarensnood was, zich bij mij vervoegde, om mijnen bijftand te verzoeken: of zich dan niemand bij zijne vrouwe tegenwoordig bevond om haar te verlosfen? Hij verhaalde mij daarop, met zeer veel befcheidenheid, dat zijne vrouw, tegen zijn genoegen, zich had laten ompraaten om het deze keer weder te waagen eene vroedvrouw te gebruiken; onkundige lieden hadden haar op deze wijze aangesproken: zij had mij, toen zij voor de tweede maal zwanger was, ter haarer hulpe in de verlosfing, aangenomen; zoo fpoedig de arbeid begon was ik gehaald; weinige oogenblikken daarna was ik gekoomen; en daadlijk daarop had ik de verlosfing aangevangen; dezelve was niet minder ongemaklijk en fmartlijk geweest dan

in het eerste geval, in hetwelk ik niet eerder geroepen werd, dan na dat de vroedvrouw het werk had opgegeven: zij zoude dierhalven niets verzuimen om eerst eene vroedvrouw te gebruiken, en, wanneer deze de verlossing niet konde bevorderen, daarna een Meester te doen haalen.

Dit verhaal hoorde ik met leedwezen aan, vreezende dat het kind weder niet zoude te redden zijn, welke vreeze verdubbeld werd toen de man 'er bijvoegde, dat zijne vrouw des morgens ten negen uren de eerste baarspijnen had begonnen te voelen; dat haar het water toen reeds was afgevloeid; en dat de vroedvrouw ten tien uren gekoomen was, welke, na dat zij geen vordering ontdekte, in weerwil van eenen gunstigen arbeid, die in den namiddag ten vier uren zeer hevig was geworden, en van tijd tot tijd had toegenomen, het werk eindelijk had opgegeven.

Daar

Daar men door onkunde gedwaald had, als niet in aanmerking genomen hebbende, dat 'er een natuurlijk gebrek in de beenderen, tot het bekken behoorende, aanwezig was, welk gebrek zich tegen den doortogt van het kind, met geweld, aankant, en nimmer te veranderen is, zoo besloot ik mijne hulp niet te weigeren, dewijl mij dezelve op eene vriendelijke wijze verzogt werd, en ik, aan de andere zijde, geen vrijheid voor mijzelf vond, om te vergeefs op mijnen bijstand te doen wagten, schoon ik 'er anders, in dit geval, eene gegronde reden voor meende te hebben, dewijl men mijn raad als veragt, en dien van onkundigen gevolgd had.

Ik ging dierhalven naar het huis der lijdesse, welke ik zeer afgemat bevond: ik onderzocht de pols, die zeer sterk was aangedaan, en een' hevigen baarensnood aanduidde, gelijk de vrouw ook onophoudelijke pijnen leed, en eene smartlijke perssing onder-

vond. Aan de vroedvrouwe vraagende hoe-
danig de aart van het geval was, kreeg ik van
haar ten antwoord, dat het hoofd eene goe-
de ligging had, maar dat 'er inwendig iets
moest haperen, of dat anders, door zulk
eenen hevigen arbeid, als de vrouw gevoel-
de, het kind reeds moest gebooren zijn: om
welke reden zij om een' Vroedmeester ver-
zocht had, temeer, daar zij voor het leven
van het kind begon te vreezen, hetwelk zij
kort voor mijne komst zich nog had voelen
beweegen, hetgene mij door de moeder be-
vestigd werd. Ik plaatste de vrouw op een
kort bedde, hetwelk reeds in gereedheid
was, en ik onderzocht de ligging van het kind.

Deszelfs hoofd bevond zich, ten meesten
deele, over de schaambeenderen, zoo dat ik
veel moeite had om hetzelfde met mijn' voor-
sten vinger te bereiken: door denzelven zoo
hoog mij mogelijk was over de schaam-
beenderen te buigen, ontdekte ik het lin-
ker

ker oor, hetwelk aan het bovenste gedeelte der genoemde beenderen beantwoordde; verder bespeurde ik dat het aangezicht naar de regter, en het agterhoofd naar de linker zijde van het bekken was gerigt, waaruit ik konde afleiden dat de rug van het kind zich naar de linker, en deszelfs borst naar de regter zijde der moeder bevond.

Ik onderzocht voorloopig den buik der lijderesse, welke weder aanmerklijk voor overhing, en in wiens linker zijde de baarmoeder lag, even als in het voorgaande geval. Zoo spoedig ik den buik eenigzins drukte gevoelde ik dat het kind zich in de baarmoeder bewoog, zoo, dat ik een zeker teken van deszelfs leven bespeurde.

Ik besloot dierhalven terstond bij mijzelf, om de verlossing door de Keizerlijke snede te bevorderen, daar 'er volstrekt geen ander middel was om het kind te behouden, blij-

kens de verbaazende moeite welke ik in de twee voorige gevallen ondervonden had, om het kind langs den natuurlijken weg af te leiden, daar het bekken tot zulk eenen graad, als ik getoond hebbe, misvormd was.

Dan, eer ik nog de lijderesse, nevens derzelve naastbestaanden, mijn oogmerk te kennen gaf, om haar niet vroeger dan volstrekt onvermijdelijk was in vreeze te brengen, dewijl 'er nog eenigen tijd verloopen moest eer ik tot de kunstbewerking konde overgaan, als niet in de mogelijkheid geweest hebbende om alles wat tot dezelve vereischt word, in voorraad, gereed te maaken, zoo verzocht ik, om mij van naspraak te bevrijden, een Geneesheer te roepen, ten einde denzelven van de omstandigheden berigt te geven, en hem mijn voornemen bekend te maaken.

De Heer COPPER, gewoon Geneesheer der lijderesse kwam zeer spoedig op mijn verzoek: ik gaf denzelven van de omstandigheden berigt, en maakte hem mijn voornemen bekend. Zijn Ed: keurde, volgens het berigt dat ik hem van de gestalte der vrouwe, en van den overigen toestand gaf, de Keizerlijke snede, met mij, onvermijdelijk; dan hij raadde mij, om alles wat mij als een verzuim van plicht konde toegerekend worden te ontgaan, den Hoogleeraar SANDIFORT raad te pleegen, en een behoorlijk berigt te geven van alles wat tot het geval, waarin ik mij bevond, betrekking had, welke raadpleeging ik zelf billijk oordeelde: waarom ik mij zonder verwijl aan het huis van dien Hoogleeraar vervoegde, en denzelven een naauwkeurig verslag van de omstandigheden gaf, waarop zijn H: Gel: mijn voornemen om de Keizerlijke snede uit te oefenen, tot mijn genoegen, goedkeurde, na mij met deszelfs wijzen raad, aangaande de kunstbewerking zelve, vereerd te hebben.

We-

Weder aan het huis der lijdereſſe gekoomen zijnde, gaf ik eerst derzelve man en moeder mijn oogmerk te kennen. De man, van de noodzaaklijkheid der kunstbewerking zich, door reden, latende overtuigen, gaf mij, voor zich, vrijheid om mijn voornemen uit te voeren; doch de moeder der lijdereſſe ging naar het vertrek waar haare dogter zich bevond, zonder mij haare toefstemming te geven. Ik volgde haar, en vond de lijdereſſe in eene gemaatigde gemoedsgefteldheid: deze oogenblikken tebaat nemende, begon ik, zoo voorzichtig mij mogelijk was, haar derzelve gevaar, en dat van haar kind voor te ſtellen, waarop ik oogenbliklijk liet volgen, dat 'er echter nog een middel was om haar, en haar kind te behouden. Zij vroeg mij vuurig welk een middel ik bedoelde; waarop ik haar, met een gerust gelaat, de Keizerlijke ſnede voordroeg, welke ik in een gunſtig daglicht ſtelde. Zij zweeg — doch een der omſtanders floeg mij voor, hetwelk miſſchien de daadlijke toefstemming

ming der lijderesse wederhield, om het kind,
 even als in de twee voorige gevallen geschied
 was, af te haalen, mij verzekerende geen ver-
 wijt te vreezen te hebben, wanneer ik het kind
 niet konde behouden; Reden en Godsdienst
 verklaarden zich tegen dien voorflag, en nie-
 mand twijffelt of ik 'er aan voldeed. Men
 bleef sterk aanhouden om tot de verlossing,
 op zoodanig eene wijze, over te gaan, zeg-
 gende, om 'er mij toe over te haalen, dat
 het kind waarschijnlijk reeds dood was, naar-
 dien de vrouw nu in eenigen tijd geen leven
 had gevoeld, hetgene door deze dan ook werd
 toegestemd. Op dit gezegde vond ik mij ver-
 plicht om zelf te moeten onderzoeken of het
 kind waarlijk gestorven was: ten dien einde
 ontblootte ik mijnen linker arm, om, wan-
 neer ik het kind dood bevond, de verlossing
 daadlijk te ondernemen; maar zoo rasch ik
 den linker arm van het kind bereikt, en den-
 zelve met twee vingeren omvat had, zoo
 spoedig trok het kind deszelfs arm na zich,
 en

en ik even rasch mijne hand naar buiten, verklaarende dat het kind zeer zeker leefde, schoon de vrouw zulks niet gevoelde, hetwelk mogelijk was, doordien de vrugt, zeer veel door den arbeid geleden hebbende, misschien verzwakte, en 'er dierhalven spoedig tot de kunstbewerking moest beslooten worden, of dat men een ander, tot het doen der verlossing, in mijne plaats moest verkiezen. Men bleef even weigerig als tevooren, waarom ik ten laatste mijn afscheid nam, met voornemen om te vertrekken; dan, reeds in het voorhuis zijnde, riep men mij terug, en de lijderesse bewilligde eindelijk in mijnen voorflag.

Ik had reeds beslooten, indien men tot het verrigten der kunstbewerking toestemde, om den Heer BAATE, dezer stads Heelmeester, tot hulp te verzoeken: die Heer bewilligde in mijn verzoek, en nam zijn' oudsten leerling, M. HOUWER, tot handreiker, met zich.

Wij

Wij maakten het verband in gereedheid, bestaande eenvouwig in drooge wieken, twee vierkante drukdoeken, en een windsel van een halve elle breedte, en omtrent drie ellen lengte; Alles wat wij tot de kunstbewerking zelven noodig oordeelden, bestond in een gewoon snijmes (*Bistorie*), en in een sleuffonde; als mede in twee kromme naalden, met zijde draaden voorzien, om de te maakene wonde in de bekleedsels van den buik vervolgens weder saam te hegten; nog hadden wij een klein flagadertangetjen, en een spons in gereedheid, om, in geval van noodzaaklijkheid, geduurende de kunstbewerking, te gebruiken.

De lijderesfe reeds behoorlijk geplaatst zijnde, en niet noodig oordeelende om de pis af te tappen, dewijl de blaas niet was opgezet, en naardien de vrouw nog kort te vooren haar water had geloost, zoo gingen wij daadlijk tot het verrigten der kunstbewerking over.

Ik hebbe reeds gezegt, dat de baarmoeder zich in de linker zijde van den buik bevond: deze zijde was dierhalven de plaats alwaar de opening gemaakt moest worden, temeer, daar 'er geene tekenen waren welken aantoonen, dat de nageboorte aan dat gedeelte der baarmoeder was vastgehegt, hetwelk aan deze zijde van den buik overeenstemde. De eigenlijke plaats welke ik verkoos om 'er de opening in te maaken was de Regte buikspier ter linker zijde, en, meer bepaald, in omtrent het derde-deel van derzelve breedte, van de Witte streep afgerekend: deze plaats gekoozen hebbende, trok ik een lijn van agt duimen lengte, regt nederdaalende, ter zijde, en van de hoogte van den Navel. Gereed zijnde om de insnijding te doen, verzocht ik den Heere BAATE dat hij den buik der lijderesse ter regter zijde zoude ondersteunen, en tegelijk eenigzins naar de linker zijde wilde overdrukken. Ik begon daarop de insnijding aan de beneden zijde van de getrok-

trokken lijn, de huid en het vetvlies in ééne snede verdeelende, welke snede ik de geheele lengte der lijn vervolgde. De regte buikspier vertoonde zich nu aan onze oogen: in het midden van de reeds in de bekleedsels gemaakte wonde begon ik de insnijding in die spier zelve te doen, eene opening van omtrent een duim lengte maakende, en bij poozen snijdende tot ik het buikvlies ontdekte; hierin maakte ik, op eene voorzichtige wijze, eerst slechts eene kleene opening, in welke ik de fleuffonde voerde, langs welke ik de insnijding in het buikvlies en in de regte spier vervorderde, snijdende, van binnen naar buiten, eerst naar beneden en vervolgens naar boven, tot dat de opening in die deelen, met die der bekleedsels overeenstemde.

De baarmoeder, zich thans bloot aan onze bogen vertoonende, vergunde mij dierhalven om de opening in dezelve te maaken, te meer, daar de reeds gemaakte opening, wier

lippen zich behoorlijk van elkander verwijderd hadden, geen bloeding van aanbelang veroorzaakte, en geen uittogt toeliet aan eenig deel, hetwelk in den onderbuik besloten is.

Ik begon dan de insnijding in de baarmoeder zelve, in eene gelijke rigting met die, welke ik omtrent de insnijding in de bekleedfels had in acht genomen, zoo nogthans dat ik zeer omzichtig tewerk ging, ten einde niet eenig deel van het kind te kwetsen. De voorste wand der baarmoeder had, naar gisfing, bijnaar een duim dikte, welke dikte mij niet buitengewoon toefcheen, zoo rasch ik bemerkte dat de nageboorte juist aan dat deel der baarmoeder was ingeplant, waarin ik de opening maakte: ik vervorderde mijne insnijding echter tot die lengte welke ik mij had voorgesteld, zorg dragende om, zoo veel mij mooglijk was, de nageboorte niet te beledigen, welke mij thans, in plaats van eene
fon-

fonde, of in die van eenen vinger, als ten geleide strekte om de snede te verrigten. De bloeding, van geene de minste aanmerking zijnde, bood aan de verdere bewerking geen tegenstand, zoo, dat ik de nageboorte rondsom de opening langzaam konde los maaken, waardoor mede geen vloed veroorzaakt werd. Zoo spoedig ik mijn hand in de baarmoeder bragt, bevond ik mij in de gunstige gelegenheid om daadlijk de beide voeten van het kind te kunnen omvatten: ik bragt dezelve daarop daadlijk naar buiten: het overige gedeelte van den romp, de armen daaronder begrepen, volgde vrij gemakkelijk, niet tegenstaande de baarmoeder zich sterk begon saam te trekken; dan, zoo rasch was het lighaam van het kind niet geboren, terwijl deszelfs hoofd zich nog in de baarmoeder bevond, of even spoedig trok zich dit ingewand zoodanig saamen, dat de daarin gemaakte opening bijnaar tot de helft van derzelve uitgestrektheid verminderde, waardoor

een sterk beletfel aan den doortogt van het hoofd veroorzaakt wierd: om welke reden ik wel durve aanraaden om de opening liever negen of tien, dan, gelijk veelen, onder anderen SMELLIE, voorschrijven, zes of zeven duimen lang te maaken, dewijl de inkrimping der wonde in de baarmoeder meest altijd plaats zal hebben, naar maate dit ingewand leedig word, en men nooit te vooren over de juiste grootte van het kind kan oordeelen, hetwelk door die opening moet worden afgeleid. Ik poogde echter, zonder de opening nog te vergrooten, het hoofd af te haalen, maar de baarmoeder zelve kwam, door de opening der bekleedfels, voor een groot deel naar buiten, welke de Heer BAATE aanstonds weder naar binnen drukte; dierhalven was ik genoodzaakt om de wonde een duim te vergrooten, hetwelk ik aan de beneden-, maar vooral aan de boven-zijde volbragt; een klein gedeelte van den darm vertoonde zich nu aan den bo-

ven-

vensten hoek der opening: mijn kunstvriend zorgde voor de verdere uitzakking van den-
 zelve, en ik vond mij thans in de gelegen-
 heid om, ter volbrenging van de verlosfing,
 het hoofd van het kind uit de baarmoeder af te
 leiden, waarop de nageboorte, eer ik in de
 mogelijkheid was om de navelstreng af te bin-
 den, door de oogenbliklijke faamentrekking
 der baarmoeder, als vanzelf, werd uitge-
 worpen.

De wonde in de baarmoeder behield, daad-
 lijk na de verlosfing, naar gisfing, naauw-
 lijks twee duimen lengte: een groot gedeelte
 van den darm en van het net vertoonde zich
 nu aan de opening van den buik, hetgene
 wij, met een zachte spons, een weinig af-
 vaagden, en weder naar binnen bragten, daar
 'er geene verdere reiniging noodig was, om-
 dat 'er geen bloed van belang was uitge-
 stort, waarom wij ook niet noodig vonden,
 om, aan de beneden zijde der wonde, een

strookjen uitgeraafeld linnen, als naar gewoonte, in den buik te brengen, ten einde langs hetzelfde de ontlasting van het uitgestorte bloed te bevorderen. De Heer BAATE, en deszelfs leerling, voegden de lippen der wonde saamen, terwijl ik twee hegtingen deed om dezelve tot elkander te houden, in welke hegtingen, *tusfchen-geknoopte* genaamd, ik niet alleen de bekleedsels en het spiergedeelte, maar zelfs het buikvlies besloot, mijne naalden zoo verre van de randen der opening als eenigzins bestaan konde invoerende, ten einde de uitscheuring der hegtingen, zoo veel mogelijk, voor te koomen. Hierop verbonden wij de wonde met droog plukfel, en twee vierkante drukdoeken, welk verband wij met een breed windfel, middenmatig gefloten, bevestigden; waarna wij de lijderesse in haar bed bezorgden, haar eenigzins op de zijde der wonde doende overliggen. Zij had zich, gedurende de kunstbewerking, die omtrent agt mi-

minuuten duurde, bij uitnemendheid bedaard gedragen, en bevond zich na de verlossing in eenen redelijken toestand.

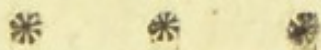
Het kind, van het mannelijk geslacht zijnde, was onbeschadigd, en wel geschapen, zijnde twee en twintig duimen lang, terwijl de dwarsche middenlijn van deszelfs hoofd drie en drie-vierde duimen, en de langwerpighe middenlijn van hetzelfde vier en een halven duim uitgestrektheid had. Het kind leefde bij deszelfs geboorte, doch het stierf, tot ons leedwezen, weinige oogenblikken daarna, waarover zich niemand kan verwonderen, wanneer men de omstandigheden overweegt, welken voor mijne komst aanwezig waren: immers, welk een geweld had de langduurige, hevige en vrugtlooze arbeid der moeder, op het kind veroorzaakt! Hoe waarschijnlijk is het, dat de vrugt daardoor in eene met stuipen vermengde bezwijming verviel, waarin dezelve kort na de ge-

boorte stierf, en waarvan de blaauwe vlekken, die zich daags na de verlossing aan verscheiden deelen van het kind vertoonden, genoegzaame bewijzen opleverden! Hoe het zij, indien ik vroeger geroepen was geworden hadden wij waarschijnlijk het kind behouden, want alle tekenen van een gezond, en sterk gestel vereenigden zich in hetzelfde, om dit vertrouwen te bevestigen; dan, wij hadden onzen plicht volbragt, en genoten, aan de andere zijde, het genoegen dat de moeder tot hiertoe gered was, en dat haare verlossing door de Keizerlijke snede, volgens haar eigen getuigenis, haar oneindig minder smarten, dan haare vorige verlossingen, veroorzaakt had: als zijnde zij thans in minder tijd, en met veel minder moeite van haare vrugt verlost, die zij, daar teboven, tot haar en ons genoegen, verzekerde, te hebben zien leven, toen ik dezelve uit haaren buik afhaalde en aan een der omstanders overgaf: een bewijs voorzeker dat de lijderesse met

zeer

zeer veel standvastigheid de kunstbewerking had ondergaan, en zich volkoomen bij haare zinnen bevond.

Wij schreven de verlostte vrouw eene verzachtende amandeldrank voor, dewijl wij geene daadlijk rustverwekkende, of pijnstillende middelen noodig oordeelden, uit hoofde van de kalme gesteldheid waarin wij de vrouw bevonden. Wij vermaanden haar zich voorzichtig te gedragen, en geboden aan de omstanders alles te vermijden wat de rust konde verstooren, waar op wij wel te vrede vertrokken.

Des morgens, 14 Julij, ten 8 uuren, werd mij berigt, dat de lijderesse sterk uit de wonde vloeide, waarom men mij verzogt ten

spoedigste bij haar te koomen: bij mijne komst bevond ik de bloeding van geen, of van weinig aanbelang, zoo dat ik niet noodig oordeelde iets te verrigten; ik vermaande de vrouw, en derzelver naastbestaanden, zich ten volle gerust te houden, hun te kennen gevende dat eene maatige vloed uit de wonde nuttig, zelfs noodzaaklijk was. De lijderesfe had in den nacht niets gerust; de pols was echter vrij bedaard, en de pijn in de wonde zeer draaglijk. Wij haar geboden hebbende geene beweeging te maaken, had zij zich dierhalven niet durven verroeren om zich van de pis te ontlasten: ik raadde haar om zulks in den beginne in een doek te doen; op deze wijze ontlastede zij, zonder hinder, eene maatige hoeveelheid pis, en vervolgde hier mede op die wijze, geduurende eenige dagen: terwijl zij zich daarna eenige reizen, eveneens, van de drekstoffen ontdeed.

Tegen den middag. De pols maatig zacht; de pijn lijdelijk; de kraamzuiveringen begonnen zich langs den natuurlijken weg te openbaaren. De Geneesheer COPPER had de lijderesse in den morgen bezocht; ons voorschrift van een amandeldrank goedgekeurd, en het volgende voorgeschreven:

℞ Hord: mund: ad crep: coct: ℥ i℥.

Sem: cucumer: ℥ i.

— pap: alb: dr: iij.

Cum: aq: dec: hord: f: Emulf: ℥ xij.

adde Aq: naph: ℥ i℥.

— cinamom: ℥ ℥.

Sijr: alth: f: ℥ i.

m.

Om de spanning en ontsteking van den buik, ware het mogelijk voor te koomen, schreef ik het volgende afkookfel voor:

℞

Rx Flor: samb:

—— *chamom: aa M ij.*

Inf: in aq: comm: coll: ℥ xx.

adde Vin: alb: ℥ viij.

m.

om daar mede den buik geduurig bevochtigd te houden.

Tegen den avond bevond zich de vrouw in denzelfden toestand. Ik deed eene inspuiting in de schede met een zacht afkookfel van *Flor: Samb:* waarbij ik een weinig gemeene honig voegde: met deze inspuiting bleef ik, driemaal daags, eenigen tijd aanhouden, eensdeels om den vloed der kraamzuiveringen, langs den natuurlijken weg, te begunstigen, en, aan de andere zijde, om de baarmoeder inwendig voor ontsteking te behoeden.

Woensdag morgen. De lijderesse had maatig geslaapen, echter was de pols wat
meer

meer opgezet, en de pijn in de wonde iets aanmerklijker dan den dag te vooren: zij had geduurige oprispingen; somtijds braakte zij; hiervan de sneller beweeging in de pols en de meerdere pijn in de wonden, uit welke laatste de kraamzuiveringen, als mede langs den natuurlijken weg, naar behooren vlociden: terwijl de borsten reeds begonnen op te zetten. Wij maakten het verband voor de eerste maal los, en bevonden de wonde in eenen volmaakten toestand: de hegtingen waren in eenen goeden staat, en de randen der wonde gelijk en effen. De buik was zeer zacht, zonder ontsteking, en gematigd warm: wij hadden dierhalven niets te verrigten dan het verband eenvoudig te ververschen; wij bevogtigden de wieken met wat *Mell: Rasar:*, en de drukdoeken met het genoemde afkookfel: terwijl de Geneesheer het volgende voorschreef:

Rx Sem: cucumer: ℥ ij.

Hord: mund: ad crep: coct: ℥ ℞.

Cum aq: dec: hord: f: Emuls: ℥ xii.

adde Nitr: depurat: dr: i.

Aq: naph: ℥ ij.

Sijr: alth: f: ℥ i.

m.

In den middag. De pols vrij hard, echter gestadig; de wonde zeer pijnlijk; de braakingen meerder van aanbelang, waardoor een gal- en slijm-achtige stoffe ontlast werd: 'er werd weinig pis geloost. Ik vreesde of somtijds die braakingen mogten veroorzaakt worden, door de beknelling van een gedeelte van den darm, hetwelk, na de hegting van den buik, in de wonde der baarmoeder konde geschooten zijn, hetgene na de verrigting der Keizerlijke snede niet onmooglijk is, en waarvan voorbeelden bekend zijn. Deze vrees werd des avonds vergroot, wanneer wij de pols nog meer opgezet bevonden; de lijde-

resse klaagde van hevige pijn in den buik; welke, door de braakingen die geduurig vermeerderden, en sterker werden, steeds in hevigheid toenam. De Heer COPPER vond noodig voor te schrijven:

R. Aq: cort: aurant: ℥vi.

Tinct: succin: dr: ij.

Liq: anod: m: H: dr: ℞.

Sal: sedativ: Homb: gr: xv.

Sijr: stæchad: ℥i.

m.

terwijl wij eenpaarig goedvonden eene inspuiting in den aars te verrigten, waarop weinig, of geen afgang volgde: ik gaf order om den buik onophoudelijk vogtig, en tevens warm te houden.

Donderdag. In den nacht was 'er eene goede ontlasting gevolgd; de vrouw had ook een maatige hoeveelheid pis geloost, en had daarop vrij wel geslaapen. De braakingen hiel.

hielden, tot mijne blijdschap, bijnaar geheel op; de pols bleef niettemin zeer opgezet, schoon de pijn in de wonde iets minder was, welke zich echter des avonds weder verhief, en zich dieper in den buik deed gevoelen, waarom ik weder eene inspuiting als daags te voren noodig vond aan te wenden, welke kort daarop afgang verwekte. De borsten begonnen meer en meer te zwellen, zelfs te vloeijen, welke vloed wij den vrijen loop vergunden, alleen een verzachtende pap op de borsten aanleggende. De Geneesheer had den vorigen drank, met eenige verandering vernieuwd, welke de braakingen van tijd tot tijd deed bedaaren en verminderen.

Vrijdag. De vrouw had verkwikkelijk gerust. De braakingen hielden geheel op. De pijn was lijdelijk. De kraamzuiveringen vloeiden naar behooren, langs den natuurlijken weg, en de toevloed van het zog begon reeds te verminderen. Wij maakten het verband

band voor de tweede maal los, en bevonden den buik zonder ontsteking, en zeer zacht, schoon denzelven aanmerklijk was opgezet. De wonde was in eenen zeer goeden staat; derzelver onderste omtrek liet eene geringe opening toe, waardoor zich het uitgestorte bloed binnen den buik, dat zeer weinig was, vanzelf ontlastte. Uit dit laatste ziet men, dat de natuur geen geleide noodig heeft, wanneer derzelver werking door geen toevallige omstandigheden belemmerd word: dit hadden wij in acht genomen, en dierhalven geen strookjen uitgeraafeld linnen in de wonde gebragt, om de gemeenschap van buiten, met het inwendige van den buik te bevorderen: immers, een wonde van negen duimen lengte zal zich in de eerste dagen zoo naauw niet saamenvoegen, dat zij den uittogt van eenige vloeistoffen beletten zoude? Ook in dit geval kan een vreemd lighaam, hoedanig ook een strookjen linnen is, nadeel verwekken, in plaats van voordeel toe te brengen. Wij

verbonden weder even eenvouwig als de eerste maal, en oordeelden niet langer noodig eene inspuiting in de schede te doen.

De vrees, welke de braakingen mij aangebragt hadden, was nu geheel verdweenen: zeer waarschijnlijk waren dezelve nergens anders door veroorzaakt, dan door de verplaatfing der ingewanden van den buik, welke verplaatfing onmooglijk in dit geval te vermijden is; in dit denkbeeld werden wij in het vervolg nog meer bevestigd, doordien wij naderhand geene braakingen meer bespeurden.

Zaterdag. De vrouw was vrolijk en welgemoed. De natuur volgde thans in alles derzelver gewoonen loop.

Zondag. Wij verbonden voor de derde maal: de buik was aanmerklijk geslonken; uit de wonde werd geen vogt meer ontlast; de
lip.

lippen derzelve waren dicht aan elkander , maar de randen waren eenigzins naar binnen omgekruild , waarom wij afspraken , bij een volgend verband , een der hegtingen los te maaken.

De vrouw verlangde naar meerder voedsel , als hebbende nog niets anders dan des morgens een dunne boterham met anijsfuiker , des middags rijst , en des avonds zoete melk met beschuit gebruikt : wij vonden echter goed om haar denzelfden leefregel nog een paar dagen te doen houden.

Den 21sten. Wij namen volgens afspraak de onderste hegting weg , in wier plaats wij een kleefplaaster aanleiden. De wonde was zeer zuiver , en de buik nog aanmerklijker geslonken. De vrouw werd geen hinder van het zog meer gewaar. Wij verbonden geheel droog , en gaven order om met de bevochtiging op te houden.

De lijderesse verzocht al weder om voedsel: de Heer COPPER stond haar toe een zachte hoenderfoupe, en des morgens een weinig spaansche wijn met een beschuit te gebruiken, waarover zij zeer verblijd was.

Den 22sten. De vrouw toonde inwendig gezond te wezen; want, zij had niet alleen eene goede hoeveelheid van de genoemde foupe, maar ook het vleesch zelf gebruikt; zulks openbaarde zich ook wel rasch: want de pols was meer opgezet, zoo dat de koorts meerder was dan 'er zich eenige dagen te vooren ontdekt had; wij verboden haar dan ook dezen dag van haare foupe te gebruiken, verwijzende haar weder tot rijst en melk.

Wij maakten nu ook het verband weder los, of somtijds, na de wegneming van de eene hegting, de lippen der wonde van elkander mogten geweken zijn; maar alles was
in

in eenen zeer goeden staat, zelfs was de omkrulling van de huid minder. Wij bevonden de bovenzijde der wonde genoegzaam dicht te zijn; ja wij durfden besluiten dat de wonde in het spiergedeelte reeds volkoomen geneezen was.

Wij oordeelden dat de omkrulling der huid door de hegtingen was veroorzaakt, om dat ik de steeken ten minste een duim van de randen der wonde gedaan had, uit voorzorg om de hegtingen niet te doen uitscheuren; wij werden in deze stelling bevestigd, doordien de omkrulling aan de bovenzijde der wonde, na het wegnemen van de bovenste hegting, veel verminderd was: wij namen dan ook de andere hegting weg, leiden een kleefplaaster in derzelver plaats, en verbonden als naar gewoonte.

Schoon de omkrulling van de randen der wonde, vooral wanneer de steeken verre van

dezelven gerigt zijn, een weezenlijk nadeel der hegtingen is, raade ik nogthans aan om dezelve nimmer, na de Keizerlijke snede, te verwerpen, dewijl derzelver voordeelen tegen het genoemde nadeel niet alleen aanmerkelijk opweegen, maar het tevens onmogelijk is, dat de lippen der wonde, vooral wanneer die in de lengte bestaat, zich niet zoodanig van elkander zouden verwijderen, dat dezelve niet gemaklijk door kleefplaasters tot elkander gevoegd, en in dien staat gehouden kunnen worden; maar al konden zij op deze wijze aleens vereenigd worden, dan loopt men toch altijd gevaar van de wonde, door hoesten, braaken, en diergelijke toevallen, te zien open bersten, waarvan een ieder de nadeelige gevolgen gemaklijk kan beseffen.

Het is waar dat de hegtingen zelven somtijds zijn uitgescheurd, waardoor dan ook de wonde open berstte, en een aanmerkelijk na-

deel aan de geneezing werd toegebragt; maar dit zal niet ligt gefchieden, wanneer men de fteeken verre genoeg van de lippen der wonde rigt, en fpoedig genoeg weg neemt, zoo rasch men bemerkt dat de uitscheuring begint, en het ook niet noodig is om de hegtingen langer dan eenige dagen te bewaaren, temeer, daar men door eene fpoedige wegneming van dezelve, de omkrulling der randen of voorkoomt, of, reeds plaats hebbende, voor te groote omkrulling beveiligt.

Den 23ften. De vrouw was nu weder zonder koorts, had wel gerust, enz. Wij ftonden haar, onder bepaaling van maatigheid, weder toe hoenderfoupe te gebruiken. Zij had des avonds te vooren aanmerklijken ftoelgang gehad, waarfchijnlijk door het gebruik van wat fap van aalbesfen: de Geneesheer had toen voorgefchreven:

℞ *Aq: ft: fl: Rhæados. ʒ x.*

Gum: arabic: dr: ij.

Ol: amijgd: dulc: rec: dr: iij.

Sijr: pap: alb: ʒ i.

m.

De gevolgen van dien afgang waren niet nadeelig; ik zoude zelfs gelooven dat deze ontlasting van veel nuttigheid voor de lijderesse was, als hebbende zij, daags te voren, haar maag, door soupe en hoender-vleesch, aanmerklijk overlaaden, hetwelk voor haar van kwaade gevolgen had kunnen wezen, welken nu, door eene gunstige schikking der natuur, werden voorgekomen.

Den 24sten. Wij maakten het verband weder los: de wonde was thans tot op drie duimen na digt, van boven af gerekend: de omkrulling van de lippen der wonde aan de onderzijde, was wel iets minder, maar ver-
traag-

traagde echter de geneezing in de bekleedfelen.

De vrouw was nu als geen lijderesse meer aan te merken, bevindende zich volmaakt gezond: echter bleven wij steeds een waakend oog op haar houden, en vermaanden haar zich in alles voorzichtig te gedragen, om zich geen ongevallen te veroorzaaken.

De wonde was, drie weeken na de kunstbewerking, bijnaar geheel dicht, uitgezonderd een klein gedeelte aan de onderzijde, alwaar het vleesch wat sponsachtig was uitgegroeid, hetwelk wij met *Alum: ust:* deden wegbijten, waarop de volkoomene geneezing volgde.

Het lidteken is niet langer dan vier duimen: hetzelfde heeft geene de minste ongelijkheden, en vertoont eene gelijkvormige lijn, welke aan de beneden zijde iets breeder is dan aan het overige van derzelver uitge-

strektheid. De steeken der hegtingen verwekten geenen tegenstand, hoe genaamd, tegen derzelver geneezing: de lidtekens derzelve zijn naauwlijks zichtbaar, en zullen waarschijnlijk, door den tijd, geheel verdwijnen.

Wij hebben de vrouw aangeraaden, de schortband, welke wij voor haar vervaardigd hadden, nog eenigen tijd te blijven dragen, en een vierdubbelde drukdoek op het lidteken aan te leggen, en dus alle voorzorg te gebruiken, ten einde door nadeelige schuuringen, of eenig uitwendig geweld, het lidteken niet te beledigen.

Zij deed op den 9 Augustus, en dierhalven den 27sten dag na derzelver verlossing, in den ochtend-Godsdienst, haaren kerkgang, in eenen volmaakten welstand: in den namiddag deed zij eene wandeling van bijnaar twee uren lang, zonder eenige vermoejing,
of

of hinder aan den buik te gevoelen. Agt dagen vroeger konde zij reeds als geheel hersteld gerekend worden, maar wij verkoozen haar liever wat langer als eene zieke aan te merken, dan haar tevroeg, als eene gezonde, aan zichzelve over te laten.

Ziet daar, Land- en Kunst-genooten! ziet daar drie gevallen U meedegeedeeld, welken, mijns bedunkens, uwe opmerking dubbel waerdig zijn. Ziet daar, in het bijzonder, weder het gelukkig gevolg der Keizerlijke snede, welke zoo dikwijls als een moorddaadig hulpmiddel is aangemerkt, daar zij integendeel als eene heilzaame kunstbewerking, ik durve wel zeggen, in veele gevallen, te omhelzen is. Ik zoude buiten mijn bestek treden, indien ik de voordeelen van dezelve hier wilde verbreiden: ik vergenoege mij dierhalven, met, door deze laatste waarneming, een nieuw bewijs op te leveren, dat de Keizerlijke snede niet doodlijk is; dat zij zelfs aan minder

der gevaaren is onderworpen , dan zulke foorten van verlosfingen , welken het onderwerp mijner twee eerste waarnemingen uitmaaken ; en dat de geneezing der wonde , welke uit deze kunstbewerking ontstaat , zoo eenvouwig kan worden ingerigt , als alle versfche wonden vereisfchen , waarbij geene omftandigheden gepaard gaan , welken de geneeswijze omflagtig maaken.

Hier mede zoude ik kunnen eindigen ; dan , mijn hart zoude niet voldaan zijn , indien ik den Heere BAATE , mijn medebroeder in de Heelkunde , hier niet in het openbaar bedankte voor den getrouwen bijftand , welken hij mij , geheel belangloos , gedurende de kunstbewerking van de Keizerlijke fnede , en na dezelve , in de geneezing der wonde , bewezen heeft ! Hieraan zal ik fteeds met erkentenis gedenken , en , wanneer men mij met eenigen roem , wegens de gelukkige flaaging in deze kunst-
be-

bewerking, begunstigt, dan komt een deel van denzelfven aan dezen mijnen Kunstvriend toe! Hier erkenne ik tevens de kunde en vlijt van mijnen Vriend, den Geneesheer C O P P E R, waardoor hij de herstelling van ons voorwerp, niet alleen in dit geval, maar ook in de twee eerste omstandigheden, zoo aanmerklijk begunstigd heeft!

Deze beide Heeren hadden geen ander oogmerk dan de Menschlievendheid te behartigen: zulks was ook mijn doel, en de Vriendschap tusfchen ons hieldt ons eenpaarig beezig om ons doel te treffen, waarin wij zoo gelukkig flaagden! Hoe gelukkig is het niet wanneer Kunstgenooten tevens Vrienden zijn! Daardoor wordt de eer der kunst bevorderd — het algemeen belang boven eigenbaat geëerbiedigd, en de menschlievendheid aangekweekt! Genees- Heel- en Verlos-kundigen! het is onze plicht de gezond-

zond.

zondheid en het leven van onzen evenmensch te beschermen: tesaamengepaarde werkzaamheid — vriendschaplijke verkeer, moet onze schoone kunst meer en meer volmaaken: wel aan dan, vereenigen wij ons, met vermindering van wangunst en hoogmoed, ter bereiking van zulk een gewigtig als nuttig einde.

VIERDE WAARNEMING.

Behelzende eene verlossing, door de natuur volbragt, niettegenstaande dat het aangezicht van het kind zich schuins aanbood, in welk eenen staat zelfs het hoofd de bovenste engte van het bekken der vrouwe geheel was doorgetrokken; briefswijze medegedeeld aan den Weledelen, zeer Geleerden Heere C. M. BUGGE VAN DEN BOGE, *Anat. Chir. & Art. Obst. Lector Honor.*, als mede Stads-Operateur, Heel- en Vroed-meester, te Haarlem; lid van het Genootschap: *Ter bevordering van de Heelkunde*, te Amsterdam; enz. (*).

VEEL-

(*) Dees Brief is afzonderlijk gedrukt, en te vinden in de *Algemeene Konst- en Letter-bode*, VI. D. bl. 98. en verv.

VEELGEACHT VRIEND EN KUNSTGENOOT!

De liefde tot de fchoone en weldaadige Verloskunde , welke mij zoo veele zoetigheden in dit leven fmaaken doet , heeft zich ook in Uwe ziel gevestigd ; de lust om der burgerlijke Maatschappijë nuttig te zijn , door in baarensnood liggende vrouwen , naast God , te verlossen , maakt eene der hoofdtrekken van Uw edelmoedig character uit , en doet ook mijn hart deszelfs brandenden invloed gevoelen.

De Verloskunde van tijd tot tijd in meerdere volmaaktheid te zien toenemen , moet elken Menschenvriend verblijden ! Zij is haaren tegenwoordigen luister , ten grootften deele , aan getrouwe waarnemingen fchuldig , welken der wereld , door oordeelkundige mannen ,

nen, zijn medegedeeld: wij allen, die deze voortreffelijke kunst uitoeffenen, moeten het voetspoor dier mannen drukken; onze waarnemingen elkander getrouw mededeelen, hetzij dan dat dezelve ter meerdere volmaking der verschillende werkwijzen, tot die kunst betrekkelijk, of ter verkrijging van verdere kundigheden, aangaande de werking der natuur in den baarensnood, kunnen dienen.

Van dezen laatste aart vinde ik mij thans in de gelegenheid, U een geval te kunnen mededeelen, welk, mijns bedunkens, onze bewondering verdient; maar nogthans geener regel oplevert om 'er een algemeen gevolg uit te trekken.

Op den tienden van Lentemaand dezes jaars 1791., werd ik bij Jufvrouw H., binnen deze Stad woonachtig, geroepen, welke zich van haare derde zwangerheid in

baarensnood bevond. Bij haar gekomen zijnde, vond ik de vliezen, door het lamvliesvogt sterk gespannen, tot verre buiten de vrouwelijkheid genaderd, waardoor het mij onmogelijk was, om terstond over de ligging van het kind te kunnen oordeelen. In hetzelfde oogenblik, waarin ik dit eerste onderzoek deed, ontstond 'er eene geweldige tesaamentrekking van de baarmoeder, waardoor de vliezen scheurden, en het hoofd des kinds, plotselings, in de tusfchenruimte van het bekken der vrouwe voortgestuurd werd.

Nu ontdekte ik, dat het aangezicht voorkwam, welk zich dus vertoonde, dat de kin aan de linker azijnmaat, of bolronde oppervlakte van de dijebeensche geleding-holte, en het voorhoofd aan, of omtrent den knobbel van het regter zitbeen beantwoordde; terwijl de neus van het kind bijna met het middenpunt van het bekken der vrouwe overeenstemde.

De-

Deze ongunstige ligging ontdekt hebbende, zond ik terstond iemand naar mijn huis om de tang te haalen; mij geenzins bedenkende, of ik mij, in dit geval, al of niet van dit werktuig zou bedienen: want nergens hebbe ik het voorschrift gevonden, om de verlossing aan de natuur over te laten, wanneer het aangezicht voorkomt; en ik durve stellen, dat van de duizend, ja van nog meer zulke gevallen, zich niet één door de werking der natuur zal redden: immers, gedurende mijn driejaarig verblijf in Parijs, alwaar daaglijks verscheiden gevallen, van allerlei aart, worden aangetroffen, zoo min als in mijne practijk, hebbe ik ooit eene verlossing van deze soort, buiten het gebruik der tang, zien volbrengen. Dit echter heeft thans plaats gehad, en zie hier hoedanig zich zulks heeft toegedragen.

Kort nadat het hoofd, op de gemelde wij-

ze, in het kleine bekken was gedaald, volgde de eene wee op de andere, zonder dat het hoofd, offchoon de vlaagen zeer hevig waren, in het minste van plaats veranderde: intusfchen beproefde ik, door eenige vingeren in de fchede te brengen, of ik het aanzicht opwaards konde voeren, ten einde daardoor de kin naar de borst terug te leiden, en het agterhoofd, welk tegen den regterzijdelijken rand van de bovenfte engte aangedrukt was, te doen daalen; dan, welk oogmerk ik in geenen deele konde bereiken. Ik maakte mij dierhalven gereed om de tang, welke ik nu bekomen had, aan te wenden, wanneer 'er eene, bij uitftek hevige, wee ontftond, waardoor het hoofd, met geweld voortgeftuurd wordende, de volgende wending onderging: hetgene anders in de natuurlijkfte verlossing omtrent het agterhoofd plaats heeft, gefchiedde nu met opzicht tot de kin, en zoo omgekeerd: want, terwijl

het

het agterhoofd zich meer en meer boog naar den rug des kinds, even zoo als de kin zich, in den laatsten tijd der verlossing, naar de borst begeeft, week de kin verder van dit laatstgenoemd deel af, en begaf zich onder de schaambeenderen; terwijl het hoofd zelf, op zijnen spil draaiende, omtrent een vierde gedeelte van eenen kring beschreef. Deze wonderlijke werking bespeurende, besloot ik, af te wagten wat de volgende vlag zoude te weeg brengen: en indedaad, de kin begaf zich tuschen den boog der gemelde beenderen; draaide om denzelven gelijk als een rad om deszelfs as, hetgene anders het agterhoofd verrigt; het aangezicht vertoonde zich naar buiten; het voorhoofd werd gebooren; nu werd de kruin het aangezicht, en het agterhoofd de kin, (indien ik mij dus eens mag uitdrukken,) terwijl deze beide deelen, naamlijk de kruin en het agterhoofd, een gedeelte van eenen kring voorbij het heiligbeen

befchrijvende , even zoo als anders de kin en het aangezicht doen , zich beurtswijze buiten de vrouwelijkheid vertoonden: wordende dus de vrouw door de enkele werking der natuur, van een welvarend zoontje, verlost, welk echter het teken van eene moeilijke geboorte droeg, naamlijk eene paarfche zwelling van het aangezicht, die nogthans fchielijk verdween.

Deze waarneming geeft mij aanleiding tot het maaken der volgende aanmerkingen.

Door een buitengewoon groot bekken kan een klein kind, bijna in allerlei rigtingen, uittogt vinden, indien de uitdrijvende krachten der baarmoeder in eene goede evenredigheid werken. Wanneer het bekken der vrouwe, welke het onderwerp dezer waarneming uitmaakt, bij uitftek' wijd, en het hoofd des kinds zeer klein ware geweest,

zou-

zoude 'er in dit geval niets vallen op te merken welk bewondering zoude verdienen; maar het bekken was slechts van eene gewoone wijidte, en behoorde eerder tot de middenmaatige dan tot de groote bekkens; terwijl het hoofd van het kind eenen meer dan middenmaatigen omtrek had: zijnde hetzelve, van de kin tot aan den knobbel van het agterhoofdsbeen, ruim zeven duimen lang, en, van de eene tot de andere wandbeensche verhevenheid, omtrent vier en een' halven duim breed. Behalven dit, het is de gunstige werking van de natuur, welke hier het meeste is te bewonderen, nadat het hoofd van het kind de gemelde ongunstige ligging had aangenomen: want, daar zij toevallig van haaren gewoonen loop, in het voortstuuwen van het hoofd in het kleene bekken, was afgeveeken, wist zij zich weder op eene ongewoone wijze te redden, en het hoofd die rigting te geven, om het echter, volgens den-

zelfden buitengewoonen loop, uittogt te doen vinden.

Ik houde mij genoegzaam verzekerd, dat het aangezicht niet oorspronkelijk met den ingang van het bekken overeenstemde; maar dat hetzelfde, in het tijdstip van het bersten der vliezen, als met den vloed van het lamvliesvugt medegevoerd, toen eerst die ligging heeft aangenomen, waarvan ik mij het werktuiglijke dus voorstelle: het hoofd, zich in de bovenste engte van het bekken begeven hebbende, bevond zich, buiten twijffel, in die ligging, waarin het agterhoofd aan de regter heilig-darm-beensche vereeniging, en het voorhoofd aan de linker azijnmaat beantwoordt; de baarmoeder, meestal, en ook in dit geval, naar de regterzijde overhellende, trok zich krachtdaadig tesaamen, en haare uitdrijvende krachten strekten ten grootsten deele naar de linkerzijde, werwaards het aan-

ge-

gezicht van het kind was gekeerd; de vliezen scheurden, in het oogenblik eener geweldige tesaamentrekking van de baarmoeder; het lamvliesvugt vloeiide stortend af, en zoude het hoofd met den stroom hebben medegevoerd, ware niet het agterhoofd aan den agtersten rand der bovenste engte van het bekken tegengehouden; het voorhoofd vond ruimte; de kin verliet de borst, en dus daalde het aangezicht in de tusfchenruimte van het bekken.

In dien tijd, en op deze wijze, ontstaan de meeste kwaade liggingen van het hoofd, zoo, (en dit is de leering welke ik uit het bovengemelde meene te kunnen afleiden,) zoo, zegge ik, dat zij veeltijds zijn voor te komen, wanneer men, bij het berften der vliezen, vooral, indien de weeën fterk zijn, en 'er eene aanmerklijke hoeveelheid van water in de vliezen befloten is, zoo veel mogelijk,

lijk, zorg draagt, dat het hoofd niet plotselings op den bodem van het bekken daalt; of, door dat deel, welk te schielijk vóór het ander zoude nederdaalen met het uiteinde van eenige vingeren, zoo lang tegen te houden, tot dat zij beide in eene gelijke rigting doortogt vinden: hetgene mij echter, in dit geval, volstrekt onmooglijk was in acht te nemen, naardien mijne komst bij de vrouw, het bersten van den waterzak, en het nederdaalen van het aangezicht, bijna in één en hetzelfde oogenblik geschiedde.

Zie daar, waerde Vriend! eene waarneming, welker mededeeling ik mij durve beloven niet onverschillig door U te zullen worden aangenomen. God in de werkingen der natuur te verheerlijken behoord steeds onze geliefde beezigheid te wezen, vooral dan, wanneer men tevens zijne goedheid in die werkingen, bij de geboorte van den mensch, kan be-

wonderen! Nimmer hebbe ik mij meer dan in het tegenwoordig geval daarin verlustigd: hiervan wilde ik U deelgenoot maaken; maak Gij'er zulk een gebruik van als Gij nuttig keurt; maar nimmer moete het iemand verleiden: de kunst moet in alle soortgelijke gevallen datgene te weeg brengen, welk door het vermoogen der natuur niet dan bij uitstek zeldzaam kan geschieden: want, *één voorbeeld van uitzondering op eenen algemeenen regel, geeft geene vrijheid om denzelven te verwerpen.*

Ik verzekere U van mijne voortduurende achting te Uwaards, en ben,

VEELGEACHT VRIEND EN KUNSTGENOOT!

Uw Dienaar en Vriend,
enz.

Leyden, den 18den
van Lentemaand, 1791.

VIJF.

V I J F D E W A A R N E M I N G .

Wegens eene Keizerlijke snede, binnen de schede verrigt; medegedeeld in eenen brief aan den Weledelen, zeer Geleerden Heere G. J. VAN WY, Oud Heelmeester van het buiten Gasthuis, en Stads Operateur van den Steen, te Amsteldam; lid van verscheiden geleerde Maatschappijën, Lector in de Ontleed-Heel- en Verlos-kunde; als mede Stads Heel- en Vroed-meester; te Arnhem.

WAERDE KUNSTGENOOT EN VRIEND!

Wien konde ik met meerder recht, eene waarneming van eene, door mij, binnen de fche-

fchede, verrigtte, Keizerlijke snede, in het bijzonder, toewijden, dan aan U: daar Gij, voor zoo verre mij tot heden bewust is, in ons Land, de eerste geweest zoude zijn, welke, indien niet het geval, welk 'er U aanleiding toe zoude hebben gegeven, U een ander *in-zicht* (*indicatio*) had voorgeschreven, die kunstbewerking beproefd zoude hebben, welke ik het waagde, in eene aantekening op eene waarneming betrekkelijk eene aanmerklijke voor-overhelling der baarmoeder, door den Heere BAUDELOCQUE, uit een ver-
toog van eenen Brabandschen Heel- en Vroedmeester, den Heere BAVAÏ, ontleend, en in zijn groot Verloskundig werk ingelast, voor te stellen binnen de fchede uit te oef-
nen (*); dan aan U, mijn Vriend! daar Gij niet geschroomd hebt, het stempel Uwer goed-
keu-

(*) Zie mijne Vertaaling van het groot Verloskundig werk des Heeren BAUDELOCQUE, I. D. bl. 251. en verv.

keuring, in het openbaar, op mijn voorstel te drukken (§).

Op den 26ten van Oogstmaand, 1791, des avonds omtrent zeven à agt uren, gevoelde de huisvrouw van D. H., werkman binnen deze Stad, de beginsels van den baarensnood, aan het einde der zwangerheid van haar eerste kind; terwijl de pijnen zoo schielijk in hevigheid toenamen, dat de vrouw mij tot haare hulp deed roepen, hebbende zij mij reeds vooraf, om haar in haare verlossing bij te staan, aangenomen.

Bij mijne komst vond ik de lijderesse als in het laatste tijdperk van den arbeid; dan, ik was niet weinig verwonderd, toen ik, haar ondertastende, niet alleen geen' waterzak, ofschoon

(§) Zie G. J. VAN WIJ, *eenige voornaame Heelen Vroedkundige gevallen. Zesde geval, bl. 37. te Amst. bij A. VAN DER KROE en J. YNTEMA, 1791.*

ſchoon het lamvliesvogt, volgens het berigt der vrouwe, nog niet was afgevloed, maar zelfs geen het minſte teken van den mond der baarmoeder beſpeurde: ontdekkende ik niets dan een hard en effen gezwel, even beneden de bovenſte engte, in de holligheid van het kleene bekken, welk eene groote ruimte had, in de gedaante van een Kinderhoofd, uitpuilende.

Ik kon echter geen oogenblik in het vermoeden komen, dat het hoofd van het kind den mond der baarmoeder reeds was doorgetrokken, en zich naakt aan mijnen vinger aanbod: want, behalven dat de baarmoeder het hoofd bij uitſtek zelden eerder verlaat dan nadat hetzelve de bovenſte engte geheel is doorgetrokken, daar de grond van het gezwel, welk ik voelde, nog in de engte omfloten was, liet zich de oppervlakte van het laaſte duidelyk onderſcheiden van die welke

het hoofd van het kind kenmerkt; en bovendien is 'er, tusfchen het hoofd en den rand van het bekken, uitgezonderd in eene waare beklemming, en dan nog alleen omtrent de punten van tefamenkomst, van rondsom, altijd eenige tusfchenruimte, zoo, dat men, met den vinger, den geheelen omtrek van het hoofd, in het ronde, betasten kan; daar het meergenoemd gezwel met de inwendige bekleedfels van het bekken één lighaam fcheen uit te maaken.

'Er kon nogthans geene de minfte twijffeling in mij ontftaan, van te gelooven, dat de hardigheid van het gezwel door het hoofd van het kind, binnen het eerfte omfloten, veroorzaakt werd, dewijl ik ten klaarfte de dobbering van hetzelfde, door de vleezige oppervlakte, welke zich aan mijnen vinger vertoonde, op den top van dien vinger konde voelen, en tevens de wending gewaar werd, die het hoofd des kinds, meest-

meestal, geduurende den arbeid, op zijnen spil, ondergaat: zoo, dat ik, noch het mogelijk aanzijn van eenig vleesch-, knoest- of been-gezwel, noch iets, hoegenaamd, buiten het toeval, welks bestaan door de uitkomst bevestigd werd, konde vermoeden.

De verbaazende schuinsche voor-overhelling van de baarmoeder naar de regterzijde der vrouwe, had den mond van dit ingewand tot eene onbereikbare hoogte boven den ingang van het bekken, agterwaards, opgetrokken: hetgene oorzaak had gegeven, dat het hoofd van het kind, op geene andere wijze toegang tot de holligheid van het bekken hebbende kunnen bekomen, en reeds, door de eerste sterkpersende weeën, tot aan den ingang van de bovenste engte gedaald zijnde, den voorsten wand van het ligchaam der baarmoeder met zich had gevoerd, welke het nu als tot eene kap verstrekte.

Om mij van de waarheid dezes toevals, overtuigend, te verzekeren, bragt ik, na alvorens de pis afgetapt te hebben, mijne regterhand in de schede, waarmede ik het gezwel tot omtrent boven den ingang van de bovenste engte des bekkens terug voerde, met oogmerk om den mond der baarmoeder te zoeken, en, indien mogelijk, naar het midden van het bekken te leiden; dan, dit deel was niet te bereiken, en terstond, bij het verheffen eener wee, werd het hoofd des kinds, met de baarmoeder bekleed, weder in den ingang van het kleene bekken gedreven, en mijne hand zelve in de schede terug geperst.

De baarmoeder, sterk geprikkeld worden-
de, trok zich geweldig tesaamen; evenwel
werd zij, naar evenredigheid, niet veel laa-
ger in de holligheid van het bekken voort-
gestuurd, dan ik haar, bij mijn eerste on-
der-

derzoek, gevonden had: om welke reden ik hoopte, dat, zo de arbeid wat mogt bedaa- ren, de voor - overhelling der baarmoe- der welligt, door eene gepaste ligging van de vrouw, vlak op den rug, met de billen en lenden hooger dan de borst verheven, en tevens door de drukking van eene hand op den buik, gemaatigd, en de mond des ge- noemden ingewands naar het midden van het bekken gevoerd zoude kunnen worden.

Eene ruime aderlaating, eene verzachtende inspuiting in den aars, en het inwendig ge- bruik van een pijnstillend middel, deden de weeën aanmerklijk verminderen, en de sterke perssingen bijna geheel ophouden. Thans was ik alleen bedagt, om den mond der baar- moeder op te spooren, tot welk einde ik, door middel van eenige vingers mijner reg- terhand, dezelve in de schede gebragt heb- bende, het lighaam van dit ingewand, met

het kind beladen , zoo hoog mij mogelijk was , terug voerde , en onophoudelijk in de hoogte opgeheven hield ; terwijl ik den buik der vrouwe , van buiten , met de andere hand , maatig drukte ; dan , waar ik ook zocht , de genoemde mond was niet te vinden ; ontdekkende ik niet anders dan eene effen oppervlakte , agter welke ik de bewegingen van het kind zeer onderscheiden konde voelen .

In dezen toestand bevond zich de vrouwe , toen mijne hulp elders binnen deze Stad , zijnde het toen ruim middennacht , gevorderd werd : men maakte zwaarigheid mij te zien vertrekken ; en indedaad , had de man , welke mij voor zijne huisvrouwe kwam haalen , mij haaren hoogen nood en geweldige smart niet zoo sterk afgeschetst , en waren de omstandigheden der vrouwe , welke het onderwerp dezer waarneming uitmaakt , door het bedaaen van den arbeid , niet minder drin-

dringende geworden dan zij te vooren waren, zoude ik haar geenzins aan haar noodlot hebben overgelaaten. Ik stelde haar, zoo wel als de naastbestaanden, dierhalven gerust, en beloofde schielijk terug te zullen koomen: gelijk ik mij dan ook binnen een uur weder aan haar huis bevond: zijnde ik verplicht geweest, de vrouw, bij welke ik laatst was geroepen, zonder verwijl, door middel van de tang, te verlossen, om reden dat het hoofd des kinds zich, aan de onderste engte van het bekken, schuins, in eene waare beklemming bevond, en het kind dus zoude hebben moeten omkomen, indien 'er geene tijdige hulp verscheenen ware; daar het nu gelukkig gered, en de moeder van langduurige vergeeffsche smarten ontheven was.

Ik vond vrouw H. nog in denzelfden staat in welken ik haar gelaaten had; maar in den

ochtend verhefte de arbeid weder, welke op nieuw zoo ſchielik toenam, dat ik, welke moeite ik ook aanwendde, om den mond der baarmoeder te vinden, en het lighaam van dit ingewand in de hoogte opgeheven te houden, niet konde beletten, dat het hoofd, met den voorſten wand der baarmoeder bekleed, de bovenſte engte geheel verliet, en tot in de tuſſchenruimte van het bekken daalde.

De vrouw, door de hevigſte persſingen gefolterd, werd ſtuiptrekkende, en gaf zich aan de akeligſte denkbeelden over, roepende: *dat haar lighaam was toegegroeid; dat zij niet verlost konde worden, en met haar volle lighaam zoude moeten ſterven!* En waarlijk, een iegelijk kan ligt begriipen in welke benaauwende omſtandigheden zich deze ongelukkige lijderesſe bevond, daar de baarmoeder als gedreigd werd, door het kind buiten het lighaam medegeſleept,

fleept , of midden - doorgescheurd te zullen worden!

Het geval van BAVAï mij den geheelen nacht door de gedachten gespeeld hebbende, en ik ten klaarste voorziende , dat 'er geene mogelijkheid meer was om het ongelukkig lot, welk de lijdereſſe , die het onderwerp der waarneming van genoemden Vroedmeester uitmaakt, te beurte viel , ook vrouwe H. te zien treffen, indien haar geene ſpoedige hulp werd toegebracht, beſloot ik die kunstbewerking zelf uittevoeren , welke ik niet geſchroomd had, in zulk een geval als dat van BAVAï, in hoedanig een ik mij thans bevond, voortteſtellen; en zelfs niet te wagen tot dat het gedeelte der baarmoeder, welk het hoofd des kinds kapswijze omkleedde, tot buiten de vrouwelijkheid gendard was , niettegenſtaande ik alſdan mijne inſnijding met meer gemak en veiligheid had

kunnen doen; maar door tot zoo lang te ver-
toeven, had de baarmoeder welligt tot ont-
steking en heetvuur kunnen overgaan: want
een iegelijk, die het maakfel der deelen kent,
zal ligt beseffen, dat het hoofd, in dit ge-
val, al zijn de weeën nog zoo hevig, en
al houden zij de beste rigting, geenzins zoo
gemaklijk en schielijk het bekken doortrekt,
als wanneer hetzelve, in zijnen doortogt,
door niets belemmerd wordt: dewijl de zak
der baarmoeder, in welken het zich omfloten
vind, eerst, naar evenredigheid van den
weg, welken het heeft afteleggen, rekken
moet.

Ik plaatste dan de vrouw op een zooge-
naamd kort bedde, vlak op den rug, met de
billen afhangende, maar hooger dan de borst
verheven, en liet de onderste ledemaaten,
tusfchen welken ik mij plaatste, door eene
vrouw, aan elke zijde, met de voeten in
den

den schoot, vasthouden. Toen bragt ik den wijsvinger van mijne linkerhand in de sche-
 de, en, tot zoo hoog mogelijk, agter de
 schaambeenderen, ter regterzijde, op de baar-
 moeder: langs welken vinger ik mijn snijd-
 mes, welk rond op de snede, en tot aan de
 punt bekleed was, op eene behendige wijze,
 (want ik had het overbodig en schadelijk
 geoordeeld om iets van mijn voornemen be-
 kend te maaken,) mede naar binnen voer-
 de. De punt van het werktuig aan den top
 van mijnen linker wijsvinger genaderd zijn-
 de, maakte ik, in een tijdstip waarin 'er gee-
 ne wee plaats had, langzaam en voorzich-
 tig, eene kleene opening, als van eene ader-
 laating, in de baarmoeder, welker tastbaar
 gedeelte, door de rekking die hetzelfde had
 moeten ondergaan, naar gissing, slechts de
 dikte had van een middenmatig bordpapier:
 door welke gemaakte opening terstond eene
 niet geringe hoeveelheid van vogt afvloeide,
 waar-

waardoor ik verzekerd werd, van tot in de holligheid der baarmoeder doorgedrongen te zijn, en zelfs de vliezen doorboord te hebben.

Nu haalde ik mijn puntig snijdmes terug, en bragt, langs denzelfden linker wijsvinger, welken ik in de schede, en voor de gemaakte opening had gelaaten, mijn geknopte *bistourie* naar binnen, en het knopjen even binnen de holligheid der baarmoeder, door de eerste insnijding: vervolgens hief ik mijn rechterhand, met welke ik het snijdmes hield, van buiten, eenigzins naar boven, drukkende gelijktijdig, met mijnen vinger, inwendig, zachtjens op den rug van het werktuig; en dus, langzaam, van binnen naar buiten, snijdende, bekwam ik eene opening, ruim genoeg om den top van mijnen, zich in de schede bevindenden, vinger door te laten. Dus verre gevorderd zijnde, drukte ik den
knop

knop der *bistourie* op den top mijns vingers, welke zich nu in de holligheid van de baarmoeder bevond, zoo, dat thans niets dan de voorste wand dezes ingewands in de snede van het mes begrepen was, en ik des veilig mijne insnijding konde vervolgen: doende ik dezelve, naar den loop der langwerpige vezelen van de baarmoeder, welke, zoo als reeds gezegd is, met haaren bodem naar den regter, en met haaren hals naar de linkerzijde der vrouwe helde, schuins, van binnen naar buiten, van boven naar beneden, en van de regter naar de linkerzijde, dezelve, zoo verre mij mogelijk ware, naar beneden, en zelfs eenigzins naar boven, agterwaards, uitstrekken: waardoor mijne gemaakte opening wijd genoeg was, om het hoofd, zoo wel als den romp van het kind, doortogt te vergunnen.

Gedurende deze geheele bewerking, welke ik, door opkomende sterke weeën, somtijds ver-

verplicht was af te breken, in welken tusschentijd ik de baarmoeder inwendig ondersteunde, gaf de vrouw geene blijken van smart, integendeel zeide zij verligting van persfingen te gevoelen. 'Er volgde, bij of na het doen der insnijding, geene de minste bloedstorting; de lippen der wonde in de baarmoeder weeken daadlijk wijd van elkander; het hoofd bood zich in eene natuurlijke ligging aan, en trok den door kunst gemakten baarmoederlijken mond, bij de eerstvolgende wee, zonder moeite, door: zoo, dat de baarmoeder in geenen deele meer gevoeld konde worden.

Ten einde nu de hoeken van de lippen der wonde, zoo veel ik daartegen iets konde teweeg brengen, voor inscheuring te beveiligen, en dus, op alle mooglijke wijzen, ontsteking voor te komen, welke inscheuring, door de weeën, die 'er, tot de volko-

komen afdrijving van het kind, nog noodig waren, gemakkelijk veroorzaakt zoude hebben kunnen worden, besloot ik, de verlossing, zonder eenig vertoeven, door middel van de tang, te verrigten; de vrouw tevens dringend vermaanende, zoo min mogelijk te persen: hebbende ik thans het genoegen, van de vrouw, op die wijze, schielijk, van een welvaarend kind, zijnde hetzelfde van het manlijk geslacht, en terstond daarna ook van den moederkoek, langs den door kunst gemaakten weg, te verlossen.

De vloed, welke op de verlossing volgde, was niet meer dan naar gewoonte: ik bragt twee vingers van mijne regterhand in de schede, en vond de gemaakte wonde in de baarmoeder reeds aanmerkelijk verkleend; dan, ik kon den mond van dit ingewand nog niet ontdekken, waarnaar ik, in het tegenwoordig oogenblik, om alle overbodige prikkeling

ling te vermijden , geen verder onderzoek deed.

Nog vóór dat de vrouw in haar bedde werd overgebragt , loosde zij haar water zonder moeite: ik beval haar de rust, als het eenige welk ik oordeelde haar te moeten voorschrijven, dewijl zij zich, hoewel afgemat, voor het overige in eenen redelijken toestand bevond, en ik vertrok welgemoed, zijnde het toen zeven à agt uren in den morgen.

Eenige uren daarna de vrouw weder bezoekende, in welken tusschentijd haar Geneesheer haar eenen verzachtenden en rustverwekkenden amandeldrank had voorgeschreven, vond ik haar, naar de omstandigheden vrij welvaarende; zij zeide een weinig gerust te hebben, en geen pijn van aanbelang te gevoelen; ook was de pols vrij bedaard; de buik zacht; en de kraamzuiveringen vloeiden in

eene

hoeveelheid. Ik bragt nu weder eenen vinger in de schede, om den staat der baarmoeder te onderzoeken: thans had ik geene moeite om den mond van dit ingewand te vinden, die omtrent ter grootte van eene schelling geopend was, en uit welken ik duidelijk ontdekte, dat zich de kraamzuiveringen, ten minste voor een gedeelte, ontlasteden. Omtrent drie vingerenbreedte boven den mond der baarmoeder vond ik den ondersten hoek der gemaakte opening in dit ingewand, zijnde de wonde, op welker aanraaking de vrouw geene de minste pijn deed blijken, in zooverre ik naar gissing konde afmeten, omtrent tot de lengte van eenen duim ingetrokken. Een verzachtend aarsspuitsel was alles wat ik, bij dit bezoek, behalven de rust, voorschreef.

Den tweeden, derden, en vierden dag had de vrouw een weinig koorts, doch niet sterker dan de gewoone zogkoorts is; den vijf-

den dag was zij zonder koorts, en zij zoogde toen haar kind; den zesden dag onderzocht ik nogmaals den staat der baarmoeder, maar 'er was zelfs geen spoor eener wonde in dit ingewand meer te vinden; terwijl de kraamzuiveringen, welke reeds aanmerkelijk verminderden, langs den gewoonen weg afvloeiden: om kort te gaan, de vrouw herstelde binnen korten tijd, even als of zij natuurlijk was verlost, zonder dat het minste toeval, zelfs de geringste ontsteking, op de kunstbewerking gevolgd is.

Zie daar, waerde Vriend! U den goeden uitslag eener kunstbewerking medegedeeld, van welke ik, toen zij door mij werd uitgeoeffend, veel minder toen ik dezelve voorstelde, geen voorbeeld kende; dan, dit geval aan mijnen geliefden Vriend BAUDELOCQUE, te Parijs, hoofdzaaklijk, bekend gemaakt hebbende, schreef hij mij daarop, in eenen brief, gedagtekend: *Paris*

ce 12 Janvier, 1792. het volgende ten antwoord: „ Vous m'annoncez, Monsieur, un fait très intéressant, qui à rapport à celui qui fait le sujet du §. 298. de mon ouvrage, & à l'observation de M. BAVAÏ. L'Académie de Chirurgie à reçu, il y à quelques mois, l'observation d'une opération singulièrement analogue à celle que vous avez pratiquée. Vous avez incisée la partie antérieure & inférieure de la matrice, & l'Auteur de l'observation, communiquée à notre Académie, à incisé la partie postérieure & inférieure, l'orifice étant tourné & déjeté au-dessus des os pubis. M. LAUVERJAT est le seul qui ait pratiquée cette opération parmi nous, & le seul encore de l'Académie qui en soit l'apologiste.”

„ Je suis certain, qu'en pareil cas, la portion de la matrice, que vous avez incisée, peut se rompre dans les efforts de l'accouchement, comme le font les membranes, quand l'orifice

est dans son plus grande dilatation. Ce fait s'est passé sous mes yeux au mois de Decembre, 1790. M'étant apperçu à l'instant même de cette rupture, j'ai été assez heureux pour en prévenir les progrès, en ramenant, & en maintenant en devant l'orifice, qui étoit singulièrement dévié en arrière. Les suites des couches n'ont rien présentés qu'on pût attribuer à cette rupture."

„ Votre observation est trop intéressante, pour ne pas vous en demander les détails: je vous engage de la rédiger en françois, & de me l'envoyer, pour que je puisse la présenter à l'Académie." ()*

Dat

(*) Ik geve hier de vertaaling van dit uittreksel uit den brief des Heeren B. bij gelegenheid der openbaare uitgave van deze waarneming, ten einde zoodanigen mijner Leezers, welke de Fransche taal niet verstaan, daardoor te gemoet te komen.

Dat is:

„ Gij berigt mij een zeer opmerkelijk ge-
 „ val, mijn Heer, welk betrekking heeft op
 „ dat, hetwelk het onderwerp van §. 298.
 „ van mijn werk, en van de waarneming des
 „ Heeren BAVAÏ, uitmaakt. Eenige maan-
 „ den geleden is bij de *Académie* der Heel-
 „ kunde eene waarneming van eene kunstbe-
 „ werking, bijzonder overeenstemmende met
 „ die welke gij hebt uitgeoeffend, ont-
 „ vangen. Gij hebt de insnijding in het
 „ voorste en onderste gedeelte der baarmoe-
 „ der gemaakt, en de Schrijver der aan onze
 „ *Académie* medegedeelde waarneming deed
 „ dezelve in het agterste en onderste gedeelte
 „ van dit ingewand, zijnde deszelfs mond bo-
 „ ven de schaambeenderen opgetrokken en om-
 „ gebogen. De Heer LAUVERJAT is de eenige
 „ onder ons welke deze kunstbewerking heeft
 „ uitgeoeffend, en tevens het eenig Lid van
 „ de *Académie* die dezelve voorspreekt.”

„ Ik ben verzekerd, dat het gedeelte der
 „ baarmoeder, waarin gij uwe insnijding
 „ maaktet, in diergelijk geval, door de poo-
 „ gingen ter verlossing, bersten kan, even zoo
 „ als de vliezen doen, wanneer de mond der
 „ baarmoeder ten volle ontsloten is. Dit ge-
 „ val hebbe ik, in Wintermaand 1790, voor
 „ mijne oogen zien gebeuren. Deze scheuring
 „ in het zelfde tijdstip gewaar wordende,
 „ was ik gelukkig genoeg 'er den voortgang
 „ van voor te komen, door den mond der
 „ baarmoeder, welke bij uitstek agterwaards
 „ was opgetrokken, voorwaards terug te
 „ voeren, en aldaar te bepaalen. De kraam-
 „ gevolgen behelsden niets, hetwelk aan de-
 „ ze scheuring toegeschreven konde wor-
 „ den.”

„ Uwe waarneming is van te veel gewigt,
 „ om U niet naar derzelver bijzonderheden
 „ te vraagen: ik noodige U dezelve in het
 „ Fransch

„ Fransch op te maaken, en ze mij toe te
 „ zenden, ten einde ik haar der *Académie*
 „ zoude kunnen aanbieden.”

In eenen naderen brief, getekend: *Paris*
ce 30. Avril 1792, schreef mij de Heer
 BAUDELOCQUE, over deze zaak, nog het
 volgende: „ *Je vous demande surtout de me*
traduire vos observations sur l'opération Césu-
rienne, & autres; & d'y joindre d'une ma-
nière détaillées celle que vous avez pratiquée en
dernier lieu sur le col de la matrice, dans
le cas de la grande déviation en arrière de
son orifice: avec les circonstances qui vous ont
déterminées à faire cette opération, qui à des
partisans parmi nous: peut-être en récon-
noîtrai-je un jour la nécessité comme les au-
tres, & ne me manque-t-il que votre fait,
pour me déterminer à l'admettre.” (†)

Dat

(†) Zie de aantekening op bl. 162.

Dat is:

„ Bovenal verzoeke ik u, mij uwe waar-
 „ nemingen over de Keizerlijke snede, en
 „ anderen, te vertaalen, en 'er, op eene
 „ omstandige wijze, die kunstbewerking bij
 „ te voegen, welke gij laatst aan den hals
 „ der baarmoeder, in het geval der aanmerk-
 „ lijke optrekking naar agteren van den mond
 „ dezes ingewands, hebt uitgeoeffend: ne-
 „ vens de omstandigheden, welken u, tot
 „ het doen dezer kunstbewerking, die on-
 „ der ons haare voorstanders heeft, hebben
 „ doen besluiten: mischien zal ik 'er een-
 „ maal, zoo als anderen, de noodzaaklijk-
 „ heid van erkennen, en welligt ontbreekt
 „ mij slechts uw geval om mij tot derzel-
 „ ver aanneming over te haalen.”

Gij ziet dus, mijn Vriend! dat de kunst-
 bewerking der Keizerlijke snede binnen de
 schede, voor zoo verre de Heer BAUDE-

LOCQUE weet, slechts tweemaal is verrigt.
 Misschien zal het U niet onaangenaam zijn,
 dat ik U de waarneming betrekkelijk het ge-
 val van den Heere LAUVERJAT, uit het
 Fransch vertaald, hier uitschrijve.

„ Op den 18^{den} van Oogstmaand, 1784
 (zegt de Heer LAUVERJAT, *Nouvelle Mé-
 thode de pratiquer l'opération Césarienne, &c.*
pag. 139. & suiv.) gevoelde Mevrouw
 „ PINARD, nadat zij den gewoonen tijd
 „ der zwangerheid had uitgegaan, de baa-
 „ renspijnen, welke zoo hevig waren, dat
 „ zij haar tot het doen der geweldigste poo-
 „ gingen verplichtten. Ik bezocht haar in
 „ dien toestand, en zij berigtte mij, dat zij
 „ van haar eerste kind zwanger was, en
 „ sinds dien tijd, wanneer zij zat, veel smart
 „ had geleden. Mij daadlijk van haaren toe-
 „ stand tragtende te verzekeren, verwonderde
 „ ik mij, een effen gezwel aan de vrouwe,

„ lijkheid te vinden, welk dezelve opvulde,
 „ overschreed, en, uitgezonderd in het tijd-
 „ ftip van eene wee, gemaklijk voor de
 „ drukking van den vinger week. Het ge-
 „ zwel van rondsom betastende, vermeer-
 „ derde mijne verwondering, door in des-
 „ zelfs geheelen omtrek, niets dan eenen
 „ blinden toegang (*cul-de-sac*) van ten hoog-
 „ ften een' halven duim diepte, en geene
 „ de geringfte opening te vinden, welke aan
 „ het kind doortogt konde vergunnen, welks
 „ hoofd ik, door de wanden van het ge-
 „ zwel, onderscheidde. Dit buitengewoon ge-
 „ val deed mij befluiten eenen vinger in den
 „ aars te brengen, ten einde zeker te zijn,
 „ of niet de mond der baarmoeder zich bin-
 „ nen denzelven opende, zoo als ik reeds
 „ gezien had; dan, zulks had geenzins
 „ plaats. Ik verzogt verfcheiden mijner
 „ Kunstbroeders, welken al hetgene ik had
 „ opgemerkt ook zoo bevonden. Ten ein-
 „ de

„ de ons te overtuigen, oordeelden wij nood-
 „ dig, de deelen naakt te befchouwen: als
 „ wanneer wij eene kleene fcheur ontdekten,
 „ welke flechts in een gedeelte van de dikte
 „ der bekleedfels van het gezwel plaats had.
 „ Ik oordeelde, dat deze fcheur de plaats
 „ aanwees alwaar ik mijne infnijding maaken
 „ moest, indien zulks noodig geoordeeld
 „ mogt worden; vóór hetwelke zich de raad-
 „ plegenden verklaarden. Ik ftelde de kunst-
 „ bewerking daadlijk in het werk, en bragt
 „ vervolgens eenen vinger in de opening wel-
 „ ke ik gemaakt hadde; mijn vinger bevond
 „ zich toen in eene groote holligheid, wel-
 „ ker wanden glad en vogtig waren, en
 „ waarin het hoofd van het kind befloten
 „ was. Ik ontdekte geen het minfte fpoor
 „ van den hals, zoo min als van den mond
 „ der baarmoeder; en ik betuig nogthans in
 „ derzelver holligheid te zijn geweest, In
 „ het oogenblik der kunstbewerking vloeide
 „ 'er

„ 'er een modderig vogt uit de baarmoeder;
 „ het hoofd bood zich daadlijk aan, en trok
 „ de opening, welke ik gemaakt hadde, en
 „ welker regterzijdelijke wand een weinig in-
 „ scheurde, door; terwijl het overige van
 „ het lighaam het hoofd fchielijk volgde.
 „ Ik bragt op nieuw mijnen vinger in de
 „ holligheid, welke het kind had verlaaten,
 „ en bevond dezelve zoo als ik gezegd heb-
 „ be. De nageboorte bood zich aan mijnen
 „ vinger aan, en werd fchielijk afgedreven.
 „ Mijne hand nu in de geheel ledige plaats
 „ gebragt hebbende, onderkende ik wel de
 „ holligheid der baarmoeder, maar niets dat
 „ naar derzelver hals of mond geleek: wor-
 „ dende ik ten volle overtuigd, eene infnij-
 „ ding in het onderfte gedeelte van dit in-
 „ gewand, welk eenige zwelling, en eene
 „ ligte ontsteking ondergaan heeft, gemaakt
 „ te hebben. Behalven de genoemde ligte
 „ ontsteking, en geringe zwelling van de
 „ baar-

„ baarmoeder, ging de kraam in alle opzich-
 „ ten geregeld, en ik voelde de lippen der
 „ wonde graadswijze aan elkander hegten :
 „ blijvende 'er nogthans, geduurende eeni-
 „ gen tijd, eene genoegzaame opening, om
 „ de kraamzuiveringen door te laten. Twee
 „ maanden na de kunstbewerking, voelde ik
 „ den hals en mond der baarmoeder in hun-
 „ nen natuurlijken staat.”

„ Het is waarschijnlijk, dat de onmooglijk-
 „ heid om den mond der baarmoeder, vóór de
 „ kunstbewerking, te bereiken, van eene te-
 „ gen natuurlijke schuinsche ligging van dit
 „ ingewand afhing. Voor het overige bewijst
 „ deze waarneming, nevens die welken hoo-
 „ ger zijn bijgebracht, (naamlijk van insnijdin-
 „ gen en scheuringen in den mond der baarmoe-
 „ der, zonder dat 'er toevallen uit ontstonden:
 „ zie pag. 32. enz. van het genoemd werk.)
 „ dat de kunstbewerking van de Keizerlijke

„ sne-

„ snede binnen de schede , geene gevaaren
„ na zich sleept”.

Ik hebbe niet verzuimd naar meerder voorbeelden te zoeken : geen onzer Kunstgenooten , welken ik ’er naar gevraagd hebbe , en veel ouder dan ik in de practijk waren , had immer in de gelegenheid geweest , een geval van dezen aart waartenemen , of , zoo min als Gij , ’er eenig voorbeeld , zoo bij oude als hedendaagfche Schrijvers , van aangetroffen. Intusfchen , wanneer anderen mijner Landgenooten , welke ik niet in de gelegenheid geweest ben te hebben kunnen raadpleegen , mij meer diergelijke gevallen , als dat , welk het onderwerp dezer waarneming uitmaakt , weten aan te wijzen , door Nederlandfche Verloskundigen waargenomen te zijn , en dat de Keizerlijke snede binnen de schede meermaalen in ons Vaderland is uitgeoeffend geworden , zonder enkele infnijdingen in den mond of hals oerbaar-

baarmoeder onder de benaaming van Keizerlijke snede binnen de schede te begrijpen, zal het mij ten hoogste aangenaam weezen, en ik gaarne de eere afstaan, van de eerste geweest te zijn, welke die kunstbewerking, in ons Land, voorgesteld en uitgeoeffend heeft; terwijl ik mij, aan den anderen kant, verblijden zoude, wanneer het de nood vereischt, navolgers te vinden, uit hetwelk mij de goedkeuring van anderen op mijn gehouden gedrag, in het beschreven geval, met de daad, zoude blijken.

Ontvang dezen als eene geringe blijk welke ik U van mijne Vriendschap wilde geven, van welker oprechtheid ik U verzekere, en met welke betuiging ik mij noeme,

WAERDE KUNSTGENOOT EN VRIEND!

Uwen Dienaar en Vriend,

enz.

Leyden,

1792.

Z E S.

ZESDE WAARNEMING.

Inhoudende een geval van eene natuurlijke verlosfing, die lang werd tegengehouden, door een zacht gezwel, welk de fchede van rondsom opvulde, en bij de uitkomst bleek, door de pisblaas gevormd te zijn geweest.

Op den 29ten van Lentemaand, dezes jaars 1792, des morgens omtrent zeven uuren, terwijl ik mij te W. tot hulp van Mevrouw L. bevond, welke fints eenige dagen tekenen van eene kortaanftaande verlosfing gevoelde, om welke reden ik voornaamlijk des nachts bij haar bleef, ten einde mij niet in
het

het midden van den nacht van Leyden te moeten doen haalen, offchoon eene der Stads poorten voor mij open werd gehouden, werd ik dringend verzogt, ten spoedigſte naar de Stad, bij Mejufvrouw v. H. te komen, welke reeds van 's avonds te vooren, en geduurende den geheelen nacht, van haar tweede kind, in baarensnood was; dan, kennis bekomen hebbende dat ik mij buiten de Stad, offchoon niet verre, bevond, en de baarensnood, tot vroeg in den ochtend, niet dringend en hevig zijnde, had men, tot omtrent zes uren, toen de arbeid zich ſchielijk verhief, uitgeſteld mij te doen roepen.

Aan het huis der baarende komende, ſnelde men mij reeds te gemoete, mij angſtig verzoekende van terſtond in de kraamkamer te gaan: en in de daad, de wee in welke ik de vrouwe vond, ſcheen de laaſte te zullen zijn, waarom ik aanſtonds bij het ruſtbedde neder-

bukte, en de ondertasting in het werk stelde. Ik meende de vliezen reeds gebersten, en het hoofd in de vrouwelijkheid omvat te zullen vinden; dan, ik ontdekte slechts een zacht, doch zeer gespannen gezwel, welk de scheide van rondsom opvulde, en, bij het ophouden der wee, even gespannen bleef, kunnende ik, bij geene mogelijkheid, agter hetzelfde, eenig deel van het kind bespeuren.

Het is natuurlijk, dat ik, in den eersten opslag, het genoemd gezwel voor den waterzak hield, in welken het kind besloten was, en dat het kind zelf, geen van deszelfs deelen agter de vliezen doende gevoelen, zich in eene kwaade ligging bevond: welk denkbeeld mij ongetwijffeld daadlijk zoude hebben doen besluiten, den gemeenden waterzak des kinds te openen, om vervolgens de vrucht te keeren, en bij de voeten af te haalen, indien ik niet onmiddelijk, gelukkig, hadde
op.

opgemerkt, dat de aart der oppervlakte, zoo wel als de vorm van het gezwel, welk ik voelde, verschildte van dien der vliezen van het kind, wanneer zij door den baarensnood gespannen worden; terwijl ook de spanning dezer laatste, bij het ophouden der weeën, zo niet geheel, ten minste voor een groot gedeelte, verdwijnt, als wanneer zich ook, eenige zeldzaame gevallen van kwaade liggingen uitgezonderd, de eene of andere oppervlakte van het kind agter dezelve doet gevoelen; daar het meergenoemd gezwel, integendeel, even gespannen bleef, en tot het kind geenen den minsten toegang vergunde. Voegt hier bij, dat ik het gezwel, met den vinger, niet van rondsom konde betasten, dewijl hetzelfde, uitgezonderd aan de zijde van het heiligbeen, met de schede zelve verëenigd was, en ik dus ook den mond der baarmoeder niet konde bereiken. Niemand van mijne Kunstgenooten, welke zoodanig een ge-

val nimmer hebben waargenomen, en waarvan mij geen voorbeeld bekend was, zoo als ik mij tot heden niet kan herinneren bij eenig Schrijver 'er een gevonden te hebben, zullen zich verwonderen, dat ik, in de eerste oogenblikken, in allerlei gisfingen verviel: mijn eerste vermoeden vestigde zich op een *slijm-propgezwel* (*polypus*) van de schede; dan, ik voelde duidelijk de dobbering van eenig vogt binnen hetzelfde, en de oppervlakte van het gezwel was in allen deele gelijkvormig; toen begon ik aan het aanwezen van eene vrugt in de baarmoeder te twijffelen, en eene omkeering van de schede te vreezen; maar mijne hand op den buik leggende werd ik spoedig van het tegendeel overtuigd; door dit laatste onderzoek eene aanmerkelijke voor-overhelling der baarmoeder ontdekkende, kwam mij in de gedagten, of somtijds het gezwel door de voorste oppervlakte van het lighaam der baarmoeder

mocht

mogt gevormd zijn , en de mond van dit
 ingewand zich in de hoogte mogt bevinden,
 hoedanig een geval het onderwerp van de
 vorige waarneming uitmaakt; maar dan had
 ik door de dikte der baarmoeder eenig deel
 van het kind moeten ontdekken, en dan zou-
 de ik geene dobbering van vogt hebben moe-
 ren voelen: want de vliezen alleen konden
 de wanden der baarmoeder in zoo verre niet
 in de schede doen uitpuilen, dewijl dezel-
 ven, hoe sterk zij mogten zijn, eerder ber-
 ften, en zich, door den mond van het ge-
 noemd ingewand, al ware die ook nog zoo
 hoog opgetrokken, van het ingesloten lam-
 vliësvogt ontlasten zouden, dan dat zij zulk
 een vermogen op den voorsten wand der
 baarmoeder zouden uitoeffenen: dit denkbeeld
 dus al mede verworpen hebbende, bekenne ik
 openhartig nog, schoon kortstondig, in de vree-
 ze vervallen te zijn van eene berfing der baar-
 moeder, en eene uitstorting van het kind

binnen de holligheid van den buik, door eenen geweldigen arbeid veroorzaakt, alvorens de vrouw spoedige hulp bekomen hadde; dan, dit kon slechts in een vertwijffeld oogenblik in mij opkomen, dewijl in zulk een geval de baarensnood plotseling verminderen, zo niet geheel ophouden, moet; het lamvliesvogt dan gelijktijdig met het kind binnen den buik uitgestort zoude zijn, en de vliezen dierhalven geen gezwel meer binnen de schede hadden kunnen vormen; terwijl ik dan ook de baarmoeder onderscheiden zoude hebben kunnen betasten; enz.

Men begrijpt, dat alle deze gedagten, welken ik hier enkel opgeve, om, als in het voorbijgaan, de tekenen van het al of niet bestaan der gemelde toevallen, zonder dezelven verder uit te breiden, aan jonge uitoeffenaaren der Verloskunde aan te wijzen, als oogenbliklijk tesaamen door mijne gedagten speelden,

den, en ik, zo mogelijk, spoedig tot iets besluiten moest: naardien de naastbestaanden der vrouwe, en zij zelve, de uitspraak, welke men verwagtte dat ik doen zoude, uit mijne oogen, als met ongeduld afdwongen, dewijl de geweldigste weeën, welke geen oogenblik tuschenpoozing lieten, aanleiding tot de grootste vreeze gaven.

Ik besloot dierhalven de eerste toevlugt tot de ontlasting der pis te nemen, zoo als veeltijds mijne gewoonte is, wanneer de arbeid, of de verlossing, door deze of geene onbekende oorzaak, vertraagd wordt; in welke gevallen tevens een *aarsspuitsel* (*clisma*) zeer veel nut kan doen, en ten sterksten is aan te prijzen. Ik bediende mij des te meer aanstonds van den *pisontlaster* (*catheter*), welken ik altijd bij mij draage, vermits de vrouw, bij het aanraaken van het gezwel in de schede, over eene persfende gewaarwording

klaagde, en mij, onder anderen, op de vraagen of zij in langen tijd geenen stoelgang gehad, of de pis ontlast hadde, ten antwoord had gegeven, dat zij de laatste, sinds het eerste begin van den arbeid, niet had kunnen loozen. Het inbrengen van den pisonstaster ging niet gemakkelijk, en bragt, in den beginne, slechts eene geringe ontlasting van pis teweeg; maar toen ik, denzelven eene andere rigting wilende geven, de kromme bogt naar beneden keerde, en, tot meerdere veiligheid, eenen vinger in de schede bragt, ontdekte ik schielijk de geheele oorzaak van de hinderpaal der verlossing, doordien ik het uiteinde van het werktuig, door het gezwel heenen, duidelijk onderscheidde, en nu geen twijffel konde voeden, of hetzelfde werd door de uitsuiling der blaas, met de schede bedekt, binnen de holligheid van het bekken, onder den mond der baarmoeder, veroorzaakt: gelijk het dan ook, door de ontlasting van eene verbaa-

baa-

baazende hoeveelheid van pis, welke ontlasting ik toen, door eene maatige drukking met mijnen vinger op de blaas, binnen de schede, tevens bevorderde, aanstonds verdween.

Ik had nu geene moeite meer om den mond der baarmoeder, welke wijd geopend was, te betasten; het hoofd van het kind vertoonde zich, in eene goede ligging, aan denzelfven; daalde, nog met de vliezen bekleed, die slechts weinig vogts inhielden, en welken ik, om de verlossing thans te verhaasten, deed bersten, bij de eerstvolgende wee, tot op den bodem van het bekken; en de vrouw verlostte, kort daarna, gelukkig en gemakkelijk, van een welvaarend kind, wiens aanhangfels daarop, zonder de minste vertraaging, of moeite, volgden.

Dit geval, onder de zeldzaame en opmer

kingwaerdige behoorende, leert, hoe omzichtig men altijd, in de uitoeffening der Verloskunde, wezen moet, wil men niet somtijds op klippen schipbreuk lijden, welken men in geenen deele konde vermoeden, en om die reden het meest gevaarlijk zijn!

ZEVENDE WAARNEMING.

Betreffende eene zwaare verlossing , door de Keizerlijke snede , voor vrouw en kind beide gelukkig , verrigt ; briefswijze medegedeeld aan den Weledelen , zeer Geleerden Heere J. DUPONT, Med. Doct. en Vroedmeester , te Rotterdam ; lid van het Zeeuwsch Genootschap der Weetenschappen , te Vlislingen ; en van het Genootschap ter bevordering van de Heelkunde , te Amsteldam.

ZEER GEËERD VRIEND EN KUNSTGENOOT !

Het deel welk Gij in mijn genoegen neemt , van ten tweedemaal de Keizerlijke snede ,
de,

de, met een gelukkig gevolg, verrigt te hebben, doet mij met vermaak aan Uwen wensch voldoen, van de redenen waarom, en de wijze op welke ik de kunstbewerking aan vrouwe LIGTERVELT, te *Wasfenaar*, hebbe uitgeoeffend, der wereld mede te deelen; terwijl ik tevens de vrijheid neme, van deze waarneming aan U, in het bijzonder, toe te wijden.

In Sprokkelmaand dezes jaars 1792, kwam gemelde vrouw LIGTERVELT, oud 41 jaaren, van haar vierde kind zwanger, mij verzoeken, van haar, in haare aanstaande verlossing, welke zij rekende in Grasmaand te moeten voorvallen, mijne hulp te willen bieden. Zij verhaalde mij, bij die gelegenheid, dat zij tevooren altijd, en wel, door twee onderscheiden Vroedmeesters, was verlost geworden; dat zij bij haare eerste en derde verlossing zeer veel, maar bij die van haar tweede kind oneindig minder geleden had, dewijl hetzelve, offchoon voldragen, zoo klein was,

was, dat het (uit haare opgave berekend,) naar een kind van omtrent vijf maanden ge-
leek, en dat, dit niettegenstaande, haar toen-
maalige Vroedmeester de verlosfing, met
behoud van het kind, zijnde haare andere
kinderen dood ter wereld gekomen, niet zon-
der moeite had kunnen teweeg brengen. Zij
wilde dus, zeide zij, deze maal het eens met
mij beproeven: en, daar zij mij, uiterlijk, niet
mismaakt voorkwam, waaruit ik, zonder ver-
der navraage te doen, besloot, dat haare voor-
maalige moeilijke verlosfingen door bijgeko-
men omftandigheden waren veroorzaakt ge-
worden, liet ik haar, zoo als, buiten nood-
zaaken, altijd mijne gewoonte is, zonder
eenig daadlijk onderzoek te doen, na haar mij-
ne hulp te hebben toegezegd, vertrekken.

Niet voor op den 21^{ften} van Bloeimaand
daarna, des morgens ten drie uren, werd ik
verzocht, te *Wasfenaar*, bij gemelde vrouwe,
te komen. Ik vond haar zonder fterke pijn,
maar

maar bij uitstek bevreesd voor haare aanstaande verlossing. Het lamvliesvugt vloede haar, sinds den avond tevooren, onophoudelijk af, zonder hetwelke zij mij nog niet zoude hebben doen roepen, dewijl zij wel gevoelde, dat de waare arbeid nog niet aanwezig was.

Na eenige oogenblikken onderzocht ik den staat waarin zich de vrouw bevond: terstond ontdekte ik eene groote mismaaktheid in de bovenste engte van het bekken, en vond het hoofd van het kind, ten grooten deele, over de schaambeenderen gerigt; terwijl de kruin nauwlijks voor een derde gedeelte van derzelver breedte met het midden des bekkens overeenstemde. De vliezen waren, zoo als de vrouw reeds gezegd had, gebersten, en het lamvliesvugt ontlastte zich nog, in eene maatige hoeveelheid, langs de baarmoeder, welke ter grootte van een Drie-gulden-stuk geopend, en, ter regterzijde, tegen het grondstuk van het heiligbeen aangedrukt was.

Thans

Thans oordeelde ik noodig, mij een naauwkeuriger en omstandiger berigt, door de lijdereſe, nopens haare voorige verloſſingen, te moeten doen geven; welk, hoofdzaaklijk, hierop nederkwam: in de verloſſingen van haar eerſte en van haar derde kind, had zij allerhevigſte ſmartē geleden; de bewerking was zeer langduurig, en ontzettende voor haar, zoo wel als voor de omſtanders, geweest; zij had, zoo als zij zich uitdrukte, alles voelen kraaken; beide die kinderen waren haar dood en geſchonden, bij de voeten, afgehaald, zoo, dat zij dezelve niet had mogen zien; na die verloſſingen had zij nog lange hevige ſmartē in de lenden en in de heupen geleden; en ſints haare laaſte verloſſing was zij zeer moeielijk ter gang gebleven; beide haare voormalige Vroedmeesters hadden haar toegewenſcht, dat zij nooit weder zwanger mogt worden, en haar althans aangeraaden, van zich, indien zij weder in

dien

dien staat mogt komen, vooral aan geene Vroedvrouw over te geven. Geduurende de zwangerheid van haar tweede kind had zij zeer waterzuchtig geweest, hebbende zich de zuchtachtige zwelling tot rondsom haare heupen, uitwendige teeldeelen, en dijen uitgestrekt; in de verlossing van dat kind had zij veel minder dan in haare andere verlossingen geleden, en de gevolgen der kraam waren bij verre zoo smartlijk niet geweest; dan, het kind was ook zoo klein, dat het naauwlijks konde behandeld worden: zijnde hetzelfde echter, door eene gelukkige tesaamenloop van omstandigheden, door den Vroedmeester welke haar ook van haar eerste kind verlost had, nadat hij, met de bewerking, ruim een kwartier uurs was bezig geweest, bij de voeten, levend afgehaald. Hetzelfde had men als een muschjen moeten opkweeken: geen wonder, daar het, volgens de opgave van den Vader, vijftien maanden oud zijnde, zonder dat het

tusfchen beide, door ziekte, ware afgevallen, met kleederen en alles, slechts negen en een half ponden gewigts konde haalen.

Dit berigt, welk ik in de befchrijving aanmerklijk verkort hebbe, fcheen mij alleen voldoende te zijn, om te mogen befluiten, dat een kind van eene gewoone grootte niet levend en ongefchonden door het bekken dezer vrouwe afgehaald konde worden: want het tweede kind kwam althans in geene de minfte aanmerking, om eenigzins tot eenen regel van mijn te houden gedrag te kunnen ftrekken: dewijl hetzelve, bij zijne komst ter wereld, geene natuurlijke grootte had; en bovendien, des noods, gefeld zoude kunnen worden, dat de middenlijnen van het bekken der vrouwe, door eene infijpeling van vogten tusfchen de kraakbeenige vereenigingen van de beenderen dier holligheid, waardoor de zelfftandigheid dier geledingen, hoogstwaar-

schijnlijk, eene zwelling had ondergaan, in dat geval, eenige lijnen in uitgestrektheid hadden aangewonnen.

Dan, bij een herhaald, naauwkeurig onderzoek, en juiste afmeting van het bekken der vrouwe, bleek mij overtuigend, dat geen der twee Vroedmeesters, welke dit ongelukkig voorwerp tevooren verlost hadden, haar, in het eerste en derde geval, met minder moeite, en zachter behandeling, hadden kunnen verlossen: houdende ik mij ten volle verzekerd, dat geen hunner den natuurlijken weg tot het doen der verlossing zoude gekoozen hebben, indien zij, in beide gevallen, bij hunne komst, geene zekere tekenen van den dood der kinderen hadden gevonden: want ik bevond, dat de kleene middenlijn der bovenste engte van het bekken, of de plaats tusschen het bovenste gedeelte van de vereeniging der schaambeenderen en het uitstek

stek van het heiligbeen, slechts twee en een halven à twee en drie - vierde duimen uitgestrektheid had: eene mismaaktheid voorwaar, welke door geen' Vroedmeester, bij het doen van het oppervlakkigst onderzoek, miskend konde worden.

De vrouw mij geduurig gevraagd hebbende, wat ik van haaren toestand dagt, en, met recht, uit mijn stilzwijgen, of ingewikkelde antwoorden, allerlei angstige gedachten voedende, vroeg mij eindelijk, schreiende, of zij dan sterven moest? Waarop ik haar in zoo verre gerust stelde, met te zeggen, dat zij te redden was; maar dat zij, haare vorige gevallen, vooral haare eerste en derde verlossing, nadenkende, wel kon begrijpen, dat bij haar een zeker gebrek plaats had, of wel, dat haar bekken te naauw was, om een kind van eene gewoone grootte, levend en ongeschonden, door te laten; dat

ik haar om die reden niet konde beloven , van haar minder smarten dan haare voorige Vroedmeesters te zullen aandoen ; dan dat 'er evenwel een middel in de Kunst bekend was , welk , in haare omstandigheden , veiliger , veel minder smartlijk en langduurig , en , zoo als ik durve stellen , oneindig minder gevaarlijk was , dan de wijze op welke zij van haar eerste en derde kind was verlost geworden : ja , dat hetzelfde alleen in staat ware , om het kind te redden , welk , naar alle waarschijnlijkheid , leefde , offchoon zij , noch ik , eenige beweging van hetzelfde konde ontdekken , hetgene echter geen bewijs van deszelfs dood konde opleveren , dewijl zulks , bij het naderen der verlossing , meermaalen plaats heeft , en hier geene omstandigheden althans aanwezig waren , welke den dood van het kind , boven deszelfs leven , konden doen vermoeden . Zij luisterde aandachtig naar mijne reden , en vroeg mij , greetig , waarin

dan

dan het middel bestond? ik beschreef haar, onder bedekte bewoordingen, de Keizerlijke snede, welke ik haar, zonder dat het haar afschrik konde baaren, niet als eene ongevaarlijke, maar als eene meermaalen welgelukte kunstbewerking, voorstelde: tot het ondergaan van dewelke zij dan ook schielijk en moedig besloot.

Ik deelde den Heere БАКЪ, *Med. Doct.* en Vroedmeester alhier, die zich, toevallig, te *Wasjenaar*, aan het huis zijner Ouderen, bevond, den staat der vrouwe mede, welke, op mijn gegeven berigt, met mij van oordeel was, dat de Keizerlijke snede, in dit geval, bij uitzondering, wierd aangewezen.

De verrigting der kunstbewerking nog gemaklijk eenige uren uitstel kunnende lijden, naardien de vrouw nog slechts de beginsels van den baarensnood, welke echter duidelijk plaats hadden, gevoelde; en 'er

eenige bijzonderheden stund grijpende, die de vitzucht hadden kunnen opwekken, bestaande voornaamlijk daarin, dat het tweede kind dezer vrouwe levend en ongeschonden ter wereld was gekomen; en dat ik geene zekerheid had, of het kind, waar van zij thans in baarensnood was, leefde dan niet, besloot ik, het gezag van den Leydschen Hoogleeraar SANDIFORT, mijn' getrouwen raadsman in veele gevallen, in te roepen, en gelijktijdig den Heere LOGGER, dezer Stads Heelmeester, te verzoeken, van mij, in het doen der kunstbewerking, indien mijn besluit, door de uitspraak van gemelden Hoogleeraar, mogt bekrachtigd worden, de behulpzaame hand te willen leenen.

Intusschen bereidde ik de vrouw als of zij de Keizerlijke snede zoude ondergaan: welke bereiding bestond, in het doen van eene ruime aderlaating; het zetten van een verzachtend
en

en eenigzins buikzuiverend clisteer; en het aftappen der pis: brengende ik het overige van den tijd aan het huis der vriendelijke Ouderen van den Heere BAKE door, welken ik thans als mederaad had verzocht.

Omtrent ten twaalf uren kwamen de beide genoemde Heeren, uit *Leyden*, te *Wassenaar* aan: ik gaf toen den Hoogleeraar SANDIFORT, altoorens ons in de tegenwoordigheid der vrouwe te begeven, een naauwkeurig verflag van alles wat ik reeds gezegd hebbe: en zijn Weled. H. G. was daarop, met mij, eenstemmig van gevoelen, dat, noch het tweede geval, waarin de vrouw van een levend kind verlost was, noch de onzekerheid of het kind, in het tegenwoordig geval, leefde dan niet, ons konde wederhouden, van de Keizerlijke snede uit te oefenen, indien de mismaaktheid van het bekken tot dien graad plaats had, zoo als ik hadde op-

gegeven: stellende, zoo wel als ik, dat deze kunstbewerking, al ware het kind dood, verre te verkiezen was, boven het met geweld afhaalen van hetzelfde, langs eenen zoo engen weg.

Toen vervoegden wij ons bij de lijdereſſe zelve, welke ik het berigt, dat zij mij van haare voorige verlosſingen gegeven had, in de tegenwoordigheid der aanwezenden deed herhaalen: waarna ik aan de Heeren SANDFORD, BAKE, en LOGGER, verzocht, dat zij den ſtaat van het bekken zelve zouden onderzoeken, ten einde zich van mijne opgave te overtuigen. De uitspraak was eenpaarig, dat de bovenſte engte zoodanig was als ik reeds beſchreven hebbe, en, dat het hoofd van het kind, welk eene gewoone grootte ſcheen te hebben, 'er met geene mogelijkheid, zonder hetzelfde te vermoorſelen of plat te drukken, konde doortrekken; met één woord, dat de Keizerlijke ſnede het
vei-

veiligste middel was voor de vrouwe, en het eenige om het kind te redden, van welks leven zich thands eenige zekerheid opdeed, naardien zich, sints mijn laatste onderzoek, een handjen ter zijde van het hoofd aanbod, in welker vingeren wij beweeging meenden te bespeuren.

De vrouw even gezind blijvende van zich aan de kunstbewerking te onderwerpen, en haar man'er mede in toestemmende, gingen wij onmiddelijk tot derzelver verrigting over: geenzins noodig, maar veeleer schadelijk, oordeelende, van heviger baarenspijnen af te wagten, ten einde aan de baarmoeder geen' tijd tot meerder te-
saamentrekking te geven, waardoor derzelver vezelen naauwer tot elkander komen, en dierhalven, bij het doen van eene insnijding in dit ingewand, naar evenredigheid, ook een grooter aantal van dezelve in de snede begrepen wordt: wij oordeelden zulks te minder noodzaaklijk, daar den tijd der verlossing blijkbaar werd

aangewezen, en het goed gevolg der kunstbewerking welligt van den gunstigen toestand der lijderesse, door geene groote smarten tevooren afgemat zijnde, konde afhangen.

De lijderesse, op eenen rustbank, vlak op den rug gelegd hebbende, plaatste ik mij aan haare linkerzijde, werwaards de baarmoeder het meest overhelde, en welke zijde ik dierhalven tot het maaken der insnijding gekoozen hadde; terwijl ik den Heere Logger verzogt, zich tegen-over mij te plaatsen, de huid van den buik te spannen, en denzelven naar mij over te drukken.

Ik begon mijne insnijding in de bekleedfels van den buik, tusfchen den venusheuvel en den navel, omtrent twee vingeren breedte bezijden de witte streep, eigenlijk gezegd, dezelve, bovenwaards, tot op de hoogte van den navel, en, benedenwaards, tot op

op twee à twee en een' halven duim boven de schaambeenderen, in de lengte, uitstrek- kende. Offchoon dit nu dezelfde plaats van den onderbuik was, als ik in het geval van vrouwe BOUCHÉE, tot het maaken der uitwendige wonde, gekoozen had, (zie hier boven, bl. 96.) meende ik, de huid en het vetvlies doorgesneden hebbende, op het pee- zig uitbreidsel, welk de regte spieren, bene- den den navel, en vooral in de zwangerheid, van elkander scheidt, en door veele Ontleed- kundigen onder de witte streep begrepen wordt, zoo als hetzelfde 'er, eenigermate, onder te begrijpen is, met het mes te zullen nederko- men: gelijk ik mij ook naderhand bijna reeds ontgeven had, bij het doen der uitwendige insnijding, in het geval van vrouwe BOU- CHÉE, spiervezelen gezien te hebben: de- wijl ik toen geen acht op de vaneenwijking der regte spieren, in de zwangerheid, had gegeven; en ik, tot tweemaal daarna, bij
het

het doen der Keizerlijke snede op pas gestorven zwangere vrouwen, op dezelfde plaats als bij vrouwe BOUCHÉE de uitwendige opening maakende, het genoemd peezig uitgebreid-
 sel onder het snijdend werktuig aangetroffen had: waaromtrent in het tweede stuk des vierden deels mijner vertaaling van het werk des Heeren BAUDELOQUE, bl. 239, eene aantekening van mij te vinden is. Dan, bij vrouwe LIGTERVELT kwam ik wel deegelijk op de regte buikspier neder, zoo, dat ik verplicht was derzelver vezelen door te snijden, en ik overtuigd werd, dat die spieren niet altijd even wijd, in de zwangerheid, van elkander wijken.

De huid, het vetvlies, en de regte buikspier doorgesneden hebbende, waardoor geene de minste bloedstorting ontstond, maakte ik in het buikvlies, welk ten minste twee lijnen dikte had, eene kleene opening: waarna ik het-
 zel-

zelve, om deszelfs verbaazende dikte, met de schaar, over de fleuffonde, naar boven en beneden, tot aan de hoeken der wonde in de bekleedfels, open knipte.

Thans vertoonde zich de baarmoeder naakt aan onze oogen; dan, tevens ontdekten wij iets, hetwelk eenen kwaaden uitflag konde doen vreezen, althans eene aanmerklijke stremming in het doen der verdere bewerking veroorzaakte. Dwars, en eenigzins schuins over den voorsten wand van het lighaam der baarmoeder, liep een soort van bandachtig verlengsel, welk door den Hoogleeraar SANDIFORT voor eene ontaarting van het net gehouden werd. Deze zelfstandigheid was aan een gedeelte der dunne darmen, en het een en ander aan de baarmoeder zelve vastgegroeid; terwijl zich bovendien nog eene aanmerklijke slagadertak, tuschen die aan elkander gegroeide deelen, verspreidde: eene afwijking van
de

de gewoone rigting der deelen indedaad, welke hun, die het maaken van de insnijding in de bekleedsels, het buikvlies, en de baarmoeder, bij het doen van de Keizerlijke snede, aanprijzen, in ééne enkele snede te doen, deerlijk bedriegen, en het voorwerp der kunstbewerking het slagtoffer hunner onbezonnen handelwijze maaken zoude.

Wilden wij dierhalven de reeds halfvoltooide kunstbewerking niet staaken, was ik genoodzaakt, het zoo evengenoemd bandachtig verlengfel, zoo wel als het gedeelte van den darm, welk 'er mede vereenigd was, en den slagadertak, die 'er tusschen heen liep, met het snijdend werktuig, van de baarmoeder af te scheiden: dewijl ik mij alvorens in de volstrekte onmogelijkheid bevond, van dit ingewand te openen. Het celledweeffel, welk de deelen onderling vereenigde, was van eene vrij vaste zelfstandigheid, zoo, dat

ik

ik zeer omzichtig moest te werk gaan , om den darm , of de slagader , niet te kwetsen. De tesaamengroeiing breidde zich allengs in breedte uit , naar maate dat ik , in de afscheiding , hooger aan den bodem der baarmoeder naderde , om welke reden wij oordeelden , niet verder te moeten gaan , maar ons te vergenoegen , van ten minste eene plaats van zes à zeven duimen ontbloot te hebben , welke ons het doen eener maatige insnijding in de baarmoeder vergunde ; offchoon ik nu mijne snede zoo hoog in den bodem van dit ingewand niet konde vervolgen , als ik anders gaarne gewenscht zoude hebben.

Ik begon dan mijne insnijding in het lighaam der baarmoeder zelve te doen , eerst eene kleene opening maakende , door welke ik het knopjen van mijne geknopte *bistourie* in de holligheid van dat ingewand bragt , snijdende vervolgens , langzaam , naar boven
en

en beneden, tot dat de aan de baarmoeder vastgegroeide deelen, boven-, en de onderste hoek van de wonde der bekleedselen, beneden-waards, mij verhinderden, van de opening nog meer te verwijden, hebbende dezelve echter eene uitgestrektheid van ten minste zes Rhijnlandsche duimen.

Het kind bood zich met het onderste gedeelte der lenden aan, en stak de regterhand buiten de wonde: ik haalde hetzelfde terstond, zonder veele moeite, bij de voeten, af, in welken tijd de Heer LOGGER den kloot der baarmoeder, met de beide handen, bepaalde, ten einde het uitkomen van dit ingewand buiten de uitwendige opening voor te komen. Het jongske schreeuwde onmiddelijk bij zijne komst ter wereld: dit geluid klonk aangenaam in onze ooren, en mijn hart, in het bijzonder, klopte niet weinig van vreugde. Na de navelstreng afgebonden, en doorgesneden

den te hebben , gaf ik het kind over , om gereinigd en opgebaakerd te worden ; hebbende men omtrent hetzelfde niets anders in acht te nemen , dan ten opzichte van andere kinderen , welke , langs den gewoonen weg , gezond gebooren worden.

De bloeding der baarmoeder van weinig of geen belang zijnde , en de , voor de wonde gekomen , ingewanden , door mijnen bekwaamen Handreiker , den Heere LOGGER , binnen den buik wederhouden wordende , konden wij de graadswijze tesaamentrekking der baarmoeder , welke , op de plaats alwaar zij geopend was , omtrent een' halven duim dikte had , met het oog naargaan ; terwijl ik mij tevens daardoor met het afhaalen van den moederkoek , welke in het agterste regterzijdelijk gedeelte van de baarmoeder was ingeplant , niet behoefde te overhaasten , maar deszelfs loslating van zelve , eenigen tijd , konde afwagten. Zulks geschied-

de kort daarna, en dus haalde ik denzelven gemaklijk naar buiten: zoo, dat de baarmoeder, noch door het een, noch door het ander, eenige prikkeling, buiten die der insnijding, had ondergaan.

De wonde in de baarmoeder behieldt, na dat dit ingewand van de aanhangfelen der vrugt was verlost, ten hoogste drie duimen lengte.

Wij verbonden de vrouw, op dezelfde wijze, zoo als ik, in mijne waarneming, het geval van vrouwe BOUCHÉE betreffende, beschreven hebbe, (*zie hier boven, bl. 101. en 102.*) uitgezonderd, dat ik, in plaats van twee, drie hegtingen maakte, ten einde de omkrulling van de lippen der wonde, zoo veel mogelijk, voor te komen.

Volgens het berigt van den Heere BAKE, en dat van anderen, was de geheele bewerking,

king, het afhaalen van den moederkoek, het doen der hegtingen, en het aanleggen van het verband, daaronder begreepen, binnen het half uur geëindigd; gedurende welken tijd de lijdereſſe zich bedaard en kloekmoedig gedragen heeft: getuigende zij nu zelve, minder ſmartten dan in haare eerſte en derde verloſſing geleden te hebben.

Het kind was van een klok, ſterk, en gezond geſtel. Het hoofd meetende, bevonden wij, dat dezelfs verſchillende middenlijnen de volgende uitgeſtrektheid hadden: de kleine middenlijn, of die, welke van het eene wandbeen naar het ander loopt, ruim vier duimen; de langwerpige, of de plaats tuſſchen het voor- en den knobbel van het agterhoofdsbeen, vijf duimen en eene lijn; en de groote, zich uitſtrekkende van de kin naar den zoo evengenoemden knobbel, vijf duimen en drie lijnen, Rhijnlandſche maat.

Een verzachtende en rustverwekkende amandeldrank was alles wat men oordeelde de vrouw te moeten doen gebruiken; dan, als middelen tegen de ontsteking, oordeelden wij, de aderlaating, na verloop van eenige uren, te moeten herhaalen, en een afkookfel van *Flor. samb. & chamom.*, om 'er den buik mede vogtig te houden, nevens hetzelfde, met wat honig vermengd, om, in den beginne alle drie uren, in de schede gespo-ten te worden, te moeten voorschrijven en ernstig aanbevelen: welk laatste vooral den vloed der kraamzuivering, langs den gewoo-nen weg, konde bevorderen.

De kraamvrouw in haar bedde overgebracht zijnde, vermaanden wij haar tot rust, en deeden haar naar de zijde der wonde overlig-gen.

Na, op de verplichtende uitnoodiging der
Ou.

Ouderen van den Heere BAKE, bij hun, gezamenlijk het middagmaal gehouden te hebben, reeden wij, in elkanders gezelschap, welgemoed, naar *Leyden* terug.

Des anderen daags bezocht ik de vrouw, alleen van den Heere BAKE vergezeld: zij had haar water nog niet geloosd, om welke reden ik het haar, door den pisontlaster, aftapte; terwijl ik tevens, om den buik leening te houden, een verzachtend clisteer in het werk stelde: welk een en ander ik de volgende dagen, naar dat de nood het vereischte, herhaalde. Wij vonden heden niets welk aantekening verdient. Gemelde Geneesheer schreef op nieuw den vorigen amandeldrank, met weinige verandering, voor.

Den volgenden dag reeden wij, naamlijk de Heeren SANDIFORT, BAKE, LOGGER,

en ik, gezamenlijk naar *Wasfenaar*, met oogmerk om het eerste verband af te ligten. Wij vonden den buik zacht; de wonde in den volmaaksten staat, uit welker onderste opening, en ook uit de schede, de kraamzuivering naar behooren vloeide. Wij verbonden als tevooren. 'Er was reeds zog in de borsten; wij raadden de vrouw ernstig aan, haar kind, welk frisch en gezond was, zelve te zoogen; dan, niettegenstaande dat zij genoeg zog kreeg, scheen zij, tot ons leedweezen, tegen het zoogen te zijn ingenomen.

Om kort te gaan, 'er volgde geen het minste toeval op de kunstbewerking. Op den vijfden en zesden dag nam ik de hegtingen weg; de lippen der wonde waren gelijk en effen met elkander vereenigd, zonder dat zij in het minste omgekruld waren; ik liet met het stoven van den buik, en het doen der

in-

inspuitingen in de schede, thans geheel op-
houden, en achtte de vrouw reeds zoo goed
als hersteld; maar, op den agtsten dag haar
bezoekende, vond ik haar in eene hevige
koorts: ik deed alle mogelijk onderzoek naar
de oorzaak; de vrouw hield, uit eigen ver-
kiezing, tot het einde toe, eenen gestrengen
leefregel, dierhalven konde ik de koorts geen-
zins aan het gebruik van eenige zwaare spijs-
zen toeschrijven; naar het zog vraagende,
zeide mij de vrouw, dat de borsten, welke
tot hiertoe vol zog waren geweest, in den
voorigen nacht, binnen slechts weinige oo-
genblikken, geheel plat en ledig waren ge-
worden, hetwelk mij eene zogverplaatsing
vreezen, en voor het leven der lijderesse
dugten deed.

Ik deed den Hoogleeraar SANDIFORT
hiervan terstond berigt ontvangen, en den
man der vrouwe naar het voorschrift van zijn

Weled. H. G., welk uit middelen tegen de koorts bestond, wagten.

Den dag daaraanvolgende had gemelde Hoogleeraar de goedheid, van in persoon met mij naar *Wasfenaar* te rijden: als wanneer wij de vrouw weder in eene sterke koorts vonden liggen. De buik bleef zacht, en de wonde stond zuiver; maar uit derzelver ontlastplaats van onderen vloeide eene etterachtige stoffe, welke de Heer SANDIFORT oordeelde, niet uit de holligheid van den buik, maar van tusfchen de huid en het vetvlies te komen: deze vloeijing hield den tweeden dag daarna reeds geheel op. De Hoogleeraar was niet vreemd van te denken, dat de gestremde ontlasting van het zog uit de borsten, door 'er niet aan te hebben willen laten zuigen, welligt aanleiding tot de koorts, en de verzameling van gemelde stoffe, konde gegeven hebben. Zijn Weled. H. G. beftreed

streed dit bijkomend toeval krachtdaadig, en overwon hetzelfde volkomen binnen slechts weinige dagen.

Sints dien tijd herstelde de vrouw van dag tot dag; hebbende zij en ik beide on-
eindig veel aan den wijzen raad, en de
getrouwe zorg van den Heere SANDIFORT
te danken.

Nog geen vier weken na de verrigting
der kunstbewerking was de vrouw geheel
hersteld, en, nevens haar zoontjen, volmaakt
welvaarende.

Het lidteken in den buik is nog geen drie
duimen lang, en vertoont slechts eenen ef-
fen naad, welke nauwelijks de breedte van
eene kleene stroohalm heeft.

De vrouw doet haar werk, zonder ergens

de minste hinder van te gevoelen, en is zelfs beter ter gang dan tevooren.

Op het lidteken draagt zij, volgens mijnen raad, een langwerpig kussen, met plukfel gevuld, door eenen breeden buikband maa-
tig aangesloten: met oogmerk om eene buikbreuk voor te komen, welk toeval, bij vrouwen die de Keizerlijke snede ondergaan hebben, gemaklijk kan ontstaan, zoo als de ondervinding zelve meer dan eens bewezen heeft.

Zie daar, mijn Vriend! dit geval U omstandig, doch zoo beknopt als het gewigt der zaake gehengde, om tevens naauwkeurig en leerstellig te zijn, medegedeeld: hebbe ik mij voornaamlijk in de opgave der behandeling, na de kunstbewerking, bekort, het was, om dat ik bij vrouwe **LIGTERVELT**, in zoo verre de omstandigheden overeen kwamen, dezelfde geneeswijze als bij vrouwe

Bou-

BOUCHÉE gevolgd hebbe, en ik U dus tot de beschrijving van dezelve, in de waarneming, het geval der laatstgenoemde vrouwe betreffende, te vinden, terug konde wijzen.

Ontvang dezen als eene offerande mijner Vriendschap, van welker duurzaamheid ik U verzekere; terwijl ik mij met waare hoogachting noeme,

ZEER GEËERD VRIEND EN KUNSTGENOOT!

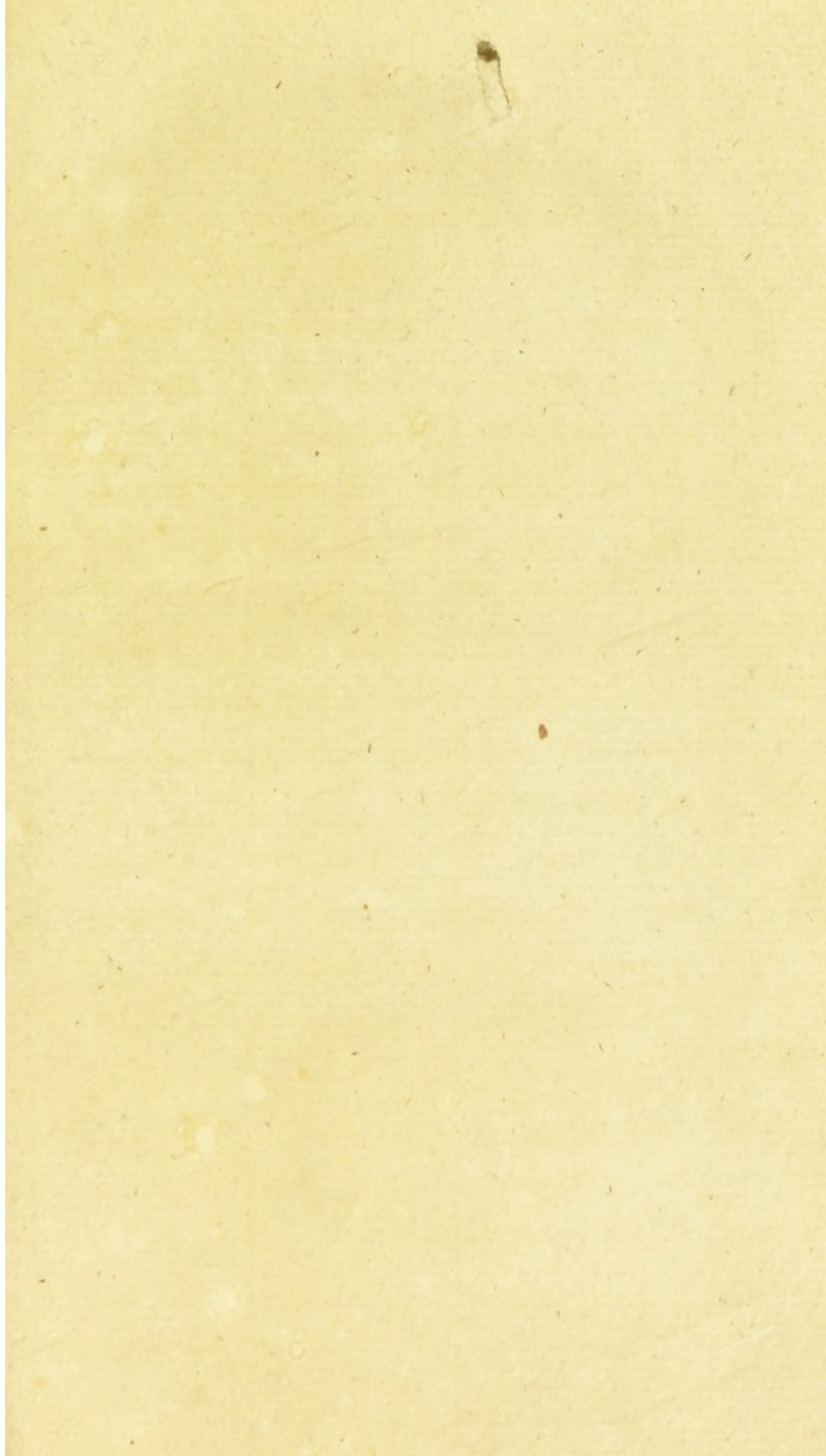
Uwen Vriend en Dienaar,

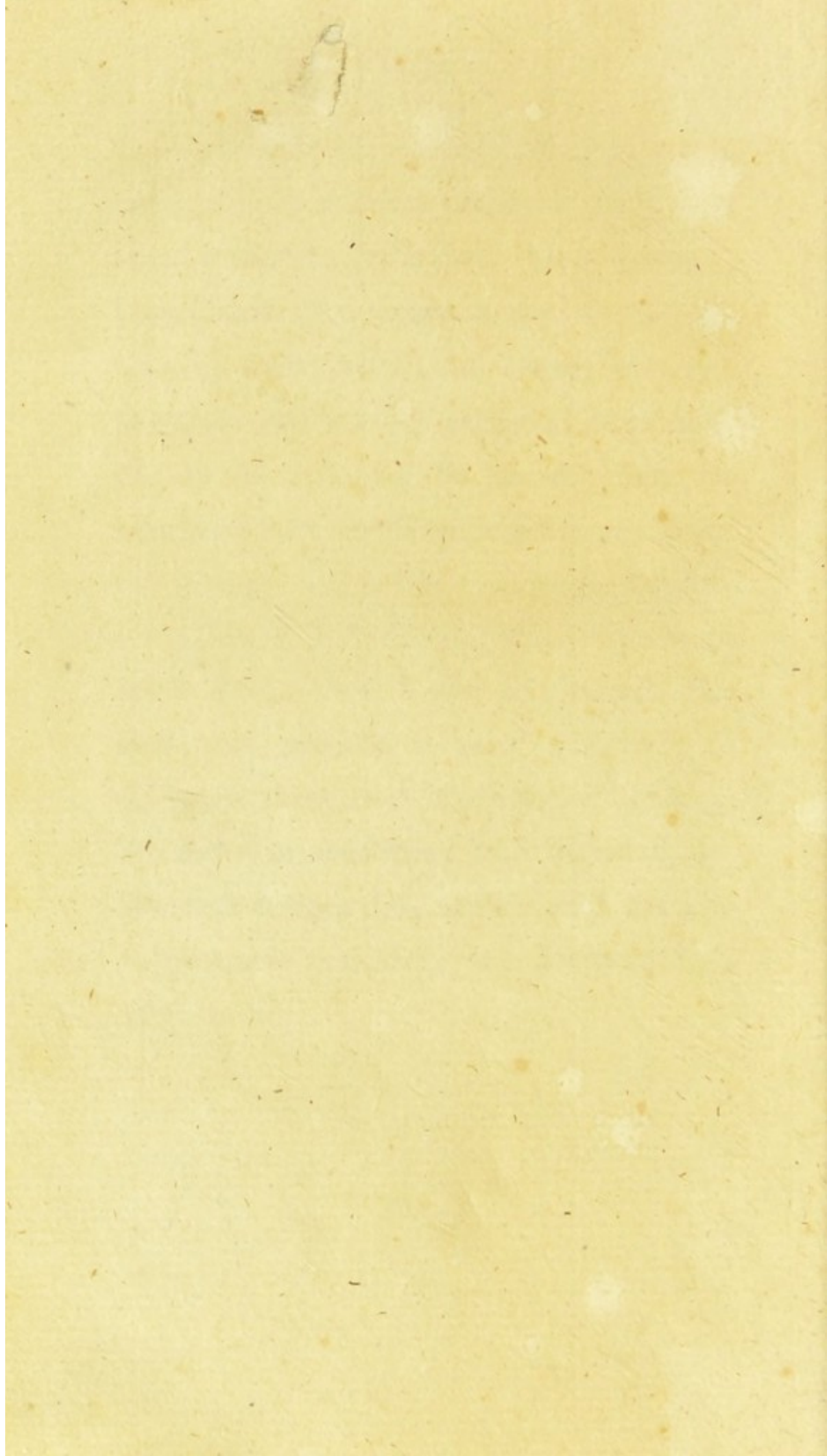
enz.

Leyden, 1792.

Naschrift. Dezen brief thans, zes maanden nadat vrouw LIGTERVELT de kunstbewerking heeft ondergaan, in het openbaar uitgeven.

vende, kan ik niet nalaaten, den Leezer nog met een enkel woord te berigten, dat zij fints eene volkomen gezondheid heeft genoten; hoegenaamd geen ongemak van de kunstbewerking heeft gehad; tot hiertoe van eene buikbreuk geheel vrij is gebleven; twee maanden na de verlossing de maandstonden, als naar gewoonte, heeft wedergekregen, welke vervolgens, om de vier weken, geregeld, verschijnen; der Kunst, met verrukking, hulde doet, door welke zij, nevens haar kind, zoo gelukkig is gered geworden; en dit laatste thans, met blijdschap, in groei en krachten ziet toenemen, nadat hetzelfde, gedurende eenigen tijd, waarschijnlijk aan eene zoogenaamde zogziekte, een kwijnend leven heeft geleid.

Handwritten mark or signature in the top right corner.

